

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SPECIALIOSIOS PEDAGOGIKOS FAKULTETAS
SOCIALINĖS PEDAGOGIKOS IR PSICHOLOGIJOS KATEDRA**

Agnė Tautkutė

**PROFESIONALŲ, DIRBANČIŲ LAIKINUOSE VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE,
NUOSTATOS Į REALŲ IR SIEKTINĄ SOCIALINIO DARBO SU SOCIALINĖS
RIZIKOS ŠEIMA MODELĮ**

Magistro darbas

Magistro darbo vadovė – doc. Daiva Alifanovienė

Šiauliai

2005

Anotacija

Magistro darbe siekiama išanalizuoti profesionalų, dirbančių Laikinuose vaikų globos namuose, nuostatas į realų ir siektiną socialinio darbo modelį su socialinės rizikos šeima, siekiant įgalinti šeimą. Taip pat analizuojama, kokie struktūriniai komponentai sudaro siektiną socialinio darbo su socialinės rizikos šeima modelį bei kurie šio modelio komponentai yra vykdomi realiame socialiniame darbe.

Pirmame darbo skyriuje apibendrinti statistiniai - demografiniai bei jau atliktų mokslinių tyrimų duomenys, taip pat dokumentai ir teisės aktai, reglamentuojantys socialinį darbą su socialinės rizikos šeima. Analizuojant mokslinę literatūrą, aptarta socialinės rizikos šeimų bei jose augančių vaikų padėtis šiandieninėje Lietuvoje. Nagrinėta, kodėl kasmet mažėjant gimstamumui didėja socialinės rizikos šeimų bei jose augančių vaikų skaičius. Taip pat aptarti socialinės paramos šeimai klausimai, tikslai, siekiai bei numatomi pokyčiai. Remiantis minėtos literatūros analize buvo sukonstruotas siektino socialinio darbo su socialinės rizikos šeima modelis.

Nagrinėta laikinosios globos kaip vienos iš globos formų tikslas bei laikinųjų globos namų kaip stacionarios globos įstaigos paskirtis ir veiklos kryptys. Kadangi laikinosios globos tikslas gražinti vaiką į biologinę šeimą, tai buvo analizuojama, koks socialinis darbas yra dirbamas su socialinės rizikos šeima, kad vaikas galėtų augti biologinių tėvų šeimoje.

Atlikto tyrimo tikslas atskleisti, kokie siektino socialinio darbo modelio su socialinės rizikos šeima, siekiant įgalinti šeimą, struktūriniai komponentai vykdomi realiame socialiniame darbe. Remiantis tyrimo rezultatais, galima teigti, kad pagrindinė Laikinių vaikų globos namų veikla yra siejama su laikinu vaikų apgyvendinimu bei bazinių poreikių tenkinimu tuo metu, kai tėvai negali rūpintis savo vaiku. Socialinis darbas su socialinės rizikos šeima yra vykdomas minimaliai. Apsiribojama tėvų ir vaikų ryšių palaikymo skatinimu bei informacijos suteikimu tėvams, kur jie turėtų kreiptis reikiamos pagalbos.

Apibendrinant darbe nagrinėtus probleminius klausimus, atlikto tyrimo rezultatus galima teigti, kad socialinio darbo su socialinės rizikos šeima aspektai Laikinuose vaikų globos namuose yra aktualūs ir vis dar nagrinėtini, nes tai leidžia įvardinti esamą situaciją bei galimus pokyčius, leisiančius teikti paslaugas, susijusias ne tik su vaikų apgyvendinimu, bet ir kompleksinės pagalbos teikimu šeimai kaip sistemai, neišskiriant nė vieno jos nario.

Magistro darbo pabaigoje pateikiama rekomendacija, kaip efektyviau organizuoti pagalbą socialinės rizikos šeimoms bei vaikams. Tai vaikų gerovės centro programos projektas, kuris yra teorinis – hipotetinis krizių šeimose sprendimo ir Laikinosios globos organizavimo Lietuvoje modelis.

Turinys

ĮVADAS	4
I. SIEKTINO SOCIALINIO DARBO SU SOCIALINĖS RIZIKOS ŠEIMA MODELIO KONSTRAVIMAS	8
1.1. Šeimos kaip institucijos svarba vaiko socializacijos procese	8
1.2. Socialinės rizikos šeimų ir jose augančių vaikų padėtis šiuolaikinėje Lietuvoje	10
1.3. Vaikų teisių apsaugos sistema Lietuvoje: dokumentų, reglamentuojančių tėvų ir vaikų teises ir pareigas, analizė	14
Tėvų teisės ir pareigos	15
1.4. Paramos šeimai politikos koncepcija Lietuvoje	17
1.5. Laikinosios vaikų globos organizavimas. Laikinių vaikų globos namų vaidmuo šiuolaikinėje Lietuvoje	20
1.6. Kauno vaikų gerovės centro „Pastogė” patirtis ir Pagalbos šeimai tarnybos veiklos analizė	22
II. PROFESIONALŲ, DIRBANČIŲ LAIKINUOSE VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE, NUOSTATŲ, Į REALŲ IR SIEKTINĄ SOCIALINIO DARBO SU SOCIALINĖS RIZIKOS ŠEIMA MODELĮ, TYRIMAS	29
2.1. Tyrimo metodai, instrumentai, imtis	29
Kokybinis tyrimas	29
2.2. Tyrimo rezultatų analizė	35
IŠVADOS	57
Rekomendacijos	58
Literatūros sąrašas	63

IVADAS

Socialinis aktualumas. Kiekvienas vaikas turi neatimamą teisę gyventi bei sveikai vystytis, turėti vardą ir pavardę, žinoti savo tėvus. Vaikas turi teisę gyventi kartu su tėvais, būti auklėjamas ir aprūpinamas savo tėvų šeimoje, bendrauti su tėvais, nesvarbu, ar tėvai gyvena kartu, ar skyrium.

Jungtinių Tautų Vaikų teisių deklaracijos (1959 m.) preambulėje teigiama, kad “Žmonija privalo duoti vaikui visa, ką ji turi geriausio”, Lietuvos Respublikos Konstitucijoje skelbiama, kad “Tėvų teisė ir pareiga – auklėti savo vaikus dorais žmonėmis ir ištikimais piliečiais, iki pilnametystės juos išlaikyti” (38 straipsnis).

Prižiūrėti vaikus, rūpintis jų sveikata, ugdymu, išlaikyti juos, sudaryti palankias visapusiškos raidos sąlygas, kad jie būtų paruošti savarankiškai gyventi visuomenėje, - visų pirma yra tėvų pareiga. Vaikas šią teisę turi neatsižvelgiant į tai, ar jo tėvai gali šias pareigas atlikti, ar ne. Jam turi būti sudarytos sąlygos, kad visos jo teisės būtų įgyvendintos ir tais atvejais, kai jo tėvų nėra, kai tėvai savo pareigų atlikti negali arba kai tėvų valdžia apribota.

Atkūrus Lietuvos valstybingumą įvyko esminių kitimų socialinėje, politinėje ir ekonominėje srityje. Tai palietė ir šeimos, kaip mažos žmonių grupės, funkcionavimą. Pirmiausia šeima nukentėjo dėl sumažėjusio užimtumo, didėjančio nedarbo, šešėlinės ekonomikos ir kitų permainų. Pablogėjus materialinei ir socialinei padėčiai, ėmė ryškėti tam tikri neigiami faktoriai šeimos gyvenimo sferoje. Tai gimstamumo mažėjimas, neregistruotų santuokų, nesantuokinių vaikų skaičiaus gausėjimas, rizikos grupei priskiriamų šeimų ir jose gyvenančių vaikų skaičiaus didėjimas.

Savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų įskaitoje 2004 metais sausio 1 d. buvo įrašyta 17889 socialinės rizikos šeimų, jose augo 39233 vaikai (Socialinis pranešimas 2003, 2004). Tačiau, kaip ir ankstesniais metais, maždaug kas dešimtas netekęs tėvų globos vaikas buvo našlaitis. Didžiausia netekusių globos vaikų dalis yra iš socialinės rizikos šeimų. Darytina išvada, kad tėvų girtavimas, priklausymas nuo psichoaktyvių medžiagų, vaikų nepriežiūra, skurdas, socialinių įgūdžių stoka, prievartos naudojimas, gaunamos valstybės paramos naudojimas ne šeimos interesams yra pagrindinė priežastis, dėl kurios šeimos įtraukiamos į socialinės rizikos šeimų sąrašą.

Socialinis darbas su socialinės rizikos šeima dabartiniu metu dažniausiai suprantamas kaip vyriausybinių ir nevyriausybinių institucijų veiksmai, kurių tikslas yra kurti sąlygas normaliam šeimų funkcionavimui, remti šeimas, siekiant padėti joms realizuoti savo funkcijas. Vyriausybės veiklos nuostatose taip pat akcentuojamas būtinumas kurti aplinką, kuri skatintų pačių tėvų atsakomybę už savo šeimos ekonominį gyvybingumą ir vaikų ugdymą.

Tačiau didėjantis socialinės rizikos šeimų bei jose gyvenančių vaikų skaičius, turint galvoje kasmet mažėjantį gimstamumą, akivaizdžiai rodo, kad socialinės paramos politika šeimai nėra pakankamai efektyvi, nes ji daugiausia orientuota į vaikų “gelbėjimą”, bet ne į pagrindinių priežasčių, sąlygojančių šeimų socialinę atskirtį, šalinimą. Pagalba likusiems be tėvų globos vaikams, ypač jei vaikas atskiriamas ir įkurdinamas globos institucijoje, taip pat iš esmės neskatina socialinio darbo su biologine šeima ir nesudaro pagrindo grąžinti vaiką į šeimą.

Atskyrus vaiką nuo tėvų, šie paliekami likimo valiai, negauna jokios socialinės, psichologinės ar juridinės pagalbos. Neretai tokius tėvus ir motinas lydi kaltės, gėdos jausmas, kuriuos jie slepia savyje. Lietuvoje šiuo metu lyg ir yra pakankamai tarnybų (Dienos centrai, Krizių centrai, Vaiko ir motinos namai, Vaikų globos namai ir kt.), kurios teiktų sistemingą kompleksinę pagalbą socialinės rizikos šeimoms ir jų vaikams. Tačiau tam tikrų tarnybų veiklos nesistemingumas bei menkas galimos veiklos organizuotumas sąlygoja nekokybišką ar visiškai nevykdomą socialinio darbo su socialinės rizikos šeimomis procesą.

Lietuvoje pradeda kurtis laikinųjų vaikų globos namų infrastruktūra. Tačiau juose vaikai tik laikinai globojami. Vaiko laikinosios globos (rūpybos) tikslas - grąžinti vaiką į šeimą. Tačiau tam, kad vaikas būtų grąžintas į šeimą, tėvai turi pašalinti tuos neigiamus faktorius, kurie neleidžia vaikui augti šeimoje. Šiuo metu pagrindinė Laikinųjų vaikų globos namų veikla yra socialinio darbo veikla, susijusi su apgyvendinimu. Laikinieji vaikų globos namai turėtų tapti socialine tarnyba, galinčia suteikti apleistam, skriaudžiamam vaikui laikiną prieglobstį, padėti tikrajai vaiko šeimai išspręsti problemas, kad vaikas galėtų grįžti atgal į namus, arba surasti jam naują šeimą, t.y. paruošti globėjų šeimą, galinčią priimti vaiką, suteikti tokią apsaugą ir globą, kokios reikia jo gerovei ir visaverčiam augimui.

Mokslinis aktualumas. Socialinės aplinkos bei šeimos kaip mažos socialinės grupės svarbą vaiko socializacijos procese akcentuoja įvairių sričių mokslininkai: pedagogai, psichologai, sociologai ir kt. Mudriko (1997), Broomo (1992), Sutton (1999), Vaitkevičius (1995), Bitino (1994), Miškinio (1993), Bajoriūno (1997), ir kt., Kvieskienės (1999), Leliūgienės (1997), Litvinienės (2002) darbuose teigiama, kad žmogus, augęs šeimoje, įgyja daugiau privalumų negu augęs globos namuose. Paradoksalu, tačiau pastaruoju metu kai kuriems vaikams likti šeimoje yra pavojinga gyvybei. Kaffemano (2000) atliktų tyrimų išvados rodo, kad vaikų elgesio problemos dažnai būna susijusios su šeimų socialine padėtimi. Dauguma vaikų, augančių asocialiose šeimose, patiria ankstyvąjį socialinį apleistumą, nepakankamą priežiūrą, smurtą, prievartą. Radzevičienė teigia (1999), kad kūdikis ir jo biologiniai tėvai sudaro vieną visumą, todėl laikas galvoti apie pagalbą bei jos formas ne tik vaikui, bet ir jo šeimai. Socialinio

darbo su socialinės rizikos šeima bei socialinės paramos šeimai klausimus tyrė ir aprašė Kvieskienė (2001), Kukauskas (1998), Stankūnienė ir Eidukienė (2001).

Probleminiai klausimai.

1. Iš kokių struktūrinių komponentų susideda siektinas socialinio darbo su socialinės rizikos šeima modelis?
2. Kurie siektino socialinio darbo su socialinės rizikos šeima modelio komponentai vykdomi realiame socialiniame darbe?

Tyrimo objektas. Profesionalų, dirbančių Laikinuose vaikų globos namuose, nuostatos į realų ir siektiną socialinio darbo su socialinės rizikos šeima modelį.

Tyrimo hipotezė. Tikėtina, kad realiame socialiniame darbe įgyvendinami ne visi siektino socialinio darbo su socialinės rizikos šeima, siekiant įgalinti šeimą, modelio struktūriniai komponentai.

Tyrimo tikslas. Atskleisti, kokie siektino socialinio darbo modelio su socialinės rizikos šeima, siekiant įgalinti šeimą, struktūriniai komponentai vykdomi realiame socialiniame darbe identifikuojant profesionalų, dirbančių Laikinuose vaikų globos namuose, nuostatas.

Uždaviniai.

1. Išanalizuoti statistinius-demografinius bei jau atliktų mokslinių tyrimų duomenis, taip pat dokumentus ir teisės aktus, reglamentuojančius socialinį darbą su socialinės rizikos šeima, ir sukonstruoti siektiną socialinio darbo su socialinės rizikos šeima modelį.
2. Remiantis siektinu socialinio darbo su socialinės rizikos šeima modeliu, parengti tyrimo metodiką.
3. Atlikti realaus socialinio darbo su socialinės rizikos šeima tyrimą bei apdoroti duomenis turinio (content) analizės metodu.
4. Pateikti tyrimo išvadas.
5. Remiantis tyrimo duomenimis bei išvadomis, parengti vaikų gerovės centro programos teorinį-hipotetinį modelį.

Tyrimo metodai.

Duomenų rinkimo metodai:

- mokslinės literatūros analizė;

- socialinį darbą su socialinės rizikos šeima bei vaikų teisių apsaugą reglamentuojančių dokumentų, Kauno vaikų gerovės centro “Pastogė” veiklą reglamentuojančių dokumentų analizė;
- anketa.

Duomenų apdorojimo metodai:

- turinio (content) analizė.

Tyrimo imtis.

30 Laikinių vaikų globos namų darbuotojų iš Panevėžio miesto Laikinių vaikų globos namų, VšĮ Lietuvos katalikių moterų sąjungos Vaikų ir jaunimo paramos centro, VšĮ Laikinių vaikų globos namų „Atsigrėžk į vaikus“, Švenčionių miesto Laikinių vaikų globos namų, Šv. Juozapo Laikinių vaikų globos namų Kaišiadorių rajone.

Mokslinis, praktinis tyrimo reikšmingumas

Tyrimas yra reikšmingas tuo, kad:

- bus galima apžvelgti, iš kokių struktūrinių komponentų susideda siektinas socialinio darbo su socialinės rizikos šeima modelis, reglamentuojamas įstatymų, dokumentų, teisės aktu;
- bus galima išanalizuoti, kurie siektino socialinio darbo modelio su socialinės rizikos šeima, reglamentuojamo įstatymų, dokumentų, teisės aktų struktūriniai komponentai vykdomi realiame socialiniame darbe Laikiniuose vaikų globos namuose.

Darbo struktūra. Ši magistro darbą sudaro: įvadas, 2 skyriai, išvados, rekomendacijos, naudota literatūra (49 šaltinių), reziumė vokiečių kalba, priedai. Tyrimo duomenis iliustruoja 19 lentelių. Prieduose pateikiama socializacijos veiksniai pagal A.V. Mudriką, statistiniai-demografiniai duomenys apie socialinės rizikos šeimas, socialinio darbo su socialinės rizikos šeima proceso etapai, siektinas socialinio darbo su socialinės rizikos šeima modelis, tyrimo instrumentas, tyrimo instrumento schema.

I. SIEKTINO SOCIALINIO DARBO SU SOCIALINĖS RIZIKOS ŠEIMA MODELIO KONSTRAVIMAS

1.1. Šeimos kaip institucijos svarba vaiko socializacijos procese

Socializacijos samprata. Nuo pat pirmųjų gyvenimo akimirų žmogus tampa sudedamąja dalimi didesnės ir nuolat jį veikiančios sistemos - tai sociumo. Tarptautinių žodžių žodyne (1985) sociumas (iš lot. k.) – socialinė aplinka.

Žmogus pradeda gyvenimą būdamas visiškai priklausomas nuo aplinkinių priežiūros; juo reikia rūpintis, tenkinti poreikius, suteikti saugumą ir kt. Šis ilgai trunkantis ryšys tarp vaiko - tėvų ir kitų turi didžiulę įtaką vaiko socializacijos procesui.

Socializacija (lot. socialis – visuomeninis) - individo tapimas visuomeniniu žmogumi, asmenybe (Tarptautinių žodžių žodynas, 1985).

Pasak Mudriko (1997), socializacija – procesas, trunkantis visą žmogaus gyvenimą. Tai žmogaus ir jį supančios aplinkos sąveikos procesas, kurios metu yra perimamos socialinės normos, kultūrinės vertybės. Socializacija vyksta jam patekus į įvairias aplinkas, kurios įvardijamos socializacijos veiksniais (1 priedas). Tai makroveiksniai (kosmosas, planetos, šalis, visuomenė); mezoveiksniai (miestas, gyvenvietė, kaimas); mikroveiksniai (šeima, bendraamžiai ir kt.).

Mudrikas skiria tris kiekvienos amžiaus grupės žmonių socializacijos aspektus:

- socialinis - kultūrinis aspektas – tai moralinių – dorovinių savybių, skirtingų kiekvienam amžiaus tarpsniui atitinkamu istorijos laikotarpiu, perėmimas;
- gamtinis - kultūrinis aspektas – tai atitinkamas kiekvieno amžiaus etapo individo fizinis ir psichinis išsivystymas;
- socialinis – psichologinis – tai asmenybės savivokos etapas, jos nuostatos, savęs aktualizavimas ir įtvirtinimas, kuris, priklausomai nuo amžiaus tarpsnio, sprendžiamas skirtingai.

Broom ir kt. (1992) socializaciją apibūdina kaip sudėtingą, visą gyvenimą besitęsiantį procesą, kurio metu vaikas tampa socialine būtybe, galinčia prisitaikyti prie naujų aplinkos sąlygų įvairiose gyvenimo situacijose.

Bitinas (1994) teigia, kad socializacija - tai biologinio prado tapsmas socialiniu turiniu, t.y. vaikas gimsta biologine būtybe, o tampa asmenybe. Minėto autoriaus manymu, socializaciją lemia reali socialinė aplinka, t.y. sociumas.

Anot Juodaitytės (2003), socializacija - asmenybės tapsmo procesas. Viena pagrindimų šio interpretavimo idėjų ta, kad vaikas yra socialinis individas. Nuo pat pirmųjų savo gyvenimo dienų jis būna tarp žmonių, panašių į save, ir yra įtrauktas į įvairaus pobūdžio socialinius santykius. Pirminė socialinio bendravimo patirtis atsiranda kur kas anksčiau, kai

vaikas pradeda kalbėti. Būdamas sociumo dalis, vaikas įgyja tam tikrą subjektyvią poziciją, kuri tampa neatskiriama nuo jo asmenybės.

Vaitkevičius (1995) teigia, kad „šeima - tai mažos žmonių grupės sąjunga, paremta visuomeniniais, ekonominiais ir biologiniais ryšiais bei interesais“. Šeima užima svarbiausią vietą vaiko socializacijos procese. Nuo šeimos padėtų pagrindų priklauso vaiko tolimesnis gyvenimas, problemų sprendimo būdai, sunkumų įveikimo galimybės. Vaiko socializavimas šeimoje - tai ne vien jo emocijų pasaulio plėtojimas, tobulinimas ir valdymas, bet ir galimybė geriau suvokti pasaulį, gilinti jo patirtį. Būtent šeimoje pirmiausia ir atsispindi kasdieninis visuomenės gyvenimas, kadangi šeima yra atvira socialinė institucija, jautri įvairiems išoriniams poveikiams.

Filosofijos žodyne (1975, p. 417) šeima įvardijama kaip visuomenės ląstelė (maža socialinė grupė), svarbiausia asmenybės buities organizavimo forma, pagrįsta santuokos ir giminystės ryšiais, t.y. santykiais tarp vyro ir žmonos, tėvų ir vaikų, brolių ir seserų bei kitų giminaičių, kurie gyvena drauge ir tvarko bendrą ūkį.

Anot Bajoriūno (1997, p. 31), „šeima, kaip vaikų auginimo vygė, turi savų privalumų: vaikas tėvams yra artimiausias asmuo, nuo pat gimimo jų prižiūrimas ir visapusiškai ugdomas. Didelę gyvenimo dalį jis bendrauja su savo šeimos nariais. Tokia grupinė integracija nėra įmanoma kitose auklėjimo grandyse (mokykloje, gamykloje ir pan.). Šeimoje vaikas nuolat stebi ir perima šeimos gyvenimo būdą, jos narių dorovinę ir dvasinę kultūrą, elgesį, vertybines orientacijas. Šeima jam padeda įveikti vienišumą, nepasitikėjimą savimi, nerimą, atstatyti emocinę pusiausvyrą ir niveliuoja stresus.“

Anot Jovaišos (2002), asmenybės ugdymo procese ypač svarbią vietą užima nepertraukiamas šeimos darbas su žmogumi. Asmenybės ugdymui kaip žmogaus pilnutinio gyvenimo kūrybai jo paties galiomis, būtina remtis fundamentaliu, t. y. bendriausiu esminiu žinojimu apie pasaulio ir žmogaus kilmę, savybes ir likimą, apie ugdymo tikrovę ir jos pažinimo galimybes, apie gyvenimo ir ugdymo tikslą ir prasmę, apie gyvenimo savybes.

Leliūgienė (1997) šeimą apibrėžia kaip mikroaplinką, kur vykdoma vaikų socializacija, atliekamos šeimos funkcijos: ugdomoji, rekreacinė, komunikacinė ir kt.

Filosofas Vydūnas (1992) šeimą įvardija kaip žmogiškumo ugdytoją. Taip pat jis nurodo, kad vaiko asmenybės savybės priklauso nuo daugelio veiksnių, pvz., motinos būsenos nėštumo metu, jos minčių, tėvo ir motinos savijautos ir kt.

Sutton (1999) teigia, kad viena iš pagrindinių šeimos funkcijų sėkmingai vaiko socializacijai – aprūpinimas mažų vaikų saugos sistema. Sauga - pati didžiausia vaiko reikmė. Vaiko saugumas yra tenkinamas, kai jį supa juo besirūpinančiųjų suaugusiųjų sukurta meilės,

paramos ir pritarimo aplinka. Suaugusieji yra elgesio modeliai, ir kuomet jie nustato nuoseklias elgesio ribas, vaikas sugeba išsiugdyti savigarbą ir stiprų „aš“ jausmą.

Apibendrinat minėtų autorių mintis, galima teigti, kad šeima - tai tam tikra sąjunga, paremta visuomeniniais, ekonominiais ir biologiniais bei santuokos ir giminystės ryšiais ir atliekanti tam tikras funkcijas.

Šeimos funkcijas nagrinėjo Jovaiša (1987), Miškinis (1993), Vaitkevičius (1995) ir kt. Autoriai išskiria tokias šeimos funkcijas:

- žmonių giminės tęsimas;
- jaunosios kartos auklėjimas ir socializavimas;
- visuomeninės kultūros perdavimas ir tęsimas;
- šeimos ūkio tvarkymas;
- šeimos narių gyvenimo organizavimas ir kontrolė, tarpusavio parama.

Šeima yra istoriškai kintantis reiškinys, nes kinta šeimos sandara, santykių formos, t.y. poligamija, monogamija, kinta jos funkcijos. Kitimas yra sąlygotas aplinkoje vykstančių permainų, kurios neišvengiamai įtakoja šeimą kaip atvirą instituciją, jautrią įvairiems išoriniams poveikiams.

Minėtų autorių nuomone, šeima užima svarbiausią vietą vaiko socializacijos procese. Nuo šeimos auklėjimo ir ugdymo būdų priklausys, kiek sėkmingas bus tas procesas. Šeima – tarsi gyvenimo centras, siejantis individą su kitomis socialinėmis institucijomis.

1.2. Socialinės rizikos šeimų ir jose augančių vaikų padėtis šiandieninėje Lietuvoje

Atkūrus Lietuvos valstybingumą įvyko esminių kitimų socialinėje, politinėje ir ekonominėje srityje. Tai palietė ir šeimos, kaip mažos žmonių grupės funkcionavimą. Pirmiausia, šeima nukentėjo dėl sumažėjusio užimtumo, didėjančio nedarbo, šešėlinės ekonomikos ir kitų permainų. Pablogėjus materialinei ir socialinei padėčiai, ėmė ryškėti tam tikri neigiami faktoriai šeimos gyvenimo sferoje: tai gimstamumo mažėjimas, neregistruotų santuokų, nesantuokinių vaikų skaičiaus gausėjimas, rizikos grupei priskiriamų šeimų ir jose gyvenančių vaikų skaičiaus didėjimas.

2003 metais Belgijoje vykusioje tarptautinėje konferencijoje socialinės apsaugos klausimais buvo teigiama, kad „demografiniai procesai radikaliai įtakoja šeimos gyvenimą bei struktūrą daugiau nei kiti vykstantys procesai.“ (4th International Research Conference on Social Security, In twerp, Belgium 5 – 7 May 2003. [Žiūrėta 2005 01 24 www.issa.int])

Anot Stankūnienės, Eidukienės ir kt. (2001), buvusios planinės komandinės ekonomikos šalys, einančios į rinkos ekonomiką, pastaraisiais metais patiria ne tik ekonominį ne-

stabilumą, bet ir demografinį nuosmukį. Tačiau jų pastangos spręsti pradėjusias reikštis ypač opias gyventojų problemas yra ribotos ne vien dėl išteklių stokos, kurią šalys patiria dėl ekonominių transformacijų bei pastarojo laikotarpio ekonominių, socialinių sunkumų. Jos neturi ir patyrimo, kaip rinkos sąlygomis formuoti bei vykdyti gyventojų politiką. Gyventojų politikos samprata šiose šalyse dažnai yra eklektinė, ypač pradinėje formavimo stadijoje, ir neretai jungia rinkos bei planinės ekonomikos principus. Juos kuriant stokojama profesionalumo bei konceptualumo.

Pasak Leliūgienės (1997), pablogėjus šalies ekonominei situacijai, plinta bedarbystė, alkoholizmas, daugėja šeimų, kurios vaikų auklėjime neatlieka socialinės funkcijos. Socialinė našlaitystė kaip reiškinys tampa labai opi problema. Vaikai, priskirti socialiniams našlaičiams, turi gyvus tėvus.

Dėl objektyvių priežasčių (tėvų netekimo, tėvų sunkios ligos ir kt.) į globos įstaigas patenka tik nedidelė dalis netekusių tėvų globos vaikų. Kur kas didesnė dalis jų yra vaikai iš socialinės rizikos šeimų, vaikai, kurių tėvams apribotos tėvystės teisės ir pan. Šių šeimų vaikai, dažnai patyrę skausmą, alkį, nevilčių, kas neigiamai veikia visapusišką jų vystymąsi.

Socialinės rizikos šeima įvardijama kaip šeima, kurioje vyrauja krizė dėl to, kad vienas ar keli šeimos nariai piktnaudžiauja psichoaktyviomis medžiagomis; yra priklausomi nuo azartinių lošimų; neprižiūri savo vaikų, leidžia jiems valkatauti, elgetauti; dėl turimos negalios, skurdo, socialinių įgūdžių stokos negali ar nemoka prižiūrėti vaikų; naudoja psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą; gaunamą valstybės paramą naudoja ne šeimos interesams (LR Piniginės socialinės paramos mažas pajamas gaunančio šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims) įstatymas, 2003).

Nors Lietuvos Respublikos Konstitucijoje skelbiama, kad “tėvų teisė ir pareiga – auklėti savo vaikus dorais žmonėmis ir ištikimais piliečiais, iki pilnametystės juos išlaikyti” (38 straipsnis), tačiau šalies statistikos departamento duomenys rodo, kad ne visi tėvai atlieka savo pareigas vaikų auklėjimo, aprūpinimo ir kt. srityse.

Iš socialinės rizikos grupės šeimų dėl girtavimo, psichotropinių medžiagų vartojimo į įskaitą patekusių socialinės rizikos šeimų skaičius 2004 m. sausio 1 dieną buvo 12824, jose augo 28336 vaikai. Šios šeimos sudarė net 71,8 proc. bendro socialinės rizikos šeimų skaičiaus, jose augantys vaikai - 72,2 proc. bendro vaikų, augančių socialinės rizikos šeimose, skaičiaus. Darytina išvada, kad tėvų girtavimas yra pagrindinė priežastis, dėl kurios šeimos įtraukiamos į stebimų šeimų sąrašą. (Socialinis pranešimas 2003, 2004. [Žiūrėta internete 2005-03-12 www.socmin.lt])

Daugiausia vaikų, imant bendrą vaikų skaičių, gyvenančių socialinės rizikos šeimose 2003 m. buvo Utenos (6,5 proc.), Tauragės (5,9 proc.), Panevėžio (5,3 proc.) apskrityse.

Mažiausia - Vilniaus (3,6 proc.) ir Telšių (3,7 proc.) apskrityse. (Socialinis pranešimas 2003, 2004. [Žiūrėta internete 2005-03-12 www.socmin.lt]).

2003 m. Lietuvoje užregistruota socialinės rizikos šeimų mažiau negu ankstesniais metais. Į savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų įskaitą 2004 m. sausio 1 dieną buvo įrašyta 17889 socialinės rizikos šeimų, jose augo 39233 vaikai (1. lentelė). Tačiau, kaip ir ankstesniais metais, maždaug kas dešimtas netekęs tėvų globos vaikas buvo našlaitis. Didžiausia netekusių globos vaikų dalis yra iš socialinės rizikos šeimų (Socialinis pranešimas 2003, 2004. [Žiūrėta internete 2005-03-12 www.socmin.lt]).

1. lentelė

Socialinės rizikos šeimų (tūkst.)				
	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m. sausio 1d.
Šeimų skaičius	18114	18672	18514	17889
Jose vaikų (0–17 metų amžiaus)	40276	42820	39967	39233

Iš Socialinė parama šeimoms ir vaikams, 2004, Socialinis pranešimas, p. 109. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2004. [Žiūrėta internete 2005-03-12 www.socmin.lt]

Savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų duomenimis 2003 m. pabaigoje buvo 14,1 tūkst. našlaičių ir tėvų globos netekusių vaikų (2000m. -13,5 tūkst.), iš jų 47 procentai buvo globojami šeimose, 0,9 procentai - šeimynose, 51 procentai - įvairiose vaikų globos įstaigose (2000m.-atitinkamai 56%, 3% ir 41%). Apie tris ketvirtadalius šeimose globojamų vaikų globojo artimi giminaičiai (2 priedas). (Socialinis pranešimas 2003, 2004. [Žiūrėta internete 2005-03-12 www.socmin.lt])

2003 m. nustatytam socialinės rizikos šeimų skaičiaus mažėjimui teigiamos įtakos turėjo nuo 2002 m. vykdoma nacionalinė nevyriausybiinių organizacijų vaikų dienos centrų programa, pagal kurią aktyviau imta domėtis dienos centrus lankančių vaikų šeimų problemomis, dirbamas socialinis darbas.

Pastebėta, kad sistemingas, įvairiapusis darbas su vaikų šeimomis gerina vaikų, tėvų tarpusavio santykius, padeda šeimai spręsti tarpusavio problemas.

Anot Kairio (2001), socialinės rizikos šeimose paplitusi vaikų nepriežiūra, kuri pasireiškia įvairiai :

- nesirūpinimu savo vaikais;
- nesidomėjimu jų veikla, interesais;
- nekreipimu dėmesio į netinkamą elgesį;
- neaprūpinimu materialiai;
- nesudarymu sąlygų mokytis;

- vertimu užsidirbti pinigų vagiliaujant, elgetaujant, įsitraukiant į prostituciją ir kt.

Ignatavičienė ir Žukauskienė (1999) skiria tokias netinkamas socialinės rizikos šeimų gyvenimo aplinkybes:

- ***girtaujantys tėvai*** – nesugebantys pasirūpinti savo vaiku, juos terorizuojantys, mušantys. Tokiuose namuose nuolat renkasi kompanijos, nuolat girtaujama;
- ***šėimos, kurios neturi pastovaus pragyvenimo šaltinio*** (abu tėvai niekur nedirba), neturi kur gyventi, nuolat keliai iš vienos vietos į kitą, gyvena netinkamuose gyventi būstuose, namuose trūksta maisto ir kitų būtiniausių dalykų. Tėvai vaikus verčia arba patys išėina elgetauti, vėliau įtraukia vaikus į nusikalstamų grupuočių veiklą, prostituciją;
- ***vienišos motinos šeima***, kurioje motina dažnai kaltina vaikus dėl nenusisekusio gyvenimo, įkyriai pamokslauja ir priekaištauja. Padėtis dar pablogėja, jei motina ima verstis prostitucija, girtauja, valkatauja. Šeimoje nuolat trūksta pinigų, vaikas jaučiasi nemylimas, nuolat kuo nors kaltinamas;
- ***vienišo tėvo šeima*** (motina mirusi ar patekusi į įkalinimo įstaigą ir pan.), kurioje tėvas nesugeba suteikti reikiamos priežiūros, garantuoti saugumo ar emocinio palaikymo, mažai dėmesio skiria bendravimui su vaikais;
- ***netikęs tėvų pavyzdys šeimoje***, kuriose tėvai užsiima nusikalstama veikla arba yra nesąžiningi su kitais žmonėmis, vaikai mato nederamo elgesio pavyzdžius;

nepakankamas dėmesys vaikui šeimoje, kuriose tėvai visai jais nesidomi, neskiria jiems laiko, nesidomi jų interesais, veikla, nebendruoja su jais.

Autorės pabrėžia, kad socialinės aplinkos aspektai tarpusavyje yra susiję: skurdas, nedarbas veda šeimą prie alkoholizmo ir narkotikų vartojimo, prie gyvenamosios vietos praradimo ir nesugebėjimo reikiamai pasirūpinti savo vaikais.

Socialinės rizikos šeimų vaikai dažniausia neturi tinkamų sąlygų socializacijai. Pasak Kvieskienės (2000), socializacijos procese asmenybė gali perimti pačias įvairiausias elgesio formas – kaip prosocialias, taip ir asocialias. Pastaruoju atveju susiduriame su nepageidaujamu asmenybės socializacijos variantu – desocializacija. Jam esant, asmenybė laipsniškai perima asocialias elgesio normas bei vertybes, ima tenkinti savo poreikius socialiai nepriimtinais elgesio būdais, ignoruoja prosocialios aplinkos poveikį.

Bajorūnas (1997) teigia, kad socialinės rizikos šeimoje nėra deramo ryšio nei tarp šeimos narių, nei tarp šeimos narių ir aplinkos.

Netinkamos sąlygos vaiko socializacijai šeimoje yra tarsi prielaida, sąlygojanti netinkamą vaiko elgesį, t.y. tam tikras elgesio problemas. Ignatavičienė ir Žukauskienė (1999) skiria rizikos

grupės vaikus; jiems priskiria socialinės rizikos šeimose gyvenančius vaikus, kurie nuolat patiria psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą.

Pasak Kaffemano (2000), vaikų elgesio problemos dažnai būna susijusios su šeimų socialine padėtimi. Didėjanti socialinė įtampa, bloga ekonominė šeimų padėtis neigiamai veikia psichologinį šeimos klimatą, kenkia vaiko psichinei sveikatai. Dauguma vaikų, augančių asocialiose šeimose, patiria ankstyvąjį socialinį apleistumą, nepakankamą priežiūrą, smurtą, prievartą.

Pasak J.Vaitkevičiaus (1995), šeimai tenka pagrindinė atsakomybė už vaiką. Šeimoje persipina biologiniai ir socialiniai saitai tarp gimdytojų ir vaikų. Tie ryšiai ypatingai reikšmingi, kadangi įtakoja vaikų psichikos vystymosi bei pirminės socializacijos ypatumus jau pačiame anksčiausiame gyvenimo etape. Šeimos užduotis - nuoseklus vaiko įtraukimas į visuomenę taip, kad vystymasis vyktų atitinkamai pagal to mažo žmogučio aplinką ir tautos, kurioje jis atėjo į pasaulį, kultūrą.

Apibendrinant galima teigti, kad socializacijos procese svarbus vaidmuo tenka vaiko auklėjimui šeimoje. Juk tėvai visada buvo ir bus pirmieji vaiko auklėtojai. Vaiko ugdymas šeimoje - tai nuoseklus ir sudėtingas socialinis - edukacinis procesas. Tėvas ir mama savo vaikui rodo dėmesį, švelnumą, rūpestį, apsaugo nuo pavojų. Ugdymas šeimoje gali būti deformuotas, kai tėvai yra ligoti, kai pastebimos amoralumo apraiškos namuose. Vaikui neužtenka vien tik būti šeimoje. Jam reikalingas moralinis - psichologinis klimatas ir geri šeimos narių tarpusavio santykiai.

1.3. Vaikų teisių apsaugos sistema Lietuvoje: dokumentų, reglamentuojančių tėvų ir vaikų teises ir pareigas, analizė

Vaikų teisių apsauga mūsų valstybėje susirūpinta 1992 m., kai Lietuva prisijungė prie 1989m. Jungtinių Tautų Generalinės asamblėjos patvirtintos *Vaikų teisių konvencijos*.

Konvencijoje įkūnyta meilės, rūpesčio, apsaugos vizija, skirta pažeidžiamiems vaikams, bei parama jų asmenybei, įtvirtintos pagrindinės vaiko teisės ir laisvės. Lietuvos Respublikos seimas ją ratifikavo 1995 m. liepos 3d., taip įsipareigodamas tarptautinei bendruomenei “ padėti tėvams ir kitiems vaiką auklėjantiems asmenims įgyvendinti šią teisę (turėti tokias gyvenimo sąlygas, kokių reikia vaiko fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam ir socialiniam vaiko vystymuisi), o prireikus teikti materialinę paramą ir remti įvairias programas, ypač aprūpinimo maistu, drabužiais ir butais.”(Vaiko teisių konvencija, 1996. 27 straipsnis). Efektyvesnė pagalba vaikams tapo 1994 m., kada šalyje pradėta kurti Vaikų teisių apsaugos tarnybų sistema. 1996 m. priimtas *Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas*. 1998m. priimtas *LR Vaiko globos įstatymas*.

2000 m. gegužės mėnesį buvo priimtas LR *Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymas*, o 2000 m. rugsėjo mėnesį – Baudžiamasis kodeksas, kuriame yra atskiras skirsnis, numatantis baudžiamąją atsakomybę už nusikaltimus, padarytus prieš nepilnamečius asmenis. Šiuos vaikus ir šeimą ginančius įstatymus ir pradėtą jų įgyvendinimą Lietuvoje palankiai vertina Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas savo išvadoje dėl Lietuvos Respublikos įžanginės ataskaitos 2001 m. vykusioje sesijoje.

2000 m. liepos mėn. Vaiko globos įstatymą pakeitė LR *Civilinis kodeksas*, kuriame yra atskira knyga *Šeimos teisė*. Pastarieji įstatymai numato šeimos narių tarpusavio teisinius, turtinius santykius, vaikų ir tėvų teises ir pareigas ir pan. LR Civilinio kodekso, IV dalyje numatyta, kad:

2 lentelė

Privalomas tėvų valdžios vykdymas	
<ul style="list-style-type: none"> → Tėvo ar motinos atsisakymas nuo teisių ir pareigų savo nepilnamečiams vaikams negalioja. → Už vaiko auklėjimą ir priežiūrą tėvai atsako bendrai ir vienodai. → Tėvų valdžia negali būti naudojama priešingai vaiko interesams. → Už tėvų valdžios nepanaudojimą taikoma teisinė atsakomybė, numatyta įstatymuose. → Vaikai iki pilnametystės ar emancipacijos yra tėvų prižiūrimi. 	
Tėvų valdžios pabaiga	
<ul style="list-style-type: none"> → Tėvų teisės ir pareigos baigiasi vaikui sulaukus pilnametystės ar tapus veiksniams. → Tam tikrais atvejais, atsižvelgiant į vaiko interesus, tėvų valdžia gali būti laikinai ar neterminuotai apribota arba vaikas gali būti atskirtas nuo tėvų šios knygos nustatyta tvarka. 	
Vaikų teisės ir pareigos	Tėvų teisės ir pareigos
<ul style="list-style-type: none"> → Kiekvienas vaikas turi neatimamą teisę gyventi bei sveikai vystytis ir nuo gimimo turėti vardą ir pavardę. → Vaikas turi teisę žinoti savo tėvus, jei tai nekenkia jo interesams ar įstatymai nenumato ko kita. → Vaikas turi teisę gyventi kartu su tėvais, būti auklėjamas ir aprūpinamas savo tėvų šeimoje, bendrauti su tėvais, nesvarbu, ar tėvai gyvena kartu, ar skyrium, bendrauti su giminaičiais, jei tai nekenkia vaiko interesams. → Vaikai neturi nuosavybės teisės į tėvų turta, o tėvai - į vaikų turta. → Vaikų, gimusių nesusituokusiems tėvams, ir vaikų, gimusių susituokusiems tėvams, teisės yra lygios. → Tėvams nutraukus santuoką, ją pripažinus negaliojančia ar tėvams gyvenant skyrium, vaikų teisės nesikeičia. → Vaikų pareiga gerbti tėvus ir tinkamai atlikti savo pareigas. 	<ul style="list-style-type: none"> → Tėvai turi teisę ir pareigą auklėti savo vaikus ir yra atsakingi už savo vaikų auklėjimą ir vystymą, privalo rūpintis savo vaikų sveikata, jų dvasiniu ir moraliniu ugdymu. Tėvai atlikdami šias pareigas turi pirmumo teisę prieš kitus asmenis. → Tėvai privalo sudaryti sąlygas savo vaikams mokytis iki įstatymuose nustatyto amžiaus. → Visus klausimus, susijusius su vaikų auklėjimu, sprendžia abu tėvai tarpusavio susitarimu. Jeigu tėvai nesusitaria, ginčijamą klausimą sprendžia teismas. → Tėvai turi teisę ir pareigą dorai auklėti ir prižiūrėti savo vaikus, išlaikyti juos, atsižvelgdami į jų fizinę ir protinę būklę sudaryti palankias sąlygas visapusiškai ir harmoningai vystytis, kad vaikas būtų parengtas savarankiškam gyvenimui visuomenėje.
Vaikų teisių užtikrinimas	
<ul style="list-style-type: none"> → Nepilnamečių vaikų teisių įgyvendinimą užtikrina tėvai. → Vaikų, kurie yra likę be tėvų globos, teises užtikrina globėjas (rūpintojas). → Nepilnametis, įgijęs visišką veiksnumą, savo teises gina pats. → Jei tėvai ar globėjai (rūpintojai) vaikų teises pažeidinėja, priemonių vaikų teisėms 	

užtikrinti gali imtis valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija ar prokuroras.
Vaikų ir tėvų atskyrimas
<ul style="list-style-type: none"> → Tais atvejais, kai tėvai (tėvas ar motina) negyvena kartu su vaiku dėl susiklosčiusių objektyvių aplinkybių (dėl ligos ir pan.) ir reikia nuspręsti, kur turi gyventi vaikas, teismas gali nuspręsti atskirti vaiką nuo tėvų (tėvo ar motinos). Jei nepalankios aplinkybės susiklosto vienam iš tėvų, o kitas gali gyventi kartu su vaiku ir auklėti jį, vaikas atskiriamas tik nuo to iš tėvų. → Atskirtam nuo tėvų vaikui išsaugomos visos asmeninės ir turtinės teisės bei pareigos, pagrįstos giminyste. → Atskyrus vaiką nuo tėvų (tėvo ar motinos), tėvai netenka teisės gyventi kartu su vaiku ir reikalauti jį grąžinti iš kitų asmenų. Kitomis teisėmis tėvai gali naudotis tiek, kiek tai įmanoma negyvenant kartu su vaiku.
Tėvų valdžios apribojimo sąlygos būdai ir pasekmės
<ul style="list-style-type: none"> → Kai tėvai (tėvas ar motina) vengia atlikti savo pareigas auklėti vaikus, piktnaudžiauja tėvų valdžia, žiauriai elgiasi su vaikais, daro žalingą įtaką vaikams savo amoraliu elgesiu arba nesirūpina vaikais, teismas gali priimti sprendimą dėl laikino ar neterminuoto tėvų (tėvo ar motinos) valdžios apribojimo. → Laikiną ar neterminuotą tėvų (tėvo ar motinos) valdžios apribojimą teismas taiko atsižvelgdamas į konkrečias aplinkybes, dėl kurių prašoma apriboti tėvų valdžią. Neterminuotas tėvų valdžios apribojimas gali būti taikomas tuomet, kai teismas padaro išvadą, kad tėvai (tėvas ar motina) daro ypatingą žalą vaiko vystymuisi ar visiškai juo nesirūpina, ir nėra duomenų, kad padėtis gali pasikeisti. → Apribojus tėvų valdžią laikinai ar neterminuotai, tėvams sustabdomos asmeninės ir turtinės teisės, pagrįstos giminyste ir nustatytos įstatymų. Išlieka teisė matytis su vaiku, išskyrus atvejus, kai tai prieštarauja vaiko interesams. Apribojus tėvų valdžią neterminuotai, be atskiro tėvų sutikimo vaikas gali būti įvaikintas. → Tėvų valdžios apribojimas taikomas tik dėl tų vaikų ir tik tam iš tėvų, dėl kurio priimtas teismo sprendimas.
Tėvų valdžios apribojimo panaikinimas ar tėvų valdžios apribojimo pakeitimas kitu
<ul style="list-style-type: none"> → Vaiko atskyrimas nuo tėvų (tėvo ar motinos) panaikinamas išnykus aplinkybėms, dėl kurių vaikas nuo tėvų atskirtas. → Tėvų valdžios laikinas ar neterminuotas apribojimas gali būti panaikinamas, jei įrodoma, kad tėvai (tėvas ar motina) pakeitė savo elgesį ir gali auklėti vaiką, ir jei tėvų valdžios apribojimo panaikinimas neprieštarauja vaiko interesams. → Jei aplinkybės pasikeitė, tačiau nėra pakankamo pagrindo visiškai panaikinti neterminuotą tėvų valdžios apribojimą, jis gali būti pakeistas laikinu apribojimu. → Jei paaiškėja, kad panaikinus tėvų valdžios laikiną ar neterminuotą apribojimą lieka sąlygos, dėl kurių vaikas negali gyventi kartu su tėvais, tėvų valdžios laikinas ar neterminuotas apribojimas gali būti pakeistas vaiko atskyrimu nuo tėvų. → Jei atskirti tėvai (tėvas ar motina) nuo vaikų savo tėvų valdžią naudoja priešingai vaikų interesams, jiems gali būti taikomas laikinas ar neterminuotas tėvų valdžios apribojimas. → Tėvų valdžios apribojimą galima panaikinti tik tuomet, jei vaikas neįvaikintas.

Vaikui turi būti suteikta tokia apsauga ir globa, kokios reikia jo gerovei ir visaverčiam augimui. Vaikas turi teisę turėti tokias gyvenimo sąlygas, kokių reikia jo fizinei, protinei, dvasinei, dorovinei ir socialinei raidai.

Prižiūrėti vaikus, rūpintis jų sveikata, ugdymu, išlaikyti juos, sudaryti palankias visapusiškos raidos sąlygas, kad jie būtų paruošti savarankiškai gyventi visuomenėje, - visų pirma yra tėvų pareiga. Vaikas šią teisę turi neatsižvelgiant į tai, ar jo tėvai gali šias pareigas atlikti, ar ne. Jam turi būti sudarytos sąlygos, kad visos jo teisės būtų įgyvendintos ir tais

atvejais, kai jo tėvų nėra, kai tėvai savo pareigų atlikti negali arba kai tėvų valdžia apribota. (Atmintinė vaikų globėjams, 2005).

1.4. Paramos šeimai politikos koncepcija Lietuvoje

Vienas svarbiausių paramos šeimai politikos rengimo etapų yra demografinės ir socialinės ekonominės situacijos įvertinimas ir problemų įvardijimas. Nuo šio etapo kokybiškumo labai priklauso paramos šeimai politikos sėkmė. Pagrindiniai paramos šeimai politikos veiksmai, įgyvendinamų tiek specialiomis, tiek funkcionuojančiomis socialinės bei ekonominės politikos priemonėmis, tipai yra šie:

- įstatymai ir normos;
- pašalpos ir lengvatos;
- paslaugos.

Paramos šeimai politikos priemonių tipai tarpusavyje persipina ir papildo vienas kitą. Įstatymai ir įvairaus lygio nutarimai bei sprendimai apibrėžia šeimų funkcionavimo teises ir normas. Paramos šeimai politika, įgyvendinama pašalpų ir lengvatų būdu, akivaizdžiausiai išreiškia jos tikslinę paskirtį. Paslaugų sistema teikiama parama šeimai labiausiai išreiškia netiesioginius šeimos politikos būdus, kuriais vyriausybės ir nevyriausybės institucijos gali reikšmingai padėti šeimoms įvairiais jų gyvenimo atvejais. Svarbiausiomis iš jų yra vaikų priežiūros ir ugdymo paslaugos (Stankūnienė, Eidukienė ir kt. 2001)

Paramos šeimai politikos koncepcijos nuostatos, principai ir tikslai.

Šeimos politikos koncepcija nuostatos:

- šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas;
- šeima yra nelygstama vertybė žmogaus ir visuomenės gyvenime bei vystymesi;
- visuomenės stiprybė ir stabilumas prasideda šeimoje;
- šeima yra savitas kultūros subjektas;
- šeima vaidina pagrindinį vaidmenį auklėjant augančiąją kartą, užtikrinant šeimos narių globą bei priežiūrą;

Paramos šeimai politikos tikslai:

- skatinti išgalėjimą demokratiškos ir savarankiškos šeimos, pagrįstos šeimos narių tarpusavio globos ir atsakomybės, užtikrinančios kartų kaitą ir perimamumą;
- padėti šeimoms realizuojant šeimos funkcijas, kurti sąlygas, stiprinančias šeimas bei užtikrinančias jų pilnavertį funkcionavimą;
- skatinti šeimas atlikti savo funkcijas, privalomas šeimos nariams ir visuomenei.

Paramos šeimai politikos principai:

- teikti visokeriopą paramą šeimai, realizuojant jos funkcijas;

- aprėpti visas šeimas kurioms reikia pagalbos;
- užtikrinti šeimos socialinį saugumą;
- sudaryti sąlygas šeimai pasirinkti gyvenimo būdą;
- teikti diferencijuotą paramą, atsižvelgiant į realius poreikius;
- skatinti šeimų ir individų autonomiškumą bei aktyvumą, siekiant spręsti susidariusias problemas;
- skatinti šeimos narių ir kartu solidarumą, jų moralinę bei materialinę atsakomybę už kitus šeimos narius;
- skatinti šeimų atsakomybę už šeimos funkcijų vykdymą;
- išvengti socialiai silpnų ir ypač asocialių plitimo skatinimo;
- nesikišti į šeimos reikalus, išskyrus tuos atvejus, kai reikia ginti šeimos nario – individo interesus (Stankūnienė, Eidukienė ir kt. 2001).

Nuo Lietuvos valstybingumo atkūrimo kasmet didėjantis socialinės rizikos šeimų bei jose gyvenančių vaikų skaičius (3 priedas), turint galvoje kasmet mažėjantį gimstamumą, akivaizdžiai rodo, kad socialinės paramos politika šeimai nėra pakankamai efektyvi, nes ji daugiausia orientuota į vaikų “gelbėjimą”, bet ne į pagrindinių priežasčių, sąlygojančių šeimų socialinę atskirtį, šalinimą. Pagalba likusiems be tėvų globos vaikams, ypač jei vaikas atskiriamas ir įkurdinamas globos institucijoje, taip pat iš esmės neskatina socialinio darbo su biologine šeima ir nesudaro pagrindo gražinti vaiką į šeimą. Stacionarios globos įstaigos (vaikų globos namai, laikinieji vaikų globos namai) dažnai yra tik tarpinė grandis sprendžiant minėtas problemas. Be to, šios institucijos mažai rūpinasi vaikų gražinimu į biologinę šeimą, neturi pakankamai galimybių dirbti su visa šeima. Tam turi reikšmės ir pačių tėvų motyvacijos stoka bei nenoras rūpintis savo vaikais. Susidaro ydingas ratas, dar daugiau skatinantis šeimų nestabilumą. (Socialinis pranešimas 2001, 2002).

Socialinė parama šeimai šiuo metu labiau orientuota į piniginės paramos teikimą ir lengvatų taikymą skurdžiai gyvenančioms šeimoms. Vaiko globa paprastai suprantama kaip “vaiko atskyrimas nuo probleminių tėvų”, todėl trūksta bendruomeninio tipo socialinių paslaugų vaikus auginančioms rizikos grupės šeimoms. Maždaug pusė be tėvų globos likusių vaikų įkurdinami globėjų šeimose ar šeimynose, likusieji nusiunčiami į institucijas.

2001 m. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu Darbo ir socialinių tyrimų instituto atliktas mokslinis tyrimas “ Regioninio (apskritis, savivaldybės) įvairaus tipo vaikų globos ir specialiojo ugdymo įstaigų veiklos organizavimo ir finansavimo sistemos įvertinimas” parodė, kad nors Lietuvoje veikia labai daug įvairaus tipo ir pavaldumo vaikų globos institucijų, tačiau labai trūksta bendruomeninio tipo socialinių paslaugų šeimai ir vaikams. (Socialinis pranešimas 2001, 2002)

Buvo nurodyta, kad labiausiai trūksta tokių įstaigų:

- Dienos centrų probleminių šeimų vaikams;
- Laikinių vaikų globos namų;
- Reabilitacijos įstaigų, grįžusiems iš nepilnamečių kolonijų, vaikams, turintiems akivaizdžių elgesio problemų;
- Vaikų su negalia, kai jų elgesys yra neprognozuojamas, niekas nenori jų priimti, be to, turintiems kompleksinę regėjimo, klausos negalią.

Kol kas Lietuvoje pagalba probleminėms šeimoms taip pat nėra reikiamai išplėtotą ir dėl nepakankamo kvalifikuotų šios sferos darbuotojų. Nors Lietuvoje profesionalūs socialiniai darbuotojai daugelyje aukštųjų ir aukštesniųjų mokyklų rengiami nuo 1994 metų, praktinis darbas su probleminėmis šeimomis reikalauja labai specializuotų žinių ir įgūdžių. Jų ne visada gali suteikti profesinio rengimo sistema.

Tokią padėtį lemia ir visuomenės požiūris į problemines šeimas, politikų, administratorių supratimo apie pagalbos svarbą stoka.

Radzevičienė (1999) pažymi, kad visuomenė smerkia ir atstumia tėvus, iš kurių vaikai yra paimti. Paradoksalu, teigia autorė, tačiau vaiko, iš kurio atimama šeima, mums negaila. Atrodo, kad to, ką jis gauna globos ir ugdymo įstaigose, visiškai pakanka, nors ankstyvajame amžiuje šeima yra pagrindas pilnavertei vaiko raidai. Kūdikis ir jo biologiniai tėvai sudaro vieną visumą, todėl laikas galvoti apie pagalbą bei jos formas ne tik vaikui, bet ir jo šeimai. (Radzevičienė, 1999)

Vaikų atvykimo į globos namus priežastys patvirtina prielaidą (4 priedas), kad probleminių šeimų ir vaikų socialinė integracija įmanoma tik išplėtojus įvairių socialinių paslaugų vaikams ir šeimoms sistemą, ypač prevencines paslaugas.

Socialinės rizikos šeimose paplitęs smurtas, vaikų nepriežiūra, nepakankama mokslo ir darbo motyvacija rodo, kad materialinė pagalba tokioms šeimoms pašalpu, įvairų daiktų forma neduoda rezultatų (5 priedas). Joms būtina sisteminė pagalba, pirmiausia individualus sisteminis darbas ir socialinės paslaugos.

Šeimai reikia siūlyti reikalingą pagalbą, nenuleisti rankų ir nenusiteikti, kad dėl jos neverta gaišti laiko. Dažnai sunkumai ir problemos tas šeimas jau lydi iš kartos į kartą, o reikalinga ir prieinama pagalba niekad nebuvo pasiūlyta ir suteikta. (Lukoševičienė, 1997)

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-2004 metų programą, 2003 metais buvo parengta Išmokų vaikams įstatymo koncepcija (2004 m. gegužės 18 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas, kuris įsigaliojo 2004 m. liepos 1 dieną.) Šia koncepcija siekiama kompleksiškai reformuoti valstybinių pašalpu šeimoms sistemą, garantuoti socialinį saugumą visoms vaikų auginančioms šeimoms, sugriežtinti tėvų

atsakomybę už pašalpų panaudojimą ir suteikti daugiau įgaliojimų pašalpas mokančioms institucijoms vykdant socialinį darbą su socialinės rizikos šeimomis. Valstybinių pašalpų šeimoms, auginančioms vaikus, pertvarkymą sąlygojo įvairūs socialiniai ir demografiniai veiksniai (aukštesnis skurdo lygis šeimų, turinčių vaikų iki 18 metų, didėjantis socialinės rizikos šeimų ir tėvų globos netekusių vaikų skaičius, nuolat mažėjantis ir kartų kaitos neužtikrinantis gimstamumas).

Išmokų vaikams įstatymo koncepcijos pagrindu, atsižvelgiant į Valstybės ilgalaikės raidos strategijos bei Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos nuostatas, 2003 metais pradėtas rengti Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymo projektas, siekiant šių svarbiausių tikslų:

1) skatinti šeimas auginti ir išlaikyti savo vaikus, remiant kiekvieną vaiką nuo jo gimimo iki pilnametystės;

2) apsaugoti socialinės rizikos šeimų vaikus ir užtikrinti išmokų panaudojimą vaikų poreikiams: stiprinant tėvų atsakomybę už vaikų išlaikymą; plėtojant socialines paslaugas šeimoms bei organizuojant prevencinį darbą socialinės rizikos šeimoms; suteikiant savivaldybėms daugiau įgaliojimų pakeisti išmokas alternatyviomis paramos formomis;

3) garantuoti didesnę paramą nėščioms besimokančioms moterims;

4) užtikrinti vieningą išmokų administravimą per savivaldybes. (Socialinis pranešimas 2003, 2004. [Žiūrėta internete 2005-03-12 www.socmin.lt]).

Apibendrinant esamą situaciją, galima teigti, kad šiuo metu mūsų visuomenėje vyrauja neigiamos nuostatos ir požiūris į socialinės rizikos šeimas, ne kaip į pagalbos stokojančias, bet kaip į esančias už visuomenės ribų. Tiesa, kad socialinės rizikos šeimoje nepilnai tenkinami vaiko poreikiai, nesudaromos sąlygos visapusiškam jo vystymuisi. Tačiau minėti autoriai pabrėžia socialinio darbo su socialinės rizikos šeima poreikį. Visuomenės požiūris į socialinį darbą su socialinės rizikos šeimomis yra palankus ir tokia alternatyva šioms šeimoms būtų palaikoma.

1. 5. Laikinosios vaikų globos organizavimas. Laikinių vaikų globos namų vaidmuo šiandieninėje Lietuvoje

Vaiko globa ir rūpyba padeda įgyvendinti vaiko teises, kai šito negali arba nenori daryti jo tėvai

Lietuvos Respublikoje vaiko globą, jos įteisinimo, pasibaigimo, organizavimo tvarką, globos rūšis ir formas, globėjų teises ir pareigas bei atsakomybę, vaiko teisių ir interesų apsaugą reglamentuoja LR Vaiko globos įstatymas bei LR Civilinio kodekso knyga “Šeimos teisė“

Vaiko globos tikslas – užtikrinti vaiko auklėjimą ir priežiūrą aplinkoje, kurioje jis galėtų saugiai tinkamai augti, vystytis ir tobulėti. (LR Civilinis kodeksas. 2001 p. 150)

Skiriamos dvi vaiko globos rūšys: laikinoji ir nuolatinė globa. Vaiko **laikinoji globa** – tai laikinai be tėvų globos likusio vaiko priežiūra, auklėjimas, jo teisių bei interesų gynimas. Tokios globos tikslas – gražinti vaiką į šeimą. **Nuolatinė globa** nustatoma be tėvų globos likusiems vaikams, kurie esamomis sąlygomis negali grįžti į savo šeimą ir jų priežiūra, auklėjimas, teisių bei teisėtų interesų gynimas pavedami kitai šeimai, šeimynai ar vaikų globos institucijai.

Įstatymai numato tokias vaikų globos formas:

- **Globa šeimoje** (ne daugiau kaip penkių vaikų globa natūralioje šeimos aplinkoje);
- **Globa šeimynoje** (kai juridinis asmuo (šeimyna) globoja 6 ir daugiau vaikų (bet ne daugiau nei 12) šeimos aplinkoje);
- **Globa vaikų globos institucijoje** (likęs be tėvų globos vaikas apgyvendinamas valstybinėje arba nevyriausybiniėje vaikų globos institucijoje, kai nėra galimybės jo globoti šeimoje ar šeimynoje) (6 priedas).

Įteisinant vaiko globą, vadovaujamosi šiais principais:

- vaiko interesų pirmumas;
- pirmumo teisę tapti vaiko globėjais turi artimi giminaičiai, jeigu tai atitinka vaiko interesus;
- vaiko globa šeimoje;
- broliai ir seserys neišskiriami, išskyrus atvejus, kai pažeidžiami vaiko interesai. (Sakalauskas G. 2000)

Vaiko laikinoji globa (rūpyba) - laikinai be tėvų globos likusio vaiko priežiūra, auklėjimas, jo teisių ir teisėtų interesų atstovavimas bei gynimas šeimoje, šeimynoje ar institucijoje. (Civilinis kodeksas. 2001)

Vaiko laikinoji globa (rūpyba) nustatoma, kai vaiko:

- tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų yra dingę ir jų ieškoma (kol teismas tėvus pripažins nežinia kur esančiais arba paskelbs mirusiais);
- tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų laikinai negali rūpintis vaiku dėl abiejų tėvų ar vieno iš jų ligos, suėmimo, baudmės atlikimo ar kitų svarbių priežasčių;
- tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų nesirūpina, nesidomi vaiku, jo neprižiūri, netinkamai auklėja, naudoja fizinį ar psichinį smurtą, ir dėl to kyla pavojus vaiko fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi ir saugumui (kol teismo tvarka vaikas bus atskirtas nuo tėvų). (Civilinis kodeksas. 2001)

Laikinos vaikų globos namai - tai socialinės globos įstaiga, kurioje laikinai apgyvendinami ir globojami vyresni negu 3 metų vaikai, netekę tėvų globos, gatvės vaikai ar dėl

kitų prižasčių negalintys gyventi savo šeimoje. (Socialinių paslaugų katalogas 2000 m., patvirtintas LR SAD ministro 2000m. liepos 10 d. įsakymu Nr. 70)

Organizuojant veiklą šio tipo įstaigose, būtina nuolat ieškoti galimybių, kaip gražinti vaiką į jo biologinę šeimą arba rasti globėjų šeimą. Vaiko laikinosios globos (rūpybos) tikslas - gražinti vaiką į šeimą.

Tam, kad vaikas būtų gražintas į šeimą, tėvai yra skatinami pašalinti tuos neigiamus faktorius, kurie neleidžia vaikui augti šeimoje. Tai, kaip turėtų tėvai įveikti esamus sunkumus, kas turėtų teikti įvairiapusę pagalbą tiek vaikui, apgyvendintam globos institucijoje, tiek tėvams, vis dar yra diskutuotinas klausimas. Ar Laikinių vaikų globos namų darbuotojai, bendradarbiaujant su kitomis struktūromis, turėtų teikti socialinę pagalbą šeimai? Dažnai priklauso nuo šių globos namų veiklą reglamentuojančių teisinių dokumentų. Tačiau nagrinėjant jau atliktų tyrimų duomenis bei Lietuvos Respublikos teisinę, įstatyminę bazę aišku, kad tuo metu, kai vaikas yra apgyvendinamas globos namuose, šeimai turi būtų teikiama visapusė pagalba siekiant gražinti vaiką į biologinę šeimą.

Laikinieji globos namai savo tikslą pasiekia – gražina vaiką į šeimą. Tačiau toje šeimoje neįvyksta jokių esminių pokyčių, tėvai nebūna paruošti susigrąžinti vaiką ir laikui bėgant grįžta prie ankstesnio gyvenimo būdo. Vaikui namų aplinka vėlei tampa nesaugi. Siekiant realizuoti laikinosios globos idėją, turėtų būti dirbamas intensyvus socialinis darbas su socialinės rizikos šeima tuo laiku, kol vaikas atskirtas nuo tėvų. O atskirtas vaikas turėtų patekti į tikslingai tam paruoštą globėjų šeimą. Kol kas Lietuvoje šią idėją tikrovėje įgyvendina tik Vaikų gerovės centras „Pastogė” Kaune ir Vilniuje.

Laikinieji vaikų globos namai turėtų tapti tarpine grandimi tarp socialinės rizikos šeimos ir stacionarių globos įstaigų. Šiuo metu pagrindinė Laikinių vaikų globos namų veikla yra socialinio darbo veikla, susijusi su apgyvendinimu, t.y. informavimo ir konsultavimo; būsto; maitinimo; socialinio darbo; asmens higienos; aprūpinimo (drabužiai, avalynė ir kt.); nuolatinės priežiūros; ugdymo organizavimo; užimtumo organizavimo; socialinės reabilitacijos ir reintegracijos organizavimo; kitos. Ši įstaiga teikia mišrias socialines paslaugas. Joje laikinai apgyvendinami vaikai (nuo gimimo iki pilnametystės), netekę tėvų, ar kitų teisėtų atstovų globos ir dėl kitų prižasčių negalintys gyventi šeimoje.

1.6. Kauno vaikų gerovės centro „Pastogė” patirtis ir Pagalbos šeimai tarnybos veiklos analizė

Vaikų gerovės Centras „Pastogė” yra socialinės pagalbos ir vaikų globos įstaiga, įsteigta Kauno mieste 1995 m. Centras teikia socialines paslaugas likusiems be tėvų globos vaikams, jų

tėvams ir vaikus globojančioms šeimoms. “Pastogė” iki šiol buvo vienintelė tokio tipo įstaiga Lietuvoje. Neseniai panašaus pobūdžio įstaiga atidaryta ir Vilniuje. Centras buvo įkurtas “Carito” ir VDU profesorių bei socialinio darbo magistrų bendromis pastangomis bei bendradarbiaujant su Vaikų teisių apsaugos tarnyba, siekiant padėti apleistiems, skriaudžiamiems vaikams bei jų šeimoms.

Vaikų gerovės centro „Pastogė“ **misija** - suteikti apleistam, skriaudžiamam vaikui laikiną prieglobstį globėjų šeimoje, padėti tikrajai vaiko šeimai išspręsti problemas, kad vaikas galėtų grįžti atgal į namus arba surasti jam naują šeimą. (http://www.pastoge.lt/lt/apie_mus [žiūrėta 2005-01-25])

Pasak R. Kukausko (1998), įvairios nevyriausybinės organizacijos, labdaros fondai dažniausiai apsiriboja materialinės pagalbos teikimu skurstančių ar socialinės rizikos šeimų vaikams. Vaikas, patekęs į globos instituciją, ten gyvena iki pilnametystės, o jo šeima, palikta likimo valiai, toliau smunka žemyn, ir vaikas praranda galimybę grįžti į saugius namus. “Pastogės” veikla yra gerokai platesnė, apimanti ne tik vaiką, bet ir jo šeimą, suteikianti galimybę šeimai pasinaudoti siūlomomis paslaugomis, o vaikui sugrįžti atgal pas savo tėvus.

Vaikų gerovės centrą “Pastogė” sudaro:

- Vaikų skyrius;
- Globojančių šeimų tarnyba;
- Įvaikinimo tarnyba;
- Vaikų telefono linija.
- Pagalbos šeimai tarnyba;

Vaikų skyrius yra laikinieji vaikų globos namai. Čia suteikiama laikina pastogė tėvų globos netekusiems vaikams. Vaikai į skyrių priimami bet kuriuo paros metu. Vaikų skyriuje socialiniai darbuotojai :

- suteikia vaikui laikiną pastogę, kur jis gauna reikiamą pagalbą, ugdymą, mokymą ir išlaikymą;
- laikinai globoja vaiką, jam atstovauja, gina jo teisę bei teisėtus interesus;
- teikia vaiko telefono linija psichologinę pagalbą vaikams;

Vienu metu skyriuje gali gyventi ne daugiau kaip 15 vaikų nuo 2 iki 13 metų. Centro nuostatai numato, jog išimtiniais atvejais vaikų skyriuje gali būti apgyvendinami ir vyresni, ir jaunesni vaikai, siekiant išsaugoti brolių ir seserų ryšius. Į “Pastogę” priimami vaikai, kurie kreipiasi patys, kuriuos atsiunčia Kauno miesto savivaldybės vaikų teisių apsaugos tarnyba ar atveda kiti asmenys. Skyriuje neteikiamos paslaugos sutrikusio intelekto, specialios globos reikalaujantiems vaikams bei vaikams, padariusiems teisės pažeidimų.

Per 2004 metus vaikų skyriuje buvo steigta globa 67 vaikams. Tai yra 6 vaikais daugiau nei 2003 m. Didesnioji dalis vaikų (51) į centrą buvo pristatyti iš savų namų VTAT, policijos ar kitų asmenų dėka. 9 vaikų atvežti iš įvairių vietų t.y. ligoninių, NSPPC, giminaičių, gatvės ir t.t. Vidutiniškai per mėnesį centre buvo apgyvendinama 5,5 vaikai. Vaikų amžius svyruoja nuo 1 iki 16 metų. Vidutinė vaikų pragyvenimo centre trukmė 89,6,8 dienos (2,9 mėn.). Pagalbos šeimai tarnybos darbo dėka 33 vaikai grįžo į savo tikrąsias šeimas, o 23 vaikai, tęsiant darbą su jų tėvais, perėjo į globėjų šeimas (7, 8 priedas).

Globojančių šeimų tarnyba. Kol išsprendžiamos problemos šeimoje, vaikas patenka į laikiną globėjų šeimą, kuri rūpinasi jo sveikata, auklėjimu, ugdymu. Anot R. Kukauskos (1998), vienas iš globėjų tikslų – rasti kelią į vaiko širdį, kad būtų galima suformuoti sveiką prisirišimą, kurio vaikai dažnai, augdami probleminėse šeimose, neįgyja. Globojančių šeimų tarnyba:

- parenka ir apmoko asmenis, pageidaujančius globoti vaikus;
- teikia vaikų globėjams socialines paslaugas: individualias konsultacijas, globėjų savitarpio paramos grupes;
- apmoko asmenis, pageidaujančius įvaikinti vaikus, organizuoja tėviams individualias ir grupines konsultacijas;
- apmoko asmenis, pageidaujančius globoti vaikus;

Jei darbas su tikraisiais tėvais neduoda laukiamų rezultatų, peržiūroje nusprendžiama steigti vaikui nuolatinę globą, o tėvams kelti ieškinį dėl tėvystės teisių atėmimo. Neretai atsitinka taip, kad laikini globėjai tampa nuolatiniais. Jei jie atsisako, „Pastogė“ ieško globėjų kitur, nes stengiamasi, jog vaikas nebūtų nukreiptas į globos namus. (Kukauskas, 1998)

„Pastogė“ bendrame miesto kontekste per aštuonetą veiklos metų gan ženkliai pakeitė miesto globojamų vaikų pasiskirstymo scenarijų. Apie 10 procentų vaikų yra globojama šeimose, kai tuo tarpu visoje respublikoje dar, deja, dominuoja globa institucijose.

Globėjų ieškoma naudojantis radiju, televizija, laikraščiais, skelbimais, plakatais. Po to vyksta 3 – 5 valandų pokalbiai su socialiniu darbuotoju, kuris naudoja specialiai sudarytą klausimyną. Socialinis darbuotojas, atlikdamas pirminį įvertinimą, pareiškėjo namuose apsilanko 5 – 7 kartus. Globėjai „Pastogėje“ atrenkami pagal centro sudarytus kriterijus. Globėjas turi pristatyti visus įstatymų tvarka numatytus dokumentus, reikalingus, norint tapti globėju. Taip pat jis turi išklaudyti 16 valandų mokymų kursą, kuris vyksta savaitgaliais. Kiekvienas asmuo, pageidaujantis tapti globėju, ir jo sutuoktinis privalo atlikti psichologinį testą. Patikrinamos būsimų globėjų namų sąlygos, šeimos gyvenimo būdas, finansinės galimybės. Taip pat kreipiamas didelis dėmesys į pareiškėjo apsisprendimą globoti, požiūrį į vaikų auklėjimą, santykius šeimoje, santykius su kitais kartu gyvenančiais vaikais ir suaugusiais žmonėmis. Taip

pat renkamos rekomendacijos iš kaimynų ir kitų būsimųjų globėjų pažįstamų. Būsimieji globėjai tikrinasi sveikata. Socialiniai darbuotojai surenka duomenis apie tai, ar šeima nebuvo policijos ar psichiatrinio dispanserio akiratyje, patikrinamas jų teistumas (9, 10 priedas).

Galiausiai globėjų tvirtinimo tarybai pateikiamas socialinio darbuotojo parašytas šeimos įvertinimas ir nusprendžiama, ar šeima gali tapti globėjais.

“Pastogėje” globėjai turi teisę atsisakyti siūlomo globoti vaiko bei reikšti pageidavimus dėl jo amžiaus, lyties, elgesio bruožų, tačiau neturi teisės rinktis konkretaus vaiko. Gavę vaikus, globėjai nuolat konsultuojasi su tarnybos darbuotojais bei kas mėnesį dalyvauja globėjų savitarpio pagalbos grupiniuose susitikimuose. (Kukauskas. 1998)

Įvaikinimo tarnyba:

- organizuoja informacijos apie įvaikinimą sklaidimą ir įvaikinimo populiarinimą;
- organizuoja pasirengimo įvaikinti patikrinimą ir išsiaiškina, ar nėra kliūčių būsimiems tėvams įvaikinti vaiką;
- ištiria būsimų tėvių gyvenimo sąlygas, gyvenimo būdą, asmenines savybes, sveikatos būklę ir kitą informaciją;
- pateikia Vaiko teisių apsaugos tarnybai išvadą dėl pasirengimo įvaikinti;
- teikia socialinę pagalbą tėvių pageidavimu (11 priedas).

Vaikų telefono linija:

- teikia anoniminę psichologinę pagalbą vaikams.
- Vaikų linija – tai nemokama psichologinė pagalba telefonu vaikams (12 priedas)

Pagalbos šeimai tarnybos veiklos bei socialinio darbo su socialinės rizikos šeima proceso analizė

Vaikų gerovės centras „Pastogė“, vykdydamas savo **misiją**, suteikia apleistam, skriaudžiamam vaikui laikiną prieglobstį, padeda tikrajai vaiko šeimai išspręsti problemas, kad vaikas galėtų grįžti atgal į namus arba suranda jam naują šeimą.

Pagalbos šeimai tarnybos tikslas - padėti tėvams šalinti priežastis, dėl kurių vaikas pateko į globą.

Pagalbos šeimai tarnyba teikia globojamo vaiko tėvams socialines paslaugas, kad vaikas galėtų grįžti į savo šeimą. Šios tarnybos darbuotojai:

- renka ir apibendrina informaciją apie vaiką ir jo šeimą, kai iškyla pavojus vaiko sveikatai šeimoje.

- teikia globojamo vaiko tėvams socialines paslaugas, kad vaikas galėtų grįžti į savo šeimą;
- sudaro vaiko globos planą, periodiškai jį peržiūri ir keičia.
- sudaro su vaiko tėvais sutartį dėl vaiko gražinimo į šeimą ir joje numato socialinių darbuotojų bei tėvų veiksmus, pareigas ir atsakomybę.
- konsultuoja tėvus, padeda jiems suvokti vaiko poreikius bei keisti požiūrį į šeimos problemas.
- suteikia galimybę vaikui, galinčiam pareikšti savo nuomonę, būti išklausytam, gina jo teises ir teisėtus interesus bei teikia psichologinę pagalbą.

Socialinio darbuotojo funkcijos dirbant su socialinės rizikos šeimomis:

- Informacijos suteikimas;
- Švietimas;
- Nukreipimas;
- Tarpininkavimas;
- Koordinavimas;
- Dokumentacijos pildymas;
- Advokatavimas;
- Psichologinės pagalbos teikimas.

Socialinio darbo su socialinės rizikos šeima procesas apima:

- Šeimos įvertinimą;
- Planavimą / vaiko globos plano sudarymą;
- Intervenciją;
- Pokyčio įvertinimą;
- Užbaigimą;
- Tolimesni šeimos stebėjimą (13 priedas)

Pagalbos šeimai tarnybos darbuotojai padeda tėvams suprasti, kodėl jų vaikas paimamas globoti, (14 priedas) ką jie turi daryti, kad susigrąžintų savo vaikus, padeda jiems išsakyti savo nuomonę ir jausmus, išklauso juos, skatina kuo dažnesnius kontaktus su vaikais, padeda tėvams užmegzti ryšius su kitomis įstaigomis dėl įsidarbinimo, registracijos, gyvenamojo ploto ir t.t., padeda jiems rasti paramą kitose įstaigose – šeimos centruose, anoniminių alkoholikų ir narkomanų klubuose ir kt. Šiuo metu “Pastogėje” veikia motinystės ir tėvystės įgūdžių mokymo grupė, kurioje dirbamas grupinis socialinis darbas su tėvais.

2004 m. socialinė pagalba, **siekiant vaikus gražinti iš laikinosios globos į biologinę šeimą**, buvo teikiama 55 šeimoms. 32 proc. šeimų vaikai buvo gražinti, (iš jų –5 proc. – po pirminio šeimos įvertinimo). 28 proc. šeimų apribota tėvų valdžia, iš jų - 24 proc. – neterminuoti. 18 proc. šeimų bylos perduotos dėl tėvų valdžios apribojimo. Lyginant 2004 ir 2003 m. rodiklius, matome, kad ženkliai sumažėjo šeimų, susigražinusių vaikus, skaičius(15 priedas). Tai galime paaiškinti tuo, kad:

- Sumažėjo šeimų, su kuriomis dirbamas socialinis darbas, skaičius;
- Trūkstant globos vietų, globa yra steigama vaikams, kurių šeimose krizinė situacija įsisenėjusi ir todėl sunkiau pakeičiama.

Kaune suintensyvėjus prevencinei pagalbai, į „Pastogę“ patenka tik tos šeimos, kurioms prevencinė pagalba yra nebeefektyvi. Anksčiau nesant prevencinių paslaugų vaikai į globą buvo paimami, nors būtų užtekę ir prevencinių paslaugų, kurių tuo metu Kauno miestui labai trūko.

Remdamasi išanalizuota literatūra, Kauno miesto vaikų gerovės centro „Pastogė“ Pagalbos šeimai tarnybos socialinio darbo su socialinės rizikos šeimomis veiklos praktika sudariau socialinio darbo su socialinės rizikos šeima siektino modelio schemą (16 priedas). Vaikų gerovės centro „Pastogė“ Pagalbos šeimai tarnybos vykdomas socialinis darbas yra įvardijamas kaip siektinas socialinio darbo su socialinės rizikos šeimomis modelis. Remdamasi šiuo modeliu noriu atskleisti, kokie siektino socialinio darbo modelio su socialinės rizikos šeima, siekiant įgalinti šeimą, struktūriniai komponentai vykdomi socialiniame darbe Laikinuose vaikų globos namuose. Tikėtina, kad realiame socialiniame darbe įgyvendinami ne visi siektino socialinio darbo su socialinės rizikos šeima modelio struktūriniai komponentai.

Apibendrinant literatūros analizę, galima teigti, kad:

- žmogaus tapimą socialine būtybe lemia konkreti aplinka, kurioje jis auga perimdamas socialines normas, kultūrinės vertybes ir kt. Šeima užima svarbiausią vietą vaiko socializacijos procese. Nuo šeimos auklėjimo ir ugdymo būdų priklausys, kiek sėkmingas bus tas procesas. Šeima tarsi gyvenimo centras, siejantis individą su kitomis socialinėmis institucijomis. Socialinės rizikos šeimų vaikai dažniausia neturi tinkamų sąlygų socializacijai.
- nors įstatymai reglamentuoja pagalbą šeimai ir vaikui, realybėje dažnai susiduriame su kitokiomis tendencijomis, nepakankamai gerai užtikrinančiomis vaikų teisių apsaugą bei nepakankami išplėtotą pagalbą socialinės rizikos šeimoms;
- socialinė parama šeimai šiuo metu dažniau matoma, kaip piniginės paramos teikimas ir lengvatų taikymas, bet ne kaip socialinės, psichologinės ar juridinės pagalbos teikimas. Pagalba vaikui daugiausia orientuota į vaikų “gelbėjimą”, bet ne į pagrindinių priežasčių, sąlygojančių šeimų socialinę atskirtį, šalinimą.
- Laikinieji vaikų globos namai turėtų tapti tarpine grandimi tarp socialinės rizikos šeimos ir stacionarių globos įstaigų. Siekiant realizuoti laikinosios globos idėją, turėtų būti dirbamas intensyvus socialinis darbas su socialinės rizikos šeima tuo laiku, kol vaikas atskirtas nuo tėvų.
- kol kas Lietuvoje šią idėją tikrovėje įgyvendina tik Vaikų gerovės centras “Pastogė” Kaune. Vaikų gerovės centro „Pastogė“ misija - suteikti apleistam, skriaudžiamam vaikui laikiną prieglobstį globėjų šeimoje, padėti tikrajai vaiko šeimai išspręsti problemas, kad vaikas galėtų grįžti atgal į namus arba surasti jam naują šeimą. Sistemingas, įvairiapusis darbas su socialinės rizikos šeimomis gerina vaikų, tėvų tarpusavio santykius, padeda šeimai spręsti iškilusiais problemas.

II. PROFESIONALŲ, DIRBANČIŲ LAIKINUOSE VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE, NUOSTATŲ, Į REALŲ IR SIEKTINĄ SOCIALINIO DARBO SU SOCIALINĖS RIZIKOS ŠEIMA MODELĮ, TYRIMAS

2.1. Tyrimo metodai, instrumentai, imtis

Kokybinio tyrimo metodologija

Profesionalų nuostatoms į realų ir siektiną socialinio darbo modelį su socialinės rizikos šeima atskleisti buvo atliekamas kokybinio tipo tyrimas.

Kokybinis tyrimas

Kardelis (2002, p.273), *kokybinį tyrimą* apibūdina kaip „sisteminą, nestructūrizuotą atvejo ar individų grupės, situacijos ar įvykio tyrimą natūralioje aplinkoje, siekiant suprasti tiriamuosius reiškinius bei pateikti interpretacinį, holistinį jų paaiškinimą.”

Luobikienė (2000, p.124) cituoja J.W.Creswellą (1998), kuris teigia, „kokybinis tyrimas yra toks suvokimo tyrinėjimo procesas, kuris yra grindžiamas griežtomis metodologinėmis tradicijomis ir kuris nagrinėja socialines arba žmonių problemas. Tyrėjas kuria kompleksinį, holistinį vaizdą, analizuoja informacijos nešėjų žodžius, kitus požiūrius ir atlieka tyrimą natūralioje aplinkoje”.

Strauss, Korbin (2001), teigia, kad terminas kokybinis tyrimas apibrėžia tyrimą, kurio metu duomenys gaunami ne statistiniu ar kiekybiniu būdu. Kokybinis tyrimas gali būti naudojamas tiriant gyvenimo istoriją ir individo elgesį, organizacijos veiklą, socialinius judėjimus arba interaktyvius sąryšius. Kai kuriais atvejais gali būti nustatyta ir kiekybinė išraiška, bet pati analizė bus atliekama kokybiniu būdu. Anot minėtų autorių, terminas kokybinis tyrimas gali turėti skirtingą reikšmę įvairiems žmonėms, nes kai kurie tyrėjai renka duomenis interviu ar stebėjimo būdu, o šios technikos asocijuojasi su kokybiniu tyrimu, tačiau duomenys yra koduojami taip, kad juos būtų įmanoma analizuoti ir statistiniu būdu.

Kokybinio tyrimo metodai yra lankstūs, nes orientuoti į interpretaciją, o ne į matavimus; į procesą, o ne į išvadą, atkreipia dėmesį į situacijos, o ne į elgesio ryšį, kuris daro didžiausią įtaką patirties formavimui. Šiems tyrimams netaikomi griežti imties tūrio reikalavimai (Kardelis, 2002).

Grounded theory (teorija).

Luobikienė (2000, p.140), remdamasi (Bailey, 1987; Creswell, 1998; Kvale, 1996; Punch, 1998) teigia, kad grounded theory yra ir tyrimo strategija, ir duomenų analizės būdas.

Luobikienė (2000, p.140) cituoja Punch'o (1998), kuris teigia, kad grounded theory iš esmės nėra teorija. Tai yra metodas, požiūris, strategija. Grounded theory geriausiai

apibrėžti kaip tyrimo strategiją, kurios tikslas yra generuoti (konstruoti) teoriją duomenų pagrindu. „Grounded“ reiškia, kad teorija bus konstruojama duomenų pagrindu; tuo būdu, teorija bus pagrįsta duomenimis. „Teorija“ reiškia, kad tyrimo duomenų rinkimo ir analizės tikslas yra generuoti (kurti) teoriją. Esminė grounded teorijos idėja yra ta, kad teorija turi būti indukciniu būdu išvesta iš duomenų. O tai reiškia, kad grounded teorija yra bendra tyrimo strategija.

Strauss, Korbin (2001), teigia, kad teorija induktyviu būdu išvedama iš tyrinėjamo fenomeno, kurį ji pristato, t.y. ji kuriasi, vystosi sistemingo duomenų rinkimo ir analizės sąlygomis. Tokiu būdu duomenų rinkimas, analizė ir teorija randasi sąryšyje vienas su kitu. Autorių teigimu, negalima pradėti nuo teorijos, o po to ją įrodyti. Pirmiausia reikia pradėti nuo duomenų rinkimo ir analizės, o tik po to eiti prie teorijos kūrimo.

Strauss, Korbin (2001) teigimu, teorijos formulavimas, rezultatų pasekoje, gali būti naudojama ne tik aiškinant tam tikrą fenomeną, bet ir užtikrinant veiksmų ribas.

Gerai sukonstruota teorija turi remtis keturiais pagrindiniais kriterijais: ji turi atitikti tikrovę, turi būti suprantama, apibendrinta ir kontroliuojama. Jeigu teorija ištikima kasdieninei realybei, konkretaus dalyko sričiai ir kruopščiai išvedama iš įvairių duomenų, tai ji turės atitikti šito dalyko realybę. Kiek teorija reprezentuoja šią realybę, tiek ji turi būti suprantama ir būtų prasminga tiems, kurie ją nagrinėja, ir tiems kurie ją taiko praktinėje veikloje. (Strauss, Korbin, 2001)

Idealusis tipas.

Pasak Merkio (1999), idealusis tipas (grynasis tipas, sukonstruotas tipas) – teorinė konstrukcija (sąvoka, sąvokų sistema), modeliuojanti socialinės realybės aspektą jo individualaus savitumo, loginio neprieštaringumo ir racionalaus teisingumo pagrindu. Idealojo tipo sąvoką įvedė vokiečių sociologas Max Weber. Idealusis tipas – tai savotiška idealizacijos atmaina socialiniuose moksluose.

Anot Merkio (1999), idealiojo tipo priešingybė yra realusis - tipas - sąvoka, turinti tiesioginę faktinę bazę. Sąvokos - idealiojo tipo - turinys visada lygus 0, kitaip tariant, ši sąvoka neturi tiesioginės empirinės referencijos.

Dokumentų analizė.

Pasak Luobikienės (2000), dokumentai yra unikalios ir įvairiapusės informacijos apie socialinius reiškinius ir jų procesus nešėjai. Dokumentiniai duomenų šaltiniai gali būti naudojami įvairiais būdais. Kai kurios studijos gali remtis vien dokumentų duomenimis. Kituose tyrimuose, pvz., atvejo studijose arba grounded theory studijose, dokumentų duomenys gali būti renkami

jungtyje su interviu ir stebėjimais. Jungtyje su kitais duomenimis, dokumentai gali būti naudingi trianguliacijoje, kai viename projekte panaudojami tarpusavyje persidengiančių skirtingų metodų ir duomenų tipų rinkiniai.

Kokybiniame tyrime tas pats dokumentas ar įrašas yra analizuojamas iš įvairių pozicijų, o analizės rezultatai gali būti pateikiami interpretacijos ar hipotezės forma (Kardelis, 2002).

Literatūra grounded teorijoje, kaip teigia Strauss ir Korbin (2001), gali būti naudojama skirtingais būdais:

- literatūra gali būti naudojama tam, kad stimuliuotų teorinį jautrumą;
- literatūra gali būti naudojama kaip antrinis duomenų šaltinis;
- literatūrą galima naudoti tam, kad iš jos gautume sąrašą klausimų, kuriuos galima užduoti respondentams arba kurie nukreipia pradinius tyrimus;
- literatūros studijavimas gali suteikti idėjų, kuria kryptimi judėti, kad atrastume fenomenus, svarbius teorijos vystymui;
- literatūra gali būti naudojama papildomam validumui užtikrinti. Kada pabaigiama teorija ir parašomos savos išvados, galima atitinkamose vietose padaryti nuoroda į literatūrą, kad patvirtinti išvadų tikslumą. Arba galbūt reikia nurodyti, kaip gauti rezultatai skiriasi nuo publikuojamų literatūroje ir kodėl.

Anot Luobikienės (2000), dokumentų analizė reikalauja laikytis tam tikrų principų, t.y.:

- reikia atrinkti informacijos šaltinius ir formuoti atrankos dydį;
- dokumentai turi užtikrinti informacijos patikimumą ir pagrįstumą;
- tikrinant patikimumą, reikia atlikti išorinę (dokumento kūrimo sąlygu) ir vidinę (dokumento turinio) analizę.

Apklausa.

Anot Merkio (1999), apklausa - vienas populiariausių socialinių ir elgsenos mokslų metodų, plačiai taikoma ir pedagogikoje. Apklauskos būdu tiriamos nuostatos, nuomonės, žinios. Apklausa būna standartizuota ir nestandartizuota, apklausama žodžiu arba raštu. Apklausa raštu dar vadinama anketavimu.

Standartizuota pasižymi griežta apklausos atlikimo reglamentacija: tiksliai apibrėžiamos apklausos aplinkybės, klausimų formuluotės, nuoseklumas, duomenų statistinio apdorojimo būdai. Nestandartizuotos apklausos (kartais vadinamos eksploracija) metu griežtai apibrėžiamas tik jos tikslas, o visa kita improvizuojama, interviu suteikiama daug kūrybinės laisvės.

Taikant nestandardizuotą apklausą raštu, anot Luobikienės (2000), respondentai patys (raštu) atsako į tyrėjo pateiktus anketos klausimus. Anketa - klausimų, kuriuos apjungia tyrėjo siekimas ištirti kokį nors reiškinį ar procesą, visuma.

Turinio (content) analizė.

Pasak Šaparnio (2000), moksliniuose šaltiniuose randama gana daug teorinių turinio analizės konkretizacijų bei atmainų: kontent – analizė (Holsti, 1969), sisteminė teksto analizė (Silberman, 1967), raiškumo analizė (Weimann, 1973; Wersig, 1968), reiškinų analizė (Bessler, 1970), kiekybinė turinio analizė (Scheuch ir Roghmann, 1969; Lisch, 1979a), asociacijų struktūros analizė (Lisch, 1979b), kokybinė turinio analizė (Mayring, 1988), hermeneutinė – klasifikacinė teksto analizė (Mathes, 1988) ir t.t. Nors kiekviena šių sąvokų grindžiama specialiu teoriniu fonu, specialia analizės technika, bet visada kalbama apie teksto analizę (Kromery, 1983).

Turinio analizė, kaip socialinių mokslų metodas, iš esmės remiasi tuo, kad įvairūs visuomenės kultūros bei psichosocialiniai fenomenai vienaip ar kitaip atsispindi tekstuose. Taigi turinio analizė įvairiais savo metodais padeda atskleisti visuomenės tikrovę (Šaparnis, 2000).

Pasak Kardelio (2002), atliekant turinio analizę kokybiniu tyrimu, dažnai studijuojamas rašytinis bendravimas. Jis atsispindi tokiuose dokumentuose kaip asmeniniai laišakai, dienoraščiai, straipsnių juodraščiai bei įvairūs įrašai, pavyzdžiui, teisinės sutartys, mokesčių deklaracijos, laikraštiniai straipsniai ir kt. Visi dokumentai bei įrašai susieti su kalba bei jos panaudojimu.

Kokybinė turinio analizė – tai pradžia empirinio metodiškai kontroliuojamo didesnių tekstų duomenų vertinimo, kai medžiaga vertinama pagal turinio analizės taisykles, neatsižvelgiant į kiekybę (Mayring, 2000).

Pagrindiniai turinio analizės matmenys (Mayring, 2000):

- priskyrimas komunikacijos modeliui: Turi būti nustatytas, koks analizės tikslas, teksto gamintojo kintamasis dydis (jo patirtis, požiūris, jausmai), kokia medžiagos atsiradimo situacija, koks sociokultūrinis fonas, teksto poveikis;
- sekimas taisyklėmis: medžiaga į analitinį turinio eigos modelį padalijama (suskirstoma) pagal analizės vienetus ir palaipsniui apdorojama;
- kategorijos centre: analizės aspektai išreiškiami kategorijomis, kurios tiksliai pagrindžiamos ir įvertinimo metu perdirbamos;
- kokybės kriterijai: metodas turi būti suprantamas, jo rezultatai su kitais tyrimais palyginami ir turi išlaikyti patikimumo testus. Teksto kodavimo patikimumas nulemiamas projekte dalyvaujančių koduotojų.

Mayring (2000) išskiriamos 4 turinio analizės formos:

- apibendrinanti turinio analizė, kuri redukuoja tekstinę medžiagą į trumpą tekstą, išsaugantį esminį turinį;
- induktyvus kategorijų sudarymas. Remiantis teksto medžiaga sudaromos kategorijos, kuriose turinys ar kiti teksto požymiai gali būti sumuojami;
- aiškinamoji turinio analizė. Ją naudojant mėginama ištirtus turinius padaryti kaip galima geriau suprantamus;
- struktūruojanti turinio analizė, kuri tekstinę medžiagą analizuoja pagal tam tikrus kriterijus, kad ypatingai išryškintų specifinius aspektus.

Kokybinės turinio analizės pagrindas - tikslus pateiktos kategorijos apibrėžimas ir analizės taisyklių nustatymas (Mayring, 2000).

Pasak Strauss ir Korbin (2001), grounded teorijoje analizė susideda iš trijų pagrindinių kodavimo tipų:

1. Atviro kodavimo.
2. Ašinio kodavimo.
3. Atrenkamojo kodavimo.

Atviras kodavimas. Atviras kodavimas – tai duomenų tyrimo, lyginimo, skaidymo konceptualizacijos ir kategorizacijos procesas. Pasak Strauss ir Korbin (2001), atviras kodavimas - tai ta analizės dalis, kuri konkrečiai turi santykį su fenomenų kategorizacija tiriant duomenis. Be šio pirmo ir pagrindinio žingsnio negali vykti likusioji analizė ir tolimesnė komunikacija. Atviro kodavimo metu duomenis skaldo į atskiras dalis, smulkiai išskiria, lygina panašumus ir skirtumus, kelia klausimus apie fenomenus. Visa tai atsispindi duomenyse. Šio proceso dėka įvairios prielaidos apie fenomenus smulkiai tiriamos, o tai veda prie naujų atradimų.

Kodavimo procese dvi analitinės procedūros yra pagrindinės, nors jų charakteris kiekviename kodavimo tipe keičiasi. Pirmą kodavimo procedūrą priskiriama lyginimo atlikimui, antroji – klausimų iškėlimui. Šios dvi procedūros projektuose pagal pagrįstos teorijos metodą suteikia sąvokoms tikslumo ir konkretumo. Taigi, sąvokos yra pagrindiniai pagrįstos teorijos vienetai, todėl pirmas žingsnis analizėje – duomenų konceptualizacija. Turime mintyse suskaldyti į dalis stebėjimą, sakinius, paragrafus, kaip ir priskiriamą kiekvienam atskiram atvejui, idėjas ar įvykio pavadinimą, kažko, kas už jo stovi arba atspindi fenomeną.

Anot Strauss ir Korbin (2001), pavadinimai, kuriuos mes pasirenkame, tokie, kurie logiškiausiai susieti su sąvoka, kurią ją atspindinčia. Pavadinimas turi būti gyvas ir vaizdus, kad galėtų priminti, kam jis skirtas.

Ašinis kodavimas. Kategorijos yra susiejamos į subkategorijas. Tai leidžia identifikuoti kai kurių kategorijų savybes, esamų savybių vietą. Ašinis kodavimas leidžia surasti ryšį tarp kategorijų.

Pagrįstoje teorijoje kategorijos jungiamos eile ryšių, reiškiančių kauzales sąlygas, fenomeną, kontekstą, tarpines sąlygas, veiksmų strategijas/bendravimą ir tyrimą.

Atrenkamasis kodavimas. Tai procesas, kada ieškoma centrinės kategorijos, kurio metu vyksta sisteminis centrinės kategorijos jungimas su kitomis kategorijomis, tų ryšių validumas. Centrinė kategorija – centrinis fenomenas, apie kurį sukasi visos kitos kategorijos. Surinkus ir išanalizavus duomenis, iškyla uždavinys integruoti kategorijas dėl pagrįstos teorijos suformavimo.

Tyrimo instrumento struktūra

Siekiant atskleisti profesionalų, dirbančių Laikinuose vaikų globos namuose, nuostatas į siektiną ir realų socialinio darbo modelį su socialinės rizikos šeima, buvo atliekama nestandartizuota apklausa raštu, naudojant atviro tipo anketą (17 priedas). Anketa sudaryta, išanalizavus statistinius – demografinius, jau atliktų mokslinių tyrimų duomenis, taip pat dokumentus ir teisės aktus bei Kauno miesto vaikų gerovės centro „Pastogė” veiklos dokumentus reglamentuojančius socialinį darbą su socialinės rizikos šeima. Išanalizavus minėtus šaltinius buvo sudarytas socialinio darbo su socialinės rizikos šeima siektino modelio tyrimo instrumento schema (18 priedas). Gautiems duomenims apdoroti naudojama atviro kodavimo procedūra, kurios metu gauti duomenys grupuojami į kategorijas, kategorijos įvardijamos ir pateikiama duomenų analizė.

Psichologijos žodyne (1993 p. 190) nurodoma, kad nuostata yra žmogaus polinkis vienaip ar kitaip suvokti ar numatyti kokį nors objektą, atlikti su juo tikslingą veiklą.

Anketoje pateiktais klausimais siekiam atskleisti respondentų nuostatas į:

- Laikinių vaikų globos namų veiklą (stipriąsias ir silpnąsias puses);
- socialinį darbą su socialinės rizikos šeima;
- ateityje galimą ar numatomą socialinį darbą su socialinės rizikos šeima;
- dabar teikiamą pagalbą vaikui ir ateityje galimus pagalbos teikimo būdus;
- prevencinį darbą su socialinės rizikos šeima.

Tyrimo imties charakteristika

Tyrimas buvo atliktas 2004 m. rugsėjo – spalio mėnesiais. Tyrime dalyvavo 30 Laikinių vaikų globos namų darbuotojų:

- 6 Panevėžio miesto Laikinių vaikų globos namų specialistai;
- 8 VšĮ Lietuvos katalikų moterų sąjungos Vaikų ir jaunimo paramos centro specialistai;
- 7 VšĮ Laikinių vaikų globos namų „Atsigręžk į vaikus“ specialistai;
- 5 Švenčionių miesto Laikinių vaikų globos namų specialistai;
- 4 Šv. Juozapo Laikinių vaikų globos namų specialistai Kaišiadorių rajone.

Specialistai - tai Laikinuose vaikų globos namuose dirbantys socialiniai darbuotojai, socialiniai pedagogai, psichologai.

2.2. Tyrimo rezultatų analizė

Kaip jau buvo minėta, profesionalų, dirbančių Laikinuose vaikų globos namuose, nuostatomis ir siektiną ir realų socialinio darbo modelį su socialinės rizikos šeimą atskleisti buvo atlikta nestandartizuota apklausa raštu, naudojant atviro tipo anketos. Gauti duomenys apdoroti turinio (content) analizės metodu, atviro kodavimo būdu, t.y. teiginiai buvo grupuojami pagal tam tikrus prasminius vienetus ir grupes – kategorijas. Kategorijos įvardijamos bei pateikiamas kiekvienos kategorijos prasminių vienetų dažnis.

Pirmuoju anketos klausimu buvo siekiama atskleisti respondentų nuomonę ir Laikinių vaikų globos namų veiklos pasiekimus, stipriąsias puses. Atsakymus buvo prašoma paskirstyti pagal svarbą, t.y. dvi svarbiausias sritis. Pirmojo klausimo, pirmosios vietos atsakymai buvo suskirstyti ir 11 interpretuotinių kategorijų, kurios pateikiamos 3 lentelėje.

Pirmojoje vietoje respondentai kaip stipriąją Laikinių vaikų globos namų pusę įvardijo vaikų, netekusių tėvų globos ir apgyvendintų stacionarioje globos įstaigoje, *bazinių poreikių tenkinimą*. Profesionalai teigia, kad pastogės, maisto, drabužių, lovos, saugios, ramios aplinkos ir kt. būtinausių vaiko poreikių tenkinimas yra svarbi ir akcentuotina globos namų veiklos sritis. Kadangi šie vaikų poreikiai dažnai šeimoje nėra tinkamai realizuojami, kas neretai sąlygoja vaiko paėmimą iš šeimos ir apgyvendinimą globos namuose, tai respondentai atkreipia dėmesį ir tai, kad globos namai vaikui gali suteikti tai, ko nėra suteikiama biologinių tėvų namuose.

Projektų rengimas ir įgyvendinimas bei darbuotojų specialistų buvimas yra taip pat įvardinta kaip stiprioji Laikinių vaikų globos namų sritis.

1 klausimas/lvieta

ĮVARDINKITE DVI SVARBIAUSIAS SRITIS, KURIOS, JŪSŲ NUOMONE, LAIKINUOSE VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE YRA GERAI SUTVARKYTOS, KURIAS BŪTŲ GALIMA ĮVARDYTI KAIP STIPRIAŠIAS LAIKINŲJŲ VAIKŲ GLOBOS NAMŲ PUSĖS, PASIEKIMUS.		
Pasiekimai stipriosios Laikinųjų vaikų globos namų pusės		
KATEGORIJOS	TEIGINIAI	DAŽNIS
Pagalba vaikui adaptuojantis naujoje aplinkoje	Pagalba vaikui apsibrasti socialinėje aplinkoje.; Padedame vaikui apsibrasti atvykus į globos namus.; specialistų pagalba vaikui apsibrasti naujoje aplinkoje; Padeda adaptuotis, priimti esamas sąlygas; vaikui padedama apsibrasti su naujomis gyvenimo sąlygomis; Padedame vaikui adaptuotis naujoje aplinkoje.	6
Projektų rengimas ir įgyvendinimas	Projektų rengimas; nuolatos rašome projektus; rengiame projektus...; projektų rengimas.; Aktyviai dalyvaujama įvairiose projektuose; Programų įgyvendinimas (programos, skirtos vaikams); Pastovus programų skirtų globojamiems vaikams, įgyvendinimas;	7
Sąlygos vaikui lankyti mokyklą	pradeda lankyti mokyklą – nors reikalinga pagalba; Vaikas pradeda vėl lankyti mokyklą.; Normalios sąlygos lankyti mokyklą bei gerai mokytis; sudaromos sąlygos vaikui lankyti mokyklą.; vaikas ima lankyti mokyklą;	5
Rūpinimasis socialiniais klausimais	Rūpinimasis vaikų socialiniais klausimais (pasų, išeitinių pašalpų gavimu ir pan.); tvarkomi vaikų išeitinių pašalpų gavimo reikalai; padedame vaikui susitvarkyti dokumentus pašalpai gauti;	3
Darbuotojai - specialistai	Gera specialistų komanda; Su vaikais dirba specialistai; darbuotojai – t.y. sąlygos; Globos įstaigoje vaikus ugdo specialistai; Globos namuose dirba geri pedagogai; Dirba kvalifikuoti specialistai ir; dirba žmonės specialistai.; su vaikais dirba žmonės specialistai; vaikais rūpinasi specialistai;	9
Vaikų elgesio pasikeitimai	Vaikai pasikeičia iš esmės; dalis vaikų nustoja vogti, muštis, keiktis.; vaikai ima keistis; vaikų elgesys pasikeičia apgyvendinus globos namuose; vaikai nustoja vogti, elgetauti; Vaikai pasikeičia į gerąją pusę.	6
Kompleksinės pagalbos teikimas vaikui	Vaikui, išgyvenusiam krizę šeimoje, globos namuose pirmiausia suteikiama kompleksinė pagalba – medicininė, psichologinė, pedagoginė, socialinė. Gauna reikiamą visapusę pagalbą; vaikui suteikiama kompleksinė pagalba; vaikams iš socialinės rizikos šeimų suteikiama kompleksinė pagalba; vaikams iš socialinės rizikos šeimų suteikiama visapusė pagalba – medicininė, psichologinė, pedagoginė ir kt.; vaikui suteikiama kompleksinė pagalba;	5
Materialinių poreikių tenkinimas	turi pastogę; Patalpos; gauna maitinimą; gauna maitinimą; Vaikas yra materialiai aprūpintas; Materialiai aprūpintas vaikas kol auga globos namuose; materialiai aprūpinamas vaikas; tenkinami vaiko baziniai poreikiai; vaikas globos namuose yra materialiai aprūpinamas, t.y. maistas, pastogė, drabužiai; vaikui suteikiama pastogė, maistas...; vaikas globos namuose gauna maitinimą, lovą, t.y. pastogę;	10
Saugumo poreikio tenkinimas	Vaikas globos namuose jaučiasi saugus, rami aplinka;Vaikui užtikrinta saugi aplinka; vaikui suteikiamas saugumas...; vaikui globos namuose suteikiamas saugumas ir kt.; vaikas globos namuose gali jaustis saugus; vaikui globos namų aplinka suteikia saugumą...; globos namuose yra tenkinamas vaiko saugumo poreikis;	7
Laikinoji globa, kaip sąlyga šeimos problemoms spręsti	Kad vaikui suteikiama laikina globa, kurios metu tikrieji tėvai gali susiimti ir pabandyti keistis; Vaikas yra laikinai apgyvendinamas, kad tėvai galėtų pasikeisti ir susigrąžinti vaiką; Vaikų apgyvendinimas LVGN, kad tėvai galėtų spręsti įvairias problemas; Vaikui laikino prieglobsčio suteikimas, kol tėvai išspręš savo problemas.	4
Įvairūs teiginiai	Globėjų paieška; Bet kuriuo paros metu jie gali kreiptis ir bus specialistų priimtas į LVGN;	2

Apibendrinat pirmojo klausimo pirmosios vietos teiginių dažnio pasiskirstymą, stebima, kad profesionalai – darbuotojai išskiria tris pagrindines Laikinųjų vaikų globos namų stipriausias veiklos kryptis - tai *vaiko bazinių poreikių tenkinimas* bei *darbuotojų – specialistų buvimas ir projektų rengimas ir įgyvendinimas*.

Pirmojo klausimo antroje vietoje atsakymai buvo suskirstyti į 12 interpretuotinių kategorijų, kurios pateikiamos 4 lentelėje. Respondentai stipriąsias Laikinių vaikų globos namų puses įvardija veiklos kryptis, tiesiogiai susijusias su vaiku, t.y. *materialiniai poreikiai, saugumas, sveikata, popamokinis užimtumas*. Tai rodo, kad profesionalai, dirbantys Laikiniuose vaikų globos namuose, savo darbą orientuoja į tam tikro pobūdžio veiklą, tiesiogiai siejamą su vaiku t.y. stiprioji globos namų veiklos pusė yra matoma per pagalbos vaikui, netekusiam laikinos tėvų globos, teikimą.

4 lentelė

1 klausimas/2vieta

ĮVARDINKITE DVI SVARBIAUSIAS SRITIS, KURIOS, JŪSŲ NUOMONE, LAIKINUOSE VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE YRA GERAI SUTVARKYTOS, KURIAS BŪTŲ GALIMA ĮVARDYTI KAIP STIPRIĄSIAS LAIKINŪJŲ VAIKŲ GLOBOS NAMŲ PUSES, PASIEKIMUS.		
Pasiekimai stipriosios Laikinių vaikų globos namų pusės		
KATEGORIJOS	TEIGINIAI	DAŽNIS
Patirtis bendraujant su vaikais	įgūdžiai bendravimo ir auklėjimo; patirtis bendraujant su tokiais vaikais; žinios ir įgūdžiai bendraujant su šiais vaikais; bendravimo įgūdžiai;	4
Pagalba mokantis	psichologinė pagalba vaikui jo mokslais.; pagalba vaikui mokantis...; vaikui padeda įveikti sunkumus mokantis; vaikas gali bet kada paprašyti pagalbos ruošdamas pamokas; vaikui yra suteikiama pagalba mokantis;	4
Saugumo užtikrinimas	Užtikrina vaikui saugų ir pilnavertį gyvenimą; Vaikams sudarytos palankios ir saugios gyvenimo sąlygos; Saugi, pozityvi aplinka; Sudaryta pakankamai saugi gyvenimo aplinka; vaikui stengiamasi užtikrinti saugumą;	5
Psichologinio atsparumo lavinimas	Pagerėja vaikų psichologinė būseną.; jų psichologinio atsparumo lavinimas; Vaikai pabuvę globos namuose tampa psichologiškai atsparesni.;	3
Sveikatos priežiūra	atsistato sveikatą.; pagerėja sveikatos būklė; vaikui praeina sveikatos problemos; vaikai pasveiksta nuo visokiausių ligų; vaikai mažiau serga;	5
Popamokinė veikla	Globos namuose organizuojama įvairi popamokinė veikla.; Vaikų užimtumas popamokinėje veikloje; Vaikas turi visas galimybes tobulėti visapusiškai būreliuose; organizuojama popamokinė veikla, kur vaikas gali tobulėti, atsiskleisti; Vaikams organizuojami būreliai, kur jis turi galimybę išreikšti savo kūrybą, sugebėjimus, atlikti jam patinkančią veiklą.	5
Vasaros stovyklos	taip pat vaikai turi puikias galimybes vasarą ilsėtis įvairiose stovyklose.; Vaikai vasarą yra vežami į stovyklas; vasarą organizuojama vaikams stovyklos, kur būna įvairių pramogų; vasarą stovyklos organizuojamos.	4
Elgesio korekcija	ir elgesio korekcijos programa; vaikai yra mokomi tinkamų elgesio būdų.; vaikas yra paruošiamas tinkamai elgtis mūsų visuomenėje bent minimaliai;	3
Materialinių poreikių tenkinimas	rūpinimasis vaikų poreikiais; vaikui suteikiamas materialinis aprūpinimas; yra rūpinamasi vaikų poreikių tenkinimu t.y. lova, maistas, drabužiai ir, t.t.; Vaikai turi tinkamą aprūpinimą.; Maistas pateikiamas visada laiku; Vaikai visada prižiūrimi, pavalgę, aprūpinti rūbais, avalyne, ugdymo priemonėmis; Vaikai gerai materialiai aprūpinti: rūbai, priemonės mokymuisi ir ugdymui.	7
Specialistų pagalba	Specialistų pagalba spręsti iškilusias problemas.; Globos namuose dirba specialistai, kurie pasiruošę padėti vaikams suvokti savo poreikius, interesus, galimybes, ribotumus; Vaiką supa daug specialistų, bet kada vaikas gauna reikiamą pagalbą.; Dirbamas specialistų darbas su vaikais.; specialistų pagalba sprendžiant įvairias problemas;	5
Savarankiškumo ugdymas	Vaikai ruošiami savarankiškam gyvenimui (nors minimaliai); vaikas išmoksta savarankiškumo; vaikas ruošiamas gyvenimui.;	3
Įvairūs teiginiai	Vaikai gali pajusti ir išmokti to, ko jiems trūko šeimoje.; Kolektyvas.;	2

Antruoju anketos klausimu buvo respondentų prašoma įvardyti dvi keistinas laikinųjų globos namų veiklos puses bei pridėti savo siūlymus, kaip, jų nuomone, turėtų būti.

Pagrindinės keistinos sritys, kurias įvardija respondentai, pasiskirstė į 10 kategorijų.

Pirmoje vietoje (5 lentelė) pagal teiginių dažnio pasiskirstymą dominuoja tokios keistinos Laikinių globos namų pusės, kaip *silpna materialinė bazė, gyvenamųjų patalpų apleistumas, trūkumas* bei tai, kad *vaikai, augantys globos namuose, įpranta būti išlaikomi kitų*. Respondentai akcentuoja tas globos namų sritis, kurios daugiau susijusios su materialine pačios įstaigos baze. Didesnis dėmesys yra kreipiamas į tam tikrus kasdieninius buitės klausimus, tačiau mažiau akcentuojami *vaikų ugdymo, bendravimo, adaptacijos, integracijos, socialinių įgūdžių, vaikų tarpasmeninių santykių* ir kt. klausimai.

Respondentai taip pat kaip keistiną laikinųjų globos namų pusę nurodo ir *sąlygų dirbti su socialinės rizikos šeima nebuvimą, bendradarbiavimo su kitomis įstaigomis stoka* ir *komandinio darbo tarp Laikinių globos namų darbuotojų trūkumą*.

5 lentelė

2 klausimas/1 vieta

ĮVARDINKITE DVI SVARBIAUSIAS SRITIS, KURIOS YRA KEISTINOS LAIKINUOSE VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE. BE TO, PRIDĖKITE SAVO SIŪLYMUS:		
KEISTINA		
KATEGORIJA	TEIGINIAI	DAŽNIS
Lėšų trūkumas transporto išlaidoms	į miesto mokyklas nėra skirta lėšų nuvežti vaikų; yra sudėtinga vaikus, ypač jaunesnio amžiaus, nuvežti į miesto mokyklas; nėra skiriama lėšų vaikų pravažiavimo bilietėlių nupirkimui;	3
Silpna materialinė bazė	Pernelyg mažas finansavimas; LKVG namai yra menkai finansuojami; trūksta lėšų; trūksta finansinės paramos; lėšų trūkumas; lėšų trūkumas; Silpna finansinė pusė; Mažas įstaigų finansavimas; Mažas finansavimas.	9
Vaikų užimtumas	Vaikų užimtumo po pamokų problematika; vaikų užimtumo problemos; popamokinės veiklos trūkumas; nėra kuo užimti vaikus, kad jie nekeltų problemų;	4
Gyvenamųjų patalpų apleistumas	Patalpos, kuriose gyvena vaikai; Patalpos; patalpos, kuriose gyvena vaikai yra apleistos; patalpų renovacija, patalpų generalinis remontas; reikia suremontuoti patalpas; reikia pertvarkyti patalpas, kuriose gyvena vaikai; žiemą labai šalta, langai nesandarūs; patalpos silpnai šildomos; langai nesandarūs; žiemą labai šalta, nes langai seni ir supuvę; reikia naujų plastikinių langų, nes neįmanoma apšildyti kambarių;	11
Gyvenamųjų patalpų trūkumas	mažai vietos; vaikai gyvena po keturis kambariye; patalpų trūkumas; vaikai turi gyventi po kelis kambariye; per daug vaikų viename kambariye; Mažai vietos lauke, nėra kur žaisti; Vaikai neturi kur žaisti, nes kiemo nėra, o lauko durys išeina į judrią gatvę; nėra sąlygų vaikams pailsėti, pažaisti kieme;	8
Namų aplinkos nebuvimas	langai su grotomis; patalpose trūksta jaukumo; vaikai gyvena kaip bendrabutyje; patalpose nejauku; trūksta jaukių namų aplinką kuriančių daiktų;	5
Vaikų išklausymas	Auklėtojais turėtų daugiau išklausyti vaiką, mažiau pamokslauti; auklėtojos dažnai negali skirti kiekvienam vaikui atskirai dėmesio; Mažai dėmesio skiriama vaiko problemų išklausymui.	3
Bendradarbiavimo su kitomis įstaigomis stoka	Per mažas bendradarbiavimas su mokyklos pedagogais; per mažai bendradarbiaujam su kitomis socialinėmis įstaigomis; nėra glaudaus bendradarbiavimo tarp mokyklos, globos namų, policijos ir kitų vaikui galinčių padėti įstaigų; trūksta bendradarbiavimo tarp mokyklos ir globos namų darbuotojų;	4

Komandinio darbo trūkumas	Komandos trūkumas (komandinis darbas nėra vystomas. Skirtingas darbuotojų požiūris, sprendimų priėmimo nemokėjimas); dažnai darbuotojai žiūri tik savų reikalų, nėra komandinio darbo; reikėtų, kad daugiau kalbėtume apie bendras problemas, susijusias su vaikais; trūksta elementaraus bendradarbiavimo tarp auklėtojų, psichologų, socialinių pedagogų ir kt.;	5
Sąlygų dirbti su socialinės rizikos šeima nebuvimas	pagalbos asocialioms šeimoms trūkumas,; nėra sąlygų dirbti su probleminėmis šeimomis, iš kurių pas mus patenka vaikai; mes neturime galimybių dirbti ir su vaiku, ir su tėvais, iš kurių vaikas laikinai paimamas;	3
Nesugeba įvertinti savo galimybių	Globotiniai, išėję iš globos namų, nesugeba realiai vertinti savo galimybių,; Vaikai, išėję iš globos įstaigų, nesugeba įvertinti savo galimybių; Nesugeba vertinti savo galimybių,;	3
Įpranta būti išlaikomi	tikisi, kad visada kas nors juo pasirūpins; nepasitiki savimi, nes nebėra patarėjo; tikisi, kad visada kas nors jais pasirūpins; Pripranta būti išlaikomas kitų; Vaikai įpranta būti išlaikomi; įpranta būti išlaikomas kitų; Vaikai, augantys globos namuose, tikisi, kad bus išlaikomi kitų; Įpranta būti išlaikomais;	8
Tėvų ir vaikų santykių trūkumas	Normalioje šeimoje augdamas vaikas perima šeimos tradicijas, ko negali duoti globos namai; Auklėtojų meilė neatstoja motinos meilės; Normalios šeimos niekada neatstos, nes kiekvienas vaikas yra individualybė, reikalaujanti tikros motiniškos ir tėviškos meilės.	3
Grupių, lyderių atsiradimas	Visada yra lyderių, kurie ima vadovauti; vaikų globos namuose sunku išvengti grupių atsiradimo, kuriose bus dominuojantys ir turintys paklusti; negalime išvengti grupių ir ;	3
Įvairūs teiginiai	vaikų pravardžiavimas,;	2

Antrojo klausimo pirmosios vietos siektinos veiklos kryptys yra suskirstytos į 13 interpretuotinių kategorijų, kurios pateikiamos 6 lentelėje. Respondentai siektinas Laikinių vaikų globos namų puses įvardijo lygiagrečiai keistinom, t.y. nurodė, kad *reikėtų stiprinti materialinę bazę, remontuoti bei plėsti gyvenamąsias patalpas, ugdyti vaikų savarankiškumą*, taip pat yra akcentuojama ir *pagalbos socialinės rizikos šeimoms reikmė, tėvų ir vaikų bendravimo skatinimas bei vaiko individualių poreikių tenkinimas*. Pagal teiginių dažnio pasiskirstymą stebimas įvairesnis respondentų nuomonių pasiskirstymas bei kitaip nei įvardijant keistinas sritis čia daugiau liečiami dalykai, susija su žmogaus būseną, elgseną. Labiau orientuojamasi ne į buitines klausimų sprendimą, bet į tam tikro pobūdžio ir lygio įtaką pačiam žmogui.

6 lentelė

2 klausimas/1 vieta

ĮVARDINKITE DVI SVARBIAUSIAS SRITIS, KURIOS YRA KEISTINOS LAIKINUOSE VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE. BE TO, PRIDĖKITE SAVO SIŪLYMUS:		
SIJEKTINA		
KATEGORIJA	TEIGINIAI	DAŽNIS
Nemokamas visuomeninio transporto paslaugų teikimas	negalime pasiekti, nors ir kaip norėtume, nėra įstatymo, kad vaikas netekęs laikinos tėvų priežiūros būtų miesto autobusu vežamas nemokamai; reikia stengtis išsikovoti, kad vaikai, likę be tėvų globos, kol gyvena LVGN, būtų visuomeniniu transportu vežami nemokamai. Visuomeninio transporto paslaugų neapmokestinimas;	3
Materialinės – finansinės bazės stiprinimas	Siekti, kad skirtų daugiau lėšų; reikia daugiau lėšų darbuotojų atlyginimams,; trūksta lėšų; reikia siekti LVGN būtų skiriama daugiau lėšų,; reikia daugiau lėšų,; reikia , kad skirtų daugiau pinigų; reikia didesnio finansavimo.	7
	Reikalinga patalpų renovacija,; modernių kambarių trūkumas,; Atlikti	

Patalpų remontas	generalinį remontą arba patalpų renovaciją.; reikia suremontuoti patalpas.; patalpų remonto.; reikia generalinio remonto, reikia pakeisti langus;	6
Daugiau erdvės	Įsigyti naują namą, kuris būtų už miesto ribų, kur būtų daugiau erdvės.; Reikia didesnių patalpų, kad vaikai turėtų daugiau erdvės; reikia daugiau erdvės...; Vaikui turi būti suteikta erdvė, kur jis galėtų susivokti, pailsėti; Reikalingas žaidimų kambarys, relaksacijos kambarys vaikui; reikia kambarių, kur vaikas galėtų gyventi vienas ar daugiausia dviese.; vaikui reikia savos erdvės;	7
Meilės poreikio tenkinimas	Jeigu auklėtojas, darbuotojas negali mylėti tokių vaikų, kokie yra – reikia palikti globos namus; darbuotojai turėtų stengtis mylėti vaiką kaip savo; vaikas yra gyva būtybė ir jam reikia suteikti meilę, šilumą; manau, kad tol, kol vaikas būna pas mus, mes turime jiems stengtis atstoti tikruosius tėvus.;	4
Pagalbos šeimai organizavimas	Daugiau dėmesio skirti asocialioms šeimoms, neišgalinčioms auginti savo vaikų.; Reikia padėti ne tik vaikui, bet ir šeimai; reikia padėti probleminėms šeimoms; reikia kompleksinės pagalbos ir vaikui, ir šeimai;	4
Bendradarbiavimo stiprinimas	daugiau bendrauti su policija; reikia daugiau bendrauti su kitomis socialinėmis institucijomis; Visapusiškas bendravimas su mokyklų pedagogais.;	3
Vaiko individualių poreikių tenkinimas	manau, kad turime daugiau domėtis individualiais vaiko poreikiais; reikia daugiau kaupti dėmesį į vaiko asmeninius norus, nes čia vaikai auginami grupėje ir dažniausiai tenkinami jų grupiniai poreikiai; reikia prisiminti, kad kiekvienas mūsų yra individualybė ir turime individualius poreikius, todėl reikia orientuotis į vaiko individualius norus;	3
Projektų rengimas	reikia aktyviau ruošti projektus ES lėšoms gauti; reikia daugiau ruošti projektų finansavimui gauti; Manau, kad turėtume daugiau dėmesio skirti projektų rengimui.;	3
Savarankiškumo ugdymas	reikia mokyti vaikus būti savarankiškais, kad neišprastų būti kitų išlaikomi.; reikia skatinti vaikų savarankiškumą, kad neišprastų būti išlaikomi valstybės.; vaikus reikia mokyti apsipirkti, kaip panaudoti pinigus, kaip pasigaminti maistą; reikia stengtis auginti vaikus ne egoistus, nes kitaip visuomet galvos, kad jiems turi kas nors padėti;	4
Tėvų ir vaikų bendravimo skatinimas	Reikia daugiau skatinti tėvų ir vaikų bendravimą.; reikia skatinti tėvus lankyti vaikus, daugiau bendrauti, nes tai jų vaikai; Reikia tėvams liepti dažniau lankyti pas vaikus, kad nepamirštu savo vaikų;	3
Daugiau specialistų	reikia daugiau specialistų kūrė galėtų dirbti su sunkiai auklėjamais vaikais; reikia specialistu galinčiu dirbti su sunkiai auklėjamais vaikais; reikia daugiau darbuotojų galinčiu dirbti su vaikais iš probleminių šeimų;	3
Įvairūs teiginiai	nėra saugi aplinka (stoties rajonas);	1

Antrojo klausimo antroje vietoje atsakymai buvo suskirstyti į 8 interpretuotinas kategorijas, kurios pateikiamos 7 lentelėje. Pagal teiginių dažnio pasiskirstymą dominuoja tokios keistinos Laikiniųjų globos namų veiklos pusės, kaip *vaikų, augančių globos namuose savarankiškumo ugdymas*, t.y. „Neišmoksta dirbti savarankiškai buities darbų“, „vaikai nesugeba pasigaminti maisto, apsipirkti“, „ be to, būtina vaikams suteikti nors mažus pinigėlius“ ir t.t.; darbuotojų trūkumas bei silpna materialinė bazė ir gyvenamųjų patalpų trūkumas.

Respondentai išskiria ir tokią keistiną sritį, kaip *darbuotojų, galinčių teikti psichologinę, pedagoginę, socialinę pagalbą rizikos grupės vaikui, atsinešusiam tam tikrą neigiamą patirtį iš ankstesnės aplinkos, trūkumą*.

2 klausimas/ 2vieta

ĮVARDINKITE DVI SVARBIAUSIAS SRITIS, KURIOS YRA KEISTINOS LAIKINUOSE VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE. BE TO, PRIDĖKITE SAVO SIŪLYMUS:		
KEISTINA		
KATEGORIJA	TEIGINIAI	DAŽNIS
Darbuotojų trūkumas	psichologų trūkumas.; trūksta kvalifikuotų darbuotojų; reikia daugiau specialistų, galinčių teikti kvalifikuotą psichologinę, socialinę, pedagoginę pagalbą; Trūksta darbuotojų dirbant su rizikos grupės vaikais(pvz., psichologo, narkologo ar pan.); Trūksta darbuotojų;	4
Silpna materialinė bazė	silpna materialinė bazė.; Mažai lėšų ugdymo priemonėms; Trūksta materialinės pagalbos; menka materialinė bazė;	4
Gyvenamųjų patalpų trūkumas	mažos patalpos.; Vaikų gyvenamose patalpose sąlygos nėra geros.; trūksta tinkamų vaikams gyventi patalpų; patalpos yra per mažos; vaikams tenka gyventi susigrūdus, nes trūksta miegamųjų kambarių; nėra pakankamai vaikams skirtų gyvenamųjų kambarių.	6
Bendradarbiavimo tarp darbuotojų stoka	Bendradarbiavimas tarp darbuotojų.; silpnas bendradarbiavimo tarp darbuotojų faktas; menkai atskirų sričių specialistai; tai psichologai, auklėtojai, pedagogai - bendradarbiauja;	3
Prastos darbo sąlygos	nepakankamai geros darbo sąlygos.; Prastai pritaikytos darbo sąlygos.; reiktų geresnių sąlygų darbuotojams dirbti, save realizuoti;	3
Savarankiškumo ugdymas	be to, būtina vaikui suteikti nors mažus pinigėlius.; reikia mokyti vaiką savarankiškumo; vaikai nesugeba pasigaminti maisto, apsipirkti. Pinigus iššvaisto niekam.; Neišmoksta savarankiškai dirbti buities darbų; Neišmoksta dirbti buities darbų; vaikai augdami grupėje vėliau nesugeba dirbti įvairių buities darbų; vaikai nemoka elementarių namų ruošos darbų; nesugeba atlikti paprastų buities darbų, kuriuos šeimoje augantis vaikas atliktų be jokių problemų; Vaikams menkai susiformavęs atsakomybės jausmas.; susiformavusi nuomonė, kad jais turi pasirūpinti kiti, o ne jie patys.	9
Įtakoti vaikų požiūrį, vertybių sistemą	Pakeisti vaiko požiūrį į vertybes.; vaikui susiformavęs netinkamas požiūris į gyvenimą, nes jis tėvų namuose nieko gero nematė; vaikai nesupranta, kas yra gerai, o kas yra blogai; socialinės rizikos šeimose augantis vaikas turi ydingą vertybių sistemą;	4
Įvairūs teiginiai	Steigti naujus centrus; Bendravimo trūkumas, kuris vėliau pasireiškia tuo, kad vaikas nesugeba savęs atskleisti; Maži darbuotojų atlyginimai; <i>Neišduoti vaiko paslapčių.</i>	6

Antrojoje vietoje pagal teiginių dažnio pasiskirstymą dominuoja tokios siektinos Laikiniųjų globos namų sritys (8 lentelė), kaip *bendravimo tarp specialistų skatinimas, kompetentingų specialistų reikmė, darbuotojų atlyginimo didinimas bei vaikų savarankiškumo skatinimas*.

Respondentai kaip silpnesnę ir savaime reikalaujančią tam tikrų keitimų sritį nurodo susijusią su Laikiniųjų globos namų specialistų veikla, esama situacija. *Nurodoma, kad reikėtų siekti, jog ateityje su vaikais dirbtų tik kompetentingi, kvalifikuoti specialistai*. Taip pat išskiriama, kad būtinas *glaudesnis specialistų bendradarbiavimas*. Tačiau taip pat įvardijama, kad būtina siekti ir *didesnio šių specialistų darbo apmokėjimo* (atlyginimų didinimas).

2 klausimas/2 vieta

ĮVARDINKITE DVI SVARBIAUSIAS SRITIS, KURIOS YRA KEISTINOS LAIKINUOSE VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE. BE TO, PRIDĖKITE SAVO SIŪLYMUS:		
SIJEKTINA		
KATEGORIJA	TEIGINIAI	DAŽNIS
Kompetentingų specialistų reikmė	turi dirbti tik specialistai; su vaikais reikia, kad dirbtų tik kvalifikuoti specialistai; reikia daugiau kompetentingų darbuotojų; reikia, kad darbuotojai, dirbantys su šiais vaikais, būtų tik profesionalai, galintys bet kuriuo klausimu suteikti reikiamą pagalbą;	4
Vaikui asmeninės erdvės suteikimas	vaikai galėtų gyventi po du; vaikai neturėtų gyventi po tris, keturis ir daugiau; siekti, kad kambariuose būtų nedidelis skaičius vaikų;	3
Šeimos narių ryšių išlaikymas	Šeimomis, sesė, brolis.; Būtų gerai, kad broliai ir seserys gyventų kartu, nes; reikia skatinti brolių, seserų ryšius.;	3
Bendradarbiavimo tarp specialistų skatinimas	Reikia skatinti glaudesnę bendradarbiavimą tarp įvairių sričių specialistų (socialinio pedagogo, auklėtojo, psichologo); Turime siekti, kad vystytųsi kuo glaudesnis bendradarbiavimas tarp skirtingų įvairių sričių LVGN specialistų; Skatinti auklėtojus daugiau dirbti kartu su psichologu ir socialiniu darbuotoju.; Reikia daugiau bendradarbiauti; būtinas nuoseklus ir tikslingas bendradarbiavimas tarp skirtingų sričių specialistų;	5
Darbuotojų atlyginimų didinimas	Toliau vesti derybas su savivaldybe dėl darbuotojų atlyginimo didinimo. Rengti daugiau projektų užsienio fondams, kurie finansuotų atlyginimus. Manau, kad mums taip pat kaip ir kitiems reikia siekti, kad būtų didesni atlyginimai; reikia didesnio finansinio paskatinimo, jog mums taip pat reikia gyventi.;	4
Plėsti darbo sritis	Plėsti darbo sritis: reikia neapsiriboti vien tik tuo, ką dabar darome, reikia siekti naujovių, plėsti savo darbo pobūdį; Reikia būti darbe aktyviems ir paslankiems įvairioms naujovėms, susijusioms su vaikų gerove; taip pat mūsų tikslas ateityje plėsti darbo apimtį.;	3
Vaikų savarankiškumo skatinimas	Reiktų skatinti vaikų savarankiškumą; Siekti, kad vaikai būtų ruošiami savarankiškam gyvenimui; Reikia vaikams duoti suprasti, kad jis nebus visada kieno nors išlaikomas; Vaikus mokyti pasirūpinti savo buitimi; vaikas turi išmokyti kaip apsipirkti, paskirstyti pinigus; Vaikai turi mokėti skalbti, gaminti valgį, apsipirkti. Kitaip teks ir jų vaikus žiūrėti!; Vaikas turėtų turėti bent jau bendrą supratimą apie buities darbus.	7

Pirmuoju ir antruoju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti profesionalų, tai yra socialinių darbuotojų, socialinių pedagogų bei psichologų nuomonę apie Laikinių vaikų globos namų pasiekimus, keistinas ir siektinas sritis. Trečiojo klausimo paskirtis - nustatyti minėtų darbuotojų nuomonę apie *socialinės rizikos šeimas ir jose augančius vaikus, apie vaiko paėmimą ir apgyvendinimą globos namuose bei darbuotojų nuomonę apie pagalbos teikimą šeimai, kad vaikas galėtų grįžti ir joje augti*. Atsakymai į 3 klausimą buvo suskirstyti į 10 interpretuotinių kategorijų, kurios pateikiamos 9 lentelėje

3 klausimas

Visuomenėje daug diskutuojama apie socialinės rizikos šeimas ir jose augančius vaikus, apie vaiko paėmimą iš šeimos ir apgyvendinimą vaikų globos įstaigoje. Vieni mano, jog tokiems tėvams reikia padėti, kad vaikas galėtų grįžti į šeimą ir joje augti. Kiti mano, jog tokie tėvai nepasikeis. Kokia Jūsų nuomonė šiuo diskusiniu klausimu?		
KATEGORIJA	TEIGINIAI	DAŽNIS
Kompleksinė pagalba vaikui ir šeimai	Tėvai gali pasikeisti ir vaikas gali grįžti į šeimą, tačiau reikalinga pagalba ir tėvams ir vaikams.; Vaiko paėmimas iš šeimos reiškia krizę ne tik vaikui, bet ir šeimai. Todėl pagalba reikalinga abiem.; Manau, kad išeitis yra ir galima padėti ne tik vaikui, bet ir šeimai.; Manau, kad vaikas galėtų augti tik tuo atveju šeimoje, jei pagaliau suprasime, kad socialinis darbas turi būti teikiamas abiem pusėms, t.y. ir vaikui, ir šeimai.; Reikia, kad darbas neapsiribotų vien vaikų paėmimu, reikia dirbti ir su vaikais, ir asocialiais tėvais; bet nepamiršti ir tėvų,;	6
Prevencinis darbas su šeima	Visu pirma turi būti padedama šeimoms, kuriose vaikas dar auga, o nelaukti, kol visai iširs. Manau, reikia bendrai vykdyti prevenciją, kad tokių šeimų būtų kuo mažiau.; Darbas turėtų prasidėti ne degradavus šeimai, o tik pastebėjus polinkį į kokią nors priklausomybę;	3
Pagalbos socialinės rizikos šeimoms reikmė	Taip.; Taip žinoma!!!; Manau, jog tokia pagalba yra būtina.; Jei vaikas globos namuose – taip.; Tėvams reikia padėti.; Visada reikia tėvams padėti, kad vaikas galėtų augti šeimoje.; Tėvams reikia padėti.; Yra šeimų, kur galima intervencija ir vaikas gali būti grąžinamas į šeimą.; Suteikti šeimai pagalbą; Taip.; Taip.; Manau, kad su tokiomis šeimomis reikia dirbti.; Taip, kodėl gi ne.; Aš manau, kad tėvams reikia padėti, suteikti dar vieną šansą.; pirmiausia reikėtų dirbti su tokia šeima; Padėti šeimai susitvarkyti su problemomis,; Vaikui galime padėti tik išsprendę jų tėvų problemą.; “paklydusiems” tėvams suteikti galimybę pasitaisyti;	18
Kompetentingų specialistų ir komandos reikmė	Jei būtų daugiau gerų specialistų tai būtų įmanoma.; Reikia medikų, teisininkų pagalbos ir žinių.; Mano nuomone, tokiai šeimai reikia kur kas daugiau specialistų pagalbos.; LVGN nėra pasirengusi padėti tokioms šeimoms, nes reikia gerokai platesnio specialistų rato, tai medikų, psichologų, teisininkų ir t.t.;	4
Vaiką atskirti nuo degradavusių tėvų	Jeigu tėvai visai degradavę, mano nuomone, vaikui geriau augti globos namuose.; Yra žmonių, tėvų visiškai degradavusių – tai reikia pripažinti.; bet yra šeimų, kur jokia intervencija nepadės.; Būna šeimų, iš kurių vaikus tikrai reikia išimti.; Juk yra visiškai degradavusių tėvų, kuriems jau jokia pagalba nenaudinga. Iš tokių tėvų vaikus būtinais reikiai paimti; Jeigu beviltiška, atskirti nuo tokios šeimos.; alkoholizmo ir smurto - tai vaiką būtina atskirti nuo šeimos; Mano nuomone, vaikus iš alkoholikų ir psichinių ligonių paimti į globos namus	8
Vaiko paėmimas, kaip kraštutinė priemonė	Vaikas nedelsiant turi būti paimamas iš šeimos tik tuo atveju, jei tai kenkia vaiko sveikatai, gyvybei. Manau, kad vaiko paėmimas iš šeimos turėtų būti paskutinė priemonė iš įmanomų.; Žinoma, vaiko paėmimas yra kraštutinė priemonė, tačiau Lietuvoje tapo norma.; Blogiausiu atveju vaiką reikia paimti iš šeimos,; Vaikas turi būti paimamas, jei kenkia jo sveikatai, saugumui ir vystymuisi į LVGN, nustatytam terminui (gal 3 - 6 mėn.), tačiau tai ne išeitis,;	5
Kontrolės reikmė	Kontroliuoti; yra ir tokių, kuriuos nuolat lankant, situacija keičias; reikia labiau kontroliuoti.;	3
Tėvų motyvacija keistis	Jei jie patys nenorės, joks socialinis darbas su šeima neturės rezultatų.;bet tėvai turi norėti pasikeisti ir juos auginti; tėvai turėtų tą problemą spręsti norėdami patys pasikeisti; o tėvams bus galima padėti, kai jie patys supras, kad turi problemų	4
Kompleksinė įvairių specialistų pagalba	Antra, turi kartu dirbti psichologas, socialinis pedagogas, gydytojas.; Reikalinga specialistų pagalba.;suteikti psichologo pagalbą.; Siūlyčiau tėvams socialinio darbuotojo pagalbą; Būtina įvairių specialistų pagalbą; Reikia specialistų pagalbos, kurie žinotų kaip dirbti su tokiomis šeimomis.; dirbti su jais turi specialistai.; bei suteikti įvairių specialistų pagalbą; Su tokiomis šeimomis privalo intensyviai dirbti socialinės ir vaikų teisės tarnybos; reikia	11

	suteikti tėvams socialinę paramą ir kitokią pagalbą.; (jei geria, pradėti lankyti AA klubą, jei serga psichine liga – gydytis ar konsultuotis su psichologu).;	
Įvairūs teiginiai	Paslaugos turi būti nemokamos.; Būtų tikslingiau ir efektyviau, jei miestuose būtų steigiami pagalbos centrai, rizikos grupės šeimoms; Taip pat būtų reikalinga steigti dienos centrus tėvams (ne tik vaikams),	3

Respondentų nuomonė pagal teiginių dažnio pasiskirstymą yra tokia: *socialinės rizikos šeimai ir vaikui reikia teikti pagalbą, kad vaikas galėtų augti biologinėje šeimoje. Tačiau pagalba turi būti kompleksinė, apimanti ir vaiką, ir tėvus bei ši pagalba turi būti teikiama įvairių sričių specialistų, tai pedagogų, psichologų, socialinių darbuotojų bei pedagogų, gydytojų ir kt. specialistų. Vaikas turi būti atskirtas nuo tikrųjų tėvų tik tuo atveju, kai tėvams ne įmanoma padėti pvz.: „Yra žmonių, tėvų, visiškai degradavusių – tai reikia pripažinti”, „Juk yra visiškai degradavusių tėvų, kuriems jau jokia pagalba nenaudinga.” ir kt. teiginiai. Vaiko atskyrimas yra įvardijamas kaip kraštutinė priemonė, kuri turėtų būti taikoma tik tuo atveju, kai vaiko saugumui gresia pavojus, o šeimoje teigiami pokyčiai neįmanomi.*

Nagrinęjant Laikinių globos namų nuostatus bei kitus teisinius dokumentus, galima apčiuopti tam tikras socialinio darbo su socialinės rizikos šeima gaires. Todėl sudarant anketą yra dvi klausimų sritys: klausama, ar galėtų būti dirbama ir kaip jau yra dirbama? (3, 4, 5, 6 klausimas)

Ketvirtuoju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti respondentų nuomonę apie tai, ar turėtų viena iš Laikinių vaikų globos namų funkcijų būti pagalbos organizavimas ir teikimas socialinės rizikos šeimoms. Respondentų atsakymai pasiskirstė į 6 kategorijas, kurias pateikiamos 10 lentelėje.

10 lentelė

4 klausimas

Kaip Jūs manote, ar turėtų viena iš Laikinių vaikų globos namų funkcijų būti pagalbos organizavimas ir teikimas socialinės rizikos šeimoms? Pagrįskite savo nuomonę.		
KATEGORIJA	TEIGINIAI	DAŽNIS
Socialinis darbas su šeima kaip galima Laikinių vaikų globos namų funkcija	Turėtų. Visada reikia tokiai šeimai suteikti šansą.; Manau, kad turėtų teikti pagalbą šeimoms.; Laikinių globos namų tikslas ir yra apgyvendinti vaiką laikinai. Tai reiškia, kad jų vienas iš uždavinių turėtų būti – darbas su šeima, tam, kad vaikas galėtų į ją grįžti.; Taip, turėtume dirbti su socialinės rizikos šeimomis.;Tai galėtų būti viena iš laikinių globos namų funkcijų.; Manau, kad taip.; Manau, kad laikinieji vaikų globos namai galėtų teikti tokią pagalbą šeimoms.; manau, kad tai galėtų būti viena iš laikinių globos namų funkcijų, nes mes turime praktinių žinių.; Taip, turėtų.; Manau, jog tokia pagalba yra galima; Manau, kad laikinių globos namų darbuotojai galėtų dirbti su socialinės rizikos šeimomis; Dirbti galėtų ir laikinieji globos namai; Mūsų globos namuose stengiamasi bent minimaliai padėti šeimai.; Taip.; Manau, kad tai galėtų būti viena iš laikinių vaikų globos namų funkcija.; Ko gero tai turėtų būti mūsų viena iš darbo sričių.; Manau, kad mes galėtume dirbti šį darbą.; Manu, kad tai galėtų būti Laikinių globos namų funkcija.;	18
Lėšų trūkumas	Tam trūksta lėšų; ir lėšų; Kol kas dėl lėšų stygiaus tokio darbuotojo nėra.; tačiau trūksta lėšų.; tačiau kiekvienai veiklai reikalingos lėšos.; Galėtume	9

	dirbti, tačiau tam reikia papildomų lėšų.; reikia lėšų, kad; Nėra papildomai pinigų; reiktų, kad savivaldybė skirtų didesnę finansavimą.;	
Profesionalių darbuotojų reikmė	profesionalių darbuotojų; Būtų efektyviau, jei globos namuose būtų darbuotojas, kuris dirbtų tik su šeimomis.; tokiai šeimai reikia specialistų pagalbos.; darbuotojų.; Bet kokiu atveju vaikas turi labai stiprų prigimtinį ryšį su savo šeima ir nereikia juos nutraukti, jei šeima dar turi potencijos rūpintis tuo vaiku. Tik pagalba toms šeimoms turi būti teikiama profesionalų kryptingai ir nuosekliai.; reikia papildomai darbuotojų, galinčių dirbti su tokiomis šeimomis; trūksta specialistų.;	7
Kursų, apmokymų, papildomų žinių reikmė	Tam, kad galėtume dirbti su socialinės rizikos šeimomis, reikia kursų, apmokymų; tačiau tam turi būti paruošti darbuotojai, vien gerų norų nepakanka; Aš manau, kad mes tokiai šeimai nepajėgus padėti, tam reikia papildomai žinių; trūksta teisinių, psichologinių žinių.; tam, kad būtų galima dirbti, reikia papildomų apmokymų.; Manau, kad mes turime praktinių žinių, bet to nepakanka, reikia teisinių, psichologinių, socialinių žinių.; manau, kad reiktų papildomų darbuotojų mokymo.;	7
Socialinio darbo su socialinės rizikos šeima gairės	Tėvai kviečiami į pokalbius sprendžiant tolimesnės globos klausimus, aptariant vaiko elgesį, mokymąsi.; Tėvai konsultuojami, padedama jiems spręsti įvairių dokumentų tvarkymo klausimus, teikiama minimali materialinė parama (maistą savaitgaliui, kai vaikas važiuoja pas tėvus), bet, manau, to nepakanka.; jose reguliariai lankosi mūsų darbuotojas;	3
Įvairūs teiginiai	Pagalba gali būti tik moralinė, psichologinė.; O žmonių būtis? Juk pagrindas fiziologiniai poreikiai, tuo LVGN negali padėti; Vaikų tėvus reikia bandyti gerbti, suvokti, kad dauguma jų vaikų (apie 95 proc.) myli bet kokius tėvus , išskyrus prievartautojus ir baisius mušeikas.; Tada vaikui ir tėvams būtų lengviau integruotis į visuomenę.;	4

Išanalizavus ketvirto klausimo gautus duomenis, galima teigti, kad Laikinių vaikų globos namų darbuotojai *socialinį darbą su socialinės rizikos šeima išskiria kaip galimą veiklos kryptį*, tačiau yra nurodoma, jog tam, kad būtų įmanoma dirbti ir teikti pagalbą šeimai, *reikia papildomai lėšų, darbuotojų, pasirengusių dirbti su tokiomis šeimomis, bei specialių apmokymų, kursų ir papildomų žinių*. Taip pat respondentai įvardija tam tikras jau atliekamo socialinio darbo su socialinės rizikos šeima veiklos kryptis, t.y. „Tėvai kviečiami į pokalbius sprendžiant tolimesnės globos klausimus, aptariant vaiko elgesį, mokymąsi.“, „Tėvai konsultuojami“ ir kt.

Atsakymai į klausimą: *Kokią Laikinių vaikų globos namų darbuotojas turi surinkti informaciją apie socialinės rizikos šeimą, kad kartu su kitais specialistais galėtų dalyvauti šeimos problemų sprendimo ir vaiko susigrąžinimo į šeimą procese?* pasiskirstė į 14 kategorijų, kurios pateiktos 11 lentelėje.

Respondentai nurodo įvairias informacijos sritis bei šaltinius, galinčius teikti šią informaciją. Tai *kitų įstaigų turimi duomenys (15 – dažnis); šeimos narių, artimųjų, kaimynų, draugų turima informacija (11); šeimos gyvenimo sąlygos (11); šeimos problemos (13); šeimos sudėtis. Pilna ar nepilna šeima (8); ankstesnis šeimos gyvenimo būdas (5) ir kt.* Taip pat yra akcentuojamas pats faktas, *ar šeima nori keistis (7), bei vaiko norai, interesai ir nuomonė (10), tėvų ir vaikų santykiai (6), šeimos narių nuomonė apie tai, kokios pagalbos jiems reikia (7)* ir kt. kategorijos. Manau, kad respondentų nurodomos galimos informacijos sritys bei šaltiniai sąlygotų išsamų informacijos rinkimo būdą bei kompleksinės ir tikslingos informacijos teikimą.

5 klausimas

Kokią, Jūsų manymu, Laikinių vaikų globos namų darbuotojas turi surinkti informaciją apie socialinės rizikos šeimą, kad kartu su kitais specialistais galėtų dalyvauti šeimos problemų sprendimo ir vaiko susigrąžinimo į šeimą procese?		
KATEGORIJA	TEIGINIAI	DAŽNIS
Šeimos problemos	Apie šeimos problemas; Išsiaiškinti pagrindines problemas šeimoje; Šeimos problemos; Apie sunkumus šeimoje – kokios priežastys sąlygoja tokią situaciją šeimoje; Kokios problemos; problemas, trukdančias augti vaikui šeimoje; Turime surinkti informaciją apie šeimoje esančias problemas; Reikia išsiaiškinti, kokios problemos yra šeimoje; Kokios šeimos problemos; Reikia išsiaiškinti, su kokiais sunkumais šeima susiduria.; Atpažinti šeimoje esamas problemas.; Manau, kad pirmiausia reikia išsiaiškinti, kokios problemos tvyroja šeimoje.; Šeimos problemos.; Su kokiais sunkumais susiduria šeima.; Mano nuomone, pirmiausia reikėtų išsiaiškinti, su kokiomis problemomis šeima nesusitvarko.	13
Šeimos sudėtis. Pilna ar nepilna šeima.	kokia tai šeima – pilna, nepilna.; Ar šeimoje gyvena sutuoktinis; ar šeimoje yra abu tėvai, ar tik vienas; Reikia pažiūrėti, ar tai pilna, ar nepilna šeima.; kokia tai šeima, t.y. ar joje yra abu tėvai; kas sudaro šeimą.; Manau, kad reikėtų išsiaiškinti šeimos sudėtį, t.y. ar šeimoje yra abu tėvai.; Manau, kad labai svarbu yra išsiaiškinti, kokia tai šeima. Ar šeimoje gyvena abu tėvai.;	8
Ankstesnis šeimos gyvenimo būdas	Ankstesni šeimos gyvenimo būdai; Apie jos gyvenimo būdą; išsiaiškinti, kaip šeima anksčiau gyveno.; ankstesnis šeimos gyvenimo būdas.; surinkti visą įmanomą informaciją apie ankstesnį šeimos gyvenimą. Kokia tai šeima?; Šeimos istorija (genealoginis medis) datos, ryšiai tarp jų, ligos, priklausomybė nuo psichotropinių, medžiagų;	5
Šeimos narių motyvacija keistis	Kokius žingsnius daro pati šeima, bandydama keistis; ar tėvai bando pakeisti esamą situaciją?; Svarbu žinoti, kokia pačių tėvų motyvacija keistis.; Ar jie nori ką nors pakeisti.; manau, kad yra svarbi pačių tėvų motyvacija, nes, jei jie patys nerodys jokių pastangų, tai niekas jiems nepadės.; svarbu žinoti, kokias pastangas patys tėvai rodo.; Ar priima specialistų pagalbą;	7
Tėvų profesinis pasirengimas	profesinis ir akademinis pasirengimas.; profesija.; reikėtų pažiūrėti, ką jie baigė, kokią profesiją yra įgiję.; Ar turi profesinį pasirengimą.;	4
Šeimos narių nuomonė apie tai, kokios pagalbos jiems reikia	Išsiaiškinti, kokios pagalbos šeimai reikia.; Tartis su šeimos nariais, ar jiems tai priimtina, kaip jie norėtų spręsti savo problemas; Kokios pagalbos patys tėvai, vaikai norėtų iš pašalės.; Numatyti, kokios pagalbos šeima norėtų; Manau, kad svarbu yra išsiaiškinti kokios pagalbos patys tėvai norėtų.; Reikėtų klausti pačių tėvų, kokios pagalbos jiems reikia, kaip jie norėtų ją gauti it t.t.; Pačių tėvų nuomonė apie jiems reikiama pagalbą.;	7
Vaiko interesai, nuomonė, norai	Daug dėmesio skirti vaiko interesams, nuomonei; Informacija iš vaiko.; Manu, kad labai svarbi yra pati vaiko nuomonė, juk dėl vaiko ir imamasi pagrindinių veiksmų.; reikia išsiaiškinti vaiko nuomonę šiuo atveju.; labai svarbu taip pat žinoti, ką vaikas mano.; svarbu žinoti ir ką mano pats vaikas.; vaiko norai, siekiai, interesai; Žinoma, jei vaikas jau pakankamai didelis, tai reikia paklausti, ką jis mano.; taip pat išsiaiškinti vaiko norus.; Manau, kad visų svarbiausia yra vaiko interesai, todėl reikia jo nuomonės, žinoma, jei jis pajėgus jau spręsti.;	10
Šeimos gyvenimo sąlygos	Gyvenimo pajamos; materialines galimybes; Šeimos materialinė padėtis; Manau, kad taip pat padėtų ir informacija apie pajamas, mokesčius.; Šeimos gyvenimo sąlygas; šeimos materialinė padėtis.; šeimos gyvenimo sąlygos, t.y. ar yra maisto, drabužių ir kur gyventi.; Manau, kad svarbu nustatyti šeimos gyvenimo sąlygas, t.y. šeimos pajamas, buto stovį, ar išgali leisti vaikus į mokyklą, nupirkti mokymosi priemonių, maisto, drabužių ir t.t. juk visų pirma fiziologiniai poreikiai; koks šeimos materialinis stovis.; šeimos materialinė padėtis yra labai svarbi; tėvų gyvenimo sąlygos, ar yra galimybių patenkinti būtiniausius poreikius.; kokios gyvenimo sąlygos.;	11
Tėvų darbinis užimtumas	Duomenys apie abiejų tėvų veiklą (darbą); Apie motinos, tėvo galimybes įsidarbinti, dirbti.; reikia pažiūrėti, ar dirba, ir jei ne, tai ar bandė registruotis darbo biržoje, ar priėmė pasiūlymą dirbti ir t.t.; reikia išsiaiškinti, ar dirba, kur dirba, o jei ne, tai kodėl, kokios galimybės pradėti dirbti.; išsiaiškinti, ar dirba.; pažiūrėti ar kur nors dirba;	6
	VTAT svarbiausia nuomonė; Mokyklos požiūris; Medikų išvados – ar psichikos	

Kitų įstaigų turimi duomenys	ligoniai, ar sveiki; policijos duomenys - kriminalinė patirtis; mokykla; mokyklos turima informacija; VTAT turimi duomenys; kreiptis dėl informacijos į policiją, mokyklą, ligoninę, socialinės paramos centrą ir t.t.; kitų socialinių institucijų turima informacija; Policijos duomenys apie tėvų teistumą, nusikaltimus ir kt.; nepilnamečių reikalų inspektoriaus surinkta informacija; VTAT darbuotojų informacija apie šią šeimą; Mokyklos darbuotojų informacija apie šeimą, vaiko mokymąsi.; reikia surinkti informaciją iš ligoninės apie ligas, mokykloje apie mokymosi pasiekimus ir sunkumus, apie tėvų rodomą dėmesį vaiko mokslams, policijoje apie galimus teistumus.; Turėtume surinkti informaciją iš VTAT ir mokyklos apie šeimą;	15
Šeimos narių, artimųjų, kaimynų, draugų turima informacija	Artimųjų ir giminaičių adresus ir nuomonę apie šeimą, kaimynų nuomone; Ką pastebi aplinkiniai žmonis, kaimynai.; galbūt apie gimines, kurie taip pat galėtų suteikti informacijos ir ištraukti į šį procesą.; bendraamžiai, draugai.; Kitų šeimos narių nuomonė; Šeimos aplinka, t.y. giminių, kaimynų nuomonė.; Kaimynų ir giminių nuomonė.; Paklausti kaimynų, giminaičių, kitų šeimos narių.; ką apie tai mano kaimynai, giminės.; kaimynų nuomonė.; kaimynų turima informacija.; paklausinti kaimynus, giminaičius ar kitus šeimos narius;	11
Tėvų ir vaikų santykiai	tėvų ir vaikų santykiai, (liberalus, griežtas ir pan.); Išsiaiškinti vaiko ir tėvų santykius kokie jie; nustatyti kokie šeimoje tėvų ir vaikų santykiai, kaip yra auklėjami vaikai.; koks auklėjimo būdas yra taikomas šeimoj.; kaip auklėjamas vaikas šeimoje.; Vaiko priežiūra ir rūpinimąsi, jo auklėjimo ypatumai.;	6
Šeimos ištekliai	Išsiaiškinti, ar šeima pajėgi auginti vaiką.; Apie galimybes sugrąžinti vaiką į šeimą, realias ir tariamas; šeimos turimi ištekliai; Ar tėvai dar sugeba mylėti, rūpintis?; Ar tėvai dar turi vilties atsistoti ant kojų.; Ar šeima pajėgi dar išjungti į bendruomenės gyvenimą;	6
Įvairūs teiginiai	Stipriosios ir silpnosios šeimos pusės.; krizių įveikimo metodai;	2

Atliekant apklausą, taip pat buvo siekiama išsiaiškinti respondentų nuomonę apie tai, kaip šiandien Laikinių vaikų globos namų darbuotojas padeda socialinės rizikos šeimai spręsti problemas, dėl kurių vaikas atskiriamas nuo tėvų, ir kaip turėtų padėti ateityje? Atsakymai į 6 klausimą yra pateikiami 12 ir 13 lentelėje.

12 lentelė

6 klausimas

Kaip šiandien Laikinių vaikų globos namų darbuotojas padeda socialinės rizikos šeimai spręsti problemas, dėl kurių vaikas atskiriamas nuo tėvų, ir kaip turėtų padėti ateityje?		
Kaip dabar šeimai padedate spręsti problemas :		
KATEGORIJOS	TEIGINIAI	DAŽNIS
Laikinos globos suteikimas vaikui	suteikiame vaikams laikiną globą, kol tėvai išspręs problemas; padedame vaikui išgyventi nelengvą laikotarpį, t.y. kurį laiką suteikiame globą; Laikiniai globojame vaikus.; vaikui suteikiame laikiną globą.; vaikui yra suteikiama globa.; vaikui globa ir;	6
Lankymasis namuose	manau, kad minimaliai kartais lankomės šeimose; lankymasis namuose; Lankome juos namuose; 3d. laikotarpyje apsilankome šeimoje.; kai yra, įmanoma lanko mūsų socialinis darbuotojas juos namuose.;	4
Nukreipimas pas specialistus	Nukreipiame juos pas specialistus, kokių jiems tuo momentu reikia.; Nukreipiame pas reikiamus specialistus.; Patariame, kur turėtų kreiptis pagalbos.; Rekomenduojame specialistus, į kuriuos galėtų kreiptis pagalbos.; nurodome specialistus, galinčius jiems padėti.; Nukreipiame pas reikiamus specialistus.; Siunčiame pas specialistus, galinčius padėti gydyti įvairias priklausomybės ligas.;	7
Bendradarbiavimas su kitomis tarnybomis	bendravimas su socialinėmis tarnybomis; bendradarbiaujame su policija, VTAT darbuotojais.; Bendraujame su kitomis socialinėmis institucijomis, galinčiomis padėti tokioms šeimoms.; bendradarbiaujame su policija.;	4
Išklausymas	išklausome tėvus ar viena iš jų; stengiamės išgirsti jų problemas.; išklausome.; išklausome ir tėvus ir vaikus tam, kad būtų galima juos suprasti.; Išklausome.;	5
	Šeimos įvertinimas.; socialinis darbuotojas įvertina šeimą; socialinis darbuotojas	

Šeimos įvertinimas	su psichologu įvertina šeimą; esamos situacijos šeimoje įvertinimas.;	4
Informacijos teikimas apie vaiką	Informacijos suteikimas apie vaiką; Informuojame apie vaiko nesėkmes ir pasiekimus; Tėvams pranešame apie vaikų situaciją; teikiame informaciją apie jų vaikus.; Informuojame tėvus apie vaikus.;	5
Tėvų konsultavimas	Konsultavimas įvairiais socialiniais klausimais; Konsultavimas vaikų priežiūros klausimais; konsultuojame ir padedame surasti raktą į vaiko širdį dėl vaiko ateities; teikiame išsamią informaciją teisiniais klausimais apie dabartinę šeimos padėtį.;	4
Tėvams leidžiama lankyti vaikus	Leidžiame lankyti vaikus.; Vaikas neatskiriamas nuo tėvų todėl leidžiam bendrauti; leidžia bendrauti su vaiku.; Tėvams leidžiam rūpintis, lankyti savo vaikus; leidžiame tėvams lankyti vaikus.; liepiame lankyti vaiką, pasimatyti, bendrauti su vaiku.; Tėvams leidžiame lankyti savo vaikus.; Leidžiam lankyti vaiką.; Tėvai gali lankytis pas vaiką.; Tėvams yra leidžiama lankytis pas savo vaikus.; ; tėvai gali lankyti vaikus.;	11
Paramos teikimas	Materialinė, psichologinė ir emocinė parama; padedame tėvams apsispręsti, keistis į gerąją pusę.; Tėvams yra labai svarbi emocinė parama.; Teikiame tėvams ar vienam iš jų psichologinę, emocinę, moralinę paramą.; jei yra galimybė, teikiame materialinę pagalbą.; pagalba tvarkant dokumentus;	6
Įvairūs teiginiai	Per šventes yra kviečiami ir tėveliai; stebėjimas po grąžinimo į šeimą; pagalbos šeimai plano sudarymas; vėliau yra sudaromas pagalbos šeimai planas.;	4

13 lentelė

6 klausimas

Kaip šiandien Laikinųjų vaikų globos namų darbuotojas padeda socialinės rizikos šeimai spręsti problemas, dėl kurių vaikas atskiriamas nuo tėvų, ir kaip turėtų padėti ateityje?		
Kaip ateityje turėtumėte padėti spręsti problemas:		
KATEGORIJOS	TEIGINIAI	DAŽNIS
Pagalbos šeimai teikimas, konsultavimas	psichologinės pagalbos teikimas.; Socialinės rizikos šeimas surinkti į būrelius ir teikti psichologinę pagalbą.; Intensyviau ir nuosekliau šeimas konsultuoti.; Individualių konsultacijų pas psichologą.; Daugiau suteikti emocinę ir psichologinę paramą konsultuojant.; Konsultavimas šeimos.; Manau, kad daugiau reikėtų dėmesio teikti šeimos konsultavimui.; psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos.; Konsultuoti.; efektyviausia būtų konsultuoti individualiai.; suteikti informaciją įvairiais socialiniais klausimais;	11
Materialinės pagalbos teikimas	Reikia padėti tėvams, maisto duoti, rūbų.; Reiktų padėti, tiek finansiškai.; Padėti susitvarkyti butą, pašalpas.; svarbi įvairi pagalba, bet pirmiausia svarbu, kad šeima galėtų tenkinti fiziologinius poreikius, tai, manau, kad reikia pradžioje paremti maistu, drabužiais ir t.t.; materialinės pagalbos teikimas.; padėti gauti pašalpą.;	5
Šeimos įvertinimas	Geriau įvertinti.; manau, kad mums reikėtų nuoseklesnio šeimos problemų rato vertinimo.; pirmiausiai tai nuoseklesnio šeimos vertinimo.; Manau, kad pirmasis žingsnis turėtų būti šeimos įvertinimas.; Šeimos įvertinimas.;	5
Plano sudarymas	plane numatyti daugiau priemonių.; Plano sudarymas.; reiktų sudaryti planą, kuriame numatytume darbo su šeima tikslus ir priemones.; sudaryti darbo su šeima planą.;	4
Užsiėmimų tėvams organizavimas	Apmokymų organizavimas.; Reiktų tėvus mokyti, kaip rūpintis savo vaiku.; galėtume organizuoti specialius mokymus įvairiomis temomis.; Manau, kad turėdami tam tikros patirties dirbdami su tokiomis šeimomis, galėtume organizuoti užsiėmimus.; Manau, kad būtų tikslingos tėvystės įgūdžių grupės tokiems tėvams.; Reikėtų organizuoti tėvystės įgūdžių grupes.; reiktų organizuoti grupes tėvams įvairiais probleminiais klausimais.;	7
Dirbti prevencinį darbą	Nenutraukti su jais ryšio susigražinus vaiką.; Tikslinga būtų stebėti šeimą dar kurį laiką.; Manau, kad šeimą reikia stebėti ir teikti pagalbą po vaiko susigražinimo dar kokius metus. Priklausomai nuo situacijos.;	3
Šeimos bendradarbiavimo su kitomis pagalbos tarnybomis skatinimas	Stiprinti šeimos narių bendradarbiavimą su valstybinėmis institucijomis, nevyriausybiniomis organizacijomis, mokymo įstaigomis.; Stiprinti bendradarbiavimą su visomis institucijomis kurios padeda šeimai.; Padėti šeimai užmegzti ir palaikyti ryšius su įvairiomis socialinėmis tarnybomis, galinčiomis jai padėti.; Nukreipti tėvus į pagalbos šeimai centrus.; Pasiūlyti gydytis tėvams, nes mūsų globos namuose 90 proc. vaikų, kurių tėvai alkoholikai.;	4

Palaikymas ir kontrolė	Ne tik kontrolė, bet ir palaikymas.; Palaikymas ir priežiūra.; Tokias šeimas būtina ne tik palaikyti, bet ir pastoviai kontroliuoti.;	3
Tėvų ir vaikų tarpusavio ryšių palaikymas	Reikia stengtis, kad nenutrūktų vaiko ir tėvų santykiai.; Kviesti tėvus dažniau į vaikų globos namus, priminti, kad jie atsakingi už savo vaikus.; reikia stengtis išlaikyti ryšius tarp vaiko ir tėvų.; Manau, kad turime stengtis išlaikyti tėvų ir vaikų biologinį ir emocinį ryšį.; skatinti tėvus palaikyti ryšius su savo vaikais, nes tai jų kraujas ir kūnas.; Reikia stengtis išlaikyti ar atgaivinti tėvų ir vaikų tarpusavio saitus.;	6
Įvairūs teiginiai	Visus šiuos uždavinius vykdyti ateityje dar geriau ir tobuliau remiantis patirtimi, įgūdžiais, įgytais darbe su socialinės rizikos šeimomis ir jų vaikais.; Manau kad darome teisingai ir keisti nežadame.;	2

Laikinuose vaikų globos namuose socialinis darbas su socialinės rizikos šeima pagal teiginių dažnio pasiskirstymą yra įvardijamas kaip:

- *leidimas tėvams lankyti vaikus* (dažnis- 11);
- *nukreipimas pas specialistus* (7);
- *laikinosios globos vaikui suteikimas* (6).

Yra įvardijamos ir tokios socialinio darbo kryptys, kaip *tėvų išklausymas*(5), *šeimoms problemų rato įvertinimas*(6), *lankymasis namuose* (4), *tėvų konsultavimas bei paramos, apimančios tiek materialinę sferą, tiek emocinę, psichologinę, moralinę, teikimas*(11).

Respondentai nurodo, kad ateityje dirbant su socialinės rizikos šeima reiktų daugiau orientotis į:

- *šeimoms konsultavimą* (11);
- *užsiėmimų tėvams organizavimą* (7);
- *tėvų ir vaikų tarpusavio ryšio palaikymo skatinimą* (6);
- *šeimoms situacijos įvertinimą* (5) ir *pagalbos būdų numatymą (plano sudarymą)*(4).

Darytina išvada, kad respondentai, socialinį darbą su socialinės rizikos šeima ateityje įvardija kaip intensyvesnį, konkretesnį bei tikslingesnį šeimos konsultavimą. Taip pat tikslinių užsiėmimų tėvams organizavimą (apmokymų, tėvystės įgūdžių grupės ir kt.), tėvų ir vaikų tarpusavio ryšių palaikymo skatinimą, nuodugnesnį šeimos įvertinimą ir pagalbos plano sudarymą.

Kadangi pagalba socialinės rizikos šeimai yra įvardijama kaip kompleksinė pagalba, neišskiriant nė vieno šeimos nario, tai sudarant anketą buvo siekiama *išsiaiškinti ne tik kaip yra dirbama su socialinės rizikos šeima, bet ir kokia pagalba šiandien teikiama vaikui, apgyvendintam Laikinuose vaikų globos namuose, ir kokią reikėtų teikti ateityje*. Atsakymai pasiskirstė į 12 kategorijų, kurios atspindi tokias pozicijas:

- *vaiko materialinių poreikių tenkinimas* (18);
- *socialinės, pedagoginės, psichologinės pagalbos teikimas* (11);

- rūpinimasis vaiko sveikata (10);
- saugumo poreikio užtikrinimas (10);
- laisvalaikis, užimtumas (10) ir kt.

14 lentelė

7 klausimas

Apibūdinkite, kokia pagalba yra teikiama vaikui, apgyvendintam Laikinuose vaikų globos namuose, ir kokią, Jūsų nuomone, reikėtų teikti ateityje ar kaip turėtų būti teikiama dabartinė:		
Kokią dabar teikiate:		
KATEGORIJOS	TEIGINIAI	DAŽNIS
Vaiko laikina globa	Suteikiame laikiną globą; Laikino apgyvendinimo.; Vaikui yra suteikiama laikina globa.; Vaikas yra laikinai apgyvendinamas.; Laikina globa.; Laikinas apgyvendinimas.; Laikiniai apgyvendinam.; Laikina globa.;	8
Laisvalaikis, užimtumas	Užtikriname vaikui užimtumą.; Popamokinį užimtumą.; Užimtumo organizavimas pagal įvairias prevencines programas.; laisvalaikio užsiėmimai.; Atostogos.; Būreliai.; Vaikams organizuojamos savaitgaliais vasaros išvykos; Užimtumas po pamokų.; Laisvalaikio organizavimas.; Savaitgalio išvykų organizavimas.;	10
Atstovavimas vaikui	Atstovaujame vaiko interesams.; atstovaujame vaiko interesams sprendžiant tolimesnį jo likimą.; Atstovaujame vaikams teisme.;	3
Socialinė, pedagoginė, psichologinė pagalba	Psichologo pagalba.; pedagoginė pagalba.; Socialinio darbuotojo pagalba.; Psichologo pagalba; Psichologinė.; Psichologinė pagalba.; Socialinė.; psichologinė ir teisinė pagalba.; Suteikiame psichologo pagalbą.; Teikia pagalbą pedagogas, socialinis darbuotojas.; suteikiame socialinę, psichologinę pagalbą.;	11
Materialinių poreikių tenkinimas	Suteikiame pastogę, maistą.; Rūpinimais vaiko fiziniiais poreikiais (pastogė, maistu, apranga); Suteikiamas pilnas maitinimas, lova, švari patalynė.; Būstas, rūbai.; Maistas.; Maitinimo.; Pastogė, maitinimas.; Vaikas yra sotus, apręgtas.; Vaikai materialiai aprūpinti.; Vaikai materialiai aprūpinti; Gera mityba, vaikai daug gauna daržovių, vaisių, įvairių sulčių, keičiasi maisto racionas;Maistas.; Vaikas yra aprūpintas materialiai; Vaikas yra aprūpintas materialiai. Geras materialinis aprūpinimas.; Materialiai aprūpinti (maistas, stogas virš galvos.); Gera mityba bei gyvenimo sąlygos.; Apgyvendinimas, maitinimas, ir kitų fiziologinių poreikių tenkinimas.; Pirmoji pagalba: maistas, drabužiai, vaistai, higienos priemonės.;	18
Rūpinimasis vaiko sveikata	Pakankamai gerai rūpinamasis vaikų sveikata.; Vaikui yra sąlygos gyventi sveikai.; Gera vaikų fizinė sveikatos priežiūra.; Sveikatos priežiūra; Pakankama medicininė pagalba.; Gera medicininė priežiūra.; Pakankamai gerai rūpinamasi vaikų sveikata .; Sudaromos tinkamos sąlygos sveikatai.;Geresnė vaikų sveikatos priežiūra.; Fizinės ir psichinės sveikatos priežiūra.;	10
Socialinių įgūdžių formavimas	socialinius įgūdžius formuojame.; Socialinių įgūdžių formavimas taikant įvairius metodus.; socialinių įgūdžių formavimas.; stengiamės suformuoti reikiamus vaikui socialinius įgūdžius.;	3
Saugumo poreikio tenkinimas	ramioje, nepatiriančioje smurto aplinkoje.; Suteikiama saugi, rami aplinka.; Užtikriname vaikui saugumą.; Vaikas čia gali jaustis saugus, ; Saugumas.; Svarbu, kad čia vaikas yra saugus.; Suteikiamas saugumas.; Vaikas globos namuose yra saugus, nereikia bijoti.; Saugumas.; Saugi, rami aplinka.;	10
Rūpinimasis vaiko mokslais	Mokslai.; ugdymas, lavinimas, mokymas.; rūpinamės vaiko mokslais.; Užtikriname vaikui galimybę mokytis.;	4
Bendravimas tarp vaiko ir darbuotojo	Glaudus bendravimas tarp vaiko ir darbuotojų.; bendravimą.; Vaikui skiriamas dėmesys, pokalbiai, nors ne visada pakankami.; vaikai gali pasikalbėti su darbuotoju.;	4
Elgesio korekcija	elgesio korekcija nukreipiant į tam tikrus centrus ar taikant specialius metodus.; stengiamės įtakoti vaiko elgesį į gerąją pusę.; vaiko elgesio korekcija.; specialistai dirba siekdami įtakoti vaiko elgesio pasikeitimus teigiama linkme.; bandome keisti vaikų elgesį.;	5
Įvairūs teiginiai	sprendžiamos vaikų problemos.; Sudarome gyvenimo sąlygas, atitinkančias jo amžių, sveikatą, išsivystymą.;	2

Ateityje numatomas pagalbos teikimas yra siejamas su dabar jau atliekamomis funkcijomis (15 lentelė). Atsakymai pasiskirstė į 9 kategorijas, kurios atspindi tokias pozicijas:

- *socialinės, pedagoginės, psichologinės pagalbos teikimas (10);*
- *laisvalaikis, užimtumas (5);*
- *savarankiškumas ir socialinių įgūdžių ugdymas (5);*
- *pagalba adaptuojantis naujoje aplinkoje (4).*

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad ateityje akcentuojamas ir tokios sritys, kaip:

- *vaiko individualių poreikių tenkinimas ir gebėjimų skatinimas (7);*
- *apgyvendinimas po vieną ar du vaikus kambaryje (5).*

15 lentelė

7 klausimas

Apibūdinkite, kokia pagalba yra teikiama vaikui, apgyvendintam Laikinuose vaikų globos namuose, ir kokią, Jūsų nuomone, reikėtų teikti ateityje ar kaip turėtų būti teikiama dabartinė:		
Kokią, Jūsų nuomone, turėtumėte teikti ateityje:		
KATEGORIJOS	TEIGINIAI	DAŽNIS
Laisvalaikis, užimtumas.	Užimti vaiką popapamokine veikla.; Manau, kad daugiau dėmesio turime skirti vaikų laisvalaikiui po pamokų.; Reikia įvairesnio ir tikslingesnio vaikų užimtumo.; vaikų laisvalaikis.; siekti, kad vaikui laisvalaikis teiktų ir malonumą ir naudą.;	5
Pagalba adaptuojantis naujoje aplinkoje	Įvesti naujai atvykusį vaiką palaipsniui.; taikyti adaptacijos globos namuose metodus.; vaikui padėti adaptuotis naujoje aplinkoje.; Reikia, kad vaikas nepatirtų traumos naujoje, pasikeitusioje aplinkoje.;	4
Apgyvendinti po vieną ar du vaikus kambaryje.	Apgyvendinti po du ar vieną vaiką kambaryje.; Manau, kad yra labai svarbu vaikus apgyvendinti tik po vieną ar du.; Siekti, kad kambaryje galėtų gyventi nedidelis skaičius vaikų.; Vaikų apgyvendinimas po vieną ar du.; nedidelis skaičius vaikų viename kambaryje.;	5
Pedagoginės, psichologinės, socialinės pagalbos teikimas	Psichologinė pagalba; Psichologo pagalba.; Pedagoginė pagalba.; Socialinė.; psichologinė ir teisinė pagalba.; Suteikiame psichologo pagalbą.; Teikia pagalbą pedagogas, socialinis darbuotojas.; Neriboti susitikimai kartu su socialiniu pedagogu ir psichologu.; Pedagoginė, socialinė, psichologinė pagalba.; Teikia pagalbą pedagogas, socialinis darbuotojas.;	10
Savarankiškumas ir socialinių įgūdžių ugdymas	socialinių įgūdžių formavimas.; Daugiau skirti dėmesio vaikų ruošimui savarankiškam gyvenimui.; reikia daugiau dėmesio skirti vaikų savarankiškumo ugdymui.; savarankiškumo ugdymas.; stengtis, kad vaikai įgytų būtiniausias socialinius įgūdžius.;	5
Vaiko individualių poreikių tenkinimas ir gebėjimų skatinimas	Atsižvelgti į vaiko prašymus, interesus; Manau, kad ateityje turėtume daugiau dėmesio teikti individualiems vaiko poreikiams.; Skatinti vaiko individualius gebėjimus.; Daugiau vystyti vaiko sugebėjimus tuos, kuriuos pastebime.; Tinkamai įvertinti individualius vaiko poreikius ir sugebėjimus.; Labiau atsižvelgti į individualius vaiko poreikius.; Manau, kad reikėtų daugiau domėtis individualiais vaiko poreikiais, gebėjimais.;	7
Dirbti taip pat kaip ir dabar	Ateityje nieko naujo nežadame, ką darome, tą ir ateityje darysime.; Tokia ir ateityje.; Manau, kad tokia pagalba turėtų būti ir ateityje.;	3
Materialinių poreikių tenkinimas	Būstas , rūbai, maistas.; Vaikas yra aprūpintas materialiai; Būstas, rūbai.; Maistas.;	3
Įvairūs teiginiai	siektų aukštojo išsilavinimo; Savitarpio pagalbos grupių organizavimas.;	2

Aštuntas klausimas buvo skirtas atskleisti Laikinių vaikų globos namų darbuotojų nuomonę apie tai, *kokios pagalbos labiausiai trūksta tėvams, iš kurių yra paimami vaikai ir apgyvendinami Laikinuose vaikų globos namuose*. Respondentų buvo prašoma pagalbos reikmę nurodyti pagal svarbą. Tačiau, kadangi respondentų nuomonių pasiskirstymas visose trijose pakopose yra panašus, tai manau, kad tikslinga būtų jas apibendrinti kartu. Atsakymai į 8 klausimą buvo suskirstyti taip:

- 1 vieta - 8 interpretuotinos kategorijos, kurios pateikiamos 16 lentelėje;
- 2 vieta - 7 interpretuotinos kategorijos, kurios pateikiamos 17 lentelėje;
- 3 vieta - 8 interpretuotinos kategorijos, kurios pateikiamos 18 lentelėje.

16 lentelė

8 klausimas/1 vieta

Kaip Jūs manote, kokios pagalbos labiausiai trūksta tėvams, iš kurių yra paimami vaikai ir apgyvendinami Laikinuose vaikų globos namuose?		
KATEGORIJOS	TEIGINIAI	DAŽNIS
Psichologinės	Psichologinės.; Psichologinės.; Psichologinės.; Psichologų.; Psichologinės.; psichologų.; Psichologo.; Psichologinių.; Psichologo.; Psichologinių.; Psichologinių.;	11
Socialinės	Socialinės.; socialinės pagalbos ieškant darbo.; socialinio darbuotojo pagalbos.; socialinės pagalbos.; Socialinės pagalbos.;	5
Materialinės	Finansinės.; materialinės.; materialinės.; Finansinės.; Finansinės.;	5
Psichiatrų	psichiatrų.; psichiatrų.;	2
Medikų	gydytojų.; Medikų.; , mediko.;	3
Teisinių	įstatymų žinojimo dėl socialinių pašalpų, darbo biržos paslaugų; teisinių.; juridinių.; teisinių.; Teisinių.; Teisinių.; teisinių.;	7
Kur kreiptis pagalbos?	informacijos trūkumas, dauguma tėvų nežino kur kreiptis iškilus krizei; manau, kad apilamai tėvams trūksta informacijos kur kreiptis pagalbos.; daugelis tėvų net nežino kur kreiptis pagalbos.; informacijos kur kreiptis pagalbos.; informacijos, iš kur galėtų gauti pagalbą.;	5
Įvairūs teiginiai	pagalba suteikiama kuo puikiau, tegul tik rodo norą keisti savo gyvenimo būdą.;	1

17 lentelė

8 klausimas/2 vieta

Kaip Jūs manote, kokios pagalbos labiausiai trūksta tėvams, iš kurių yra paimami vaikai ir apgyvendinami Laikinuose vaikų globos namuose?		
KATEGORIJOS	TEIGINIAI	DAŽNIS
Teisinių	Teisinės.; Teisinių, Teisinių ir t.t.;	3
Psichologinių	psichologinės pagalbos.; Psichologinės.; Psichologinės pagalbos.; Psichologinės pagalbos.;	4
Materialinės	Materialinės.; materialinė.; materialinės.; nepakanka lėšų vaiko leidimui į mokyklą.;	4
Medikų	Gydytojų; gydytojų, trūksta gydytojų pagalbos.; gydytojų...; Medikų ir kitų specialistų.; Medikų pagalbos.;	5
Informacijos kur kreiptis pagalbos	informacijos apie institucijas, į kurias tėvai gali kreiptis; Manau, kad labiausiai trūksta informacijos, kur tėvai galėtų kreiptis pagalbos, nes; Informacijos, kur kreiptis pagalbos.; kur ir į ką kreiptis pagalbos.; manau, kad labiausiai trūksta	6

	informacijos, kur galėtų gauti visą reikiamą pagalbą.; reikia daugiau sleisti informaciją, kad tėvai žinotų, kur jie gali prašyti pagalbos.;	
Pagalbos įsidarbinti	trūksta pagalbos įsidarbinant.; manau, kad reiktų jiems padėti susirasti darbą, nes; Darbo biržos darbuotojų pagalbos.; Pagalbos susirandant darbą, nes daugelis jų be profesijos, sunkiai integruojami į darbo rinką.;	4
Įvairūs teiginiai	priverstinio gydymo forma turėtų būti taikoma ligoniams, kurie serga alkoholizmu, tuberkulioze.;	1

18 lentelė

8 klausimas/3 vieta

Kaip Jūs manote, kokios pagalbos labiausiai trūksta tėvams, iš kurių yra paimami vaikai ir apgyvendinami laikinuose vaikų globos namuose?		
KATEGORIJOS	TEIGINIAI	DAŽNIS
Finansinės	Finansinės.; Materialinės.;	2
Psichologinių žinių	Psichologinių žinių kaip auklėti vaikus, kaip jais rūpintis, nes dažnai tėvų elgesį su vaiku įtakoja vaikystės patirtis.; psichologinių žinių, kad;	2
Bendravimo ir rūpinimosi vaiku įgūdžių	Bendravimo su vaikais įgūdžių.; bendravimo ir rūpinimosi vaiku įgūdžių.; tėvams trūksta bendravimo ir gero bendradarbiavimo su vaiku žinių.;	3
Artimųjų supratimo	Artimųjų giminių palaikymo, supratimo.; Trūksta artimųjų žmonių, tai giminaičių, kaimynų, šeimos narių supratimo ir palaikymo.; Artimųjų palaikymo.;	3
Pedagoginės	Pedagoginės ir kt.; pedagoginės pagalbos.; ir pedagoginės pagalbos.;	3
Socialinės pagalbos	Socialinės pagalbos.; socialinės pagalbos tvarkant įvairius dokumentus.; Socialinės pagalbos tam, kad gautų lengvatas.; socialinės ir kt.;	4
Psichologinės pagalbos	Psichologinės pagalbos.; Psichologinės.; PSICHOLOGINĖS!; Psichologo pagalbos ar;	4
Įvairūs teiginiai	Išsilavinimo.; Moralinės.;	2

Respondentai nurodė, kad tėvams, iš kurių yra paimami vaikai, labiausiai trūksta *informacijos, kur jie turėtų kreiptis reikiamos pagalbos*, pvz.: „informacijos trūkumas, dauguma tėvų nežino, kur kreiptis, iškilus krizei“, „Manau, kad labiausiai trūksta informacijos, kur tėvai galėtų kreiptis pagalbos, nes“, „daugelis tėvų net nežino, kur kreiptis pagalbos“ ir kt. teiginiai.

Taip pat akcentuojamas *psichologinės, teisinės, socialinės, materialinė, medicininės pagalbos būtinumas*. Respondento yra išskiriama tokia mintis, kad „priverstinio gydymo forma turėtų būti taikoma ligoniams, kurie serga alkoholizmu, tuberkulioze,“

Devintu klausimu siekiama sužinoti darbuotojų nuomonę, *kokių žinių jiems trūksta teikiant pagalbą vaikui, apgyvendintam globos namuose*. Atsakymus buvo prašoma suskirstyti į tris grupes pagal svarbą.

Atsakymai pasiskirstė į :

- 1 vieta - 6 interpretuotinos kategorijos, kurios pateikiamos 19 lentelėje;
- 2 vieta - 7 interpretuotinos kategorijos, kurios pateikiamos 20 lentelėje;
- 3 vieta - 6 interpretuotinos kategorijos, kurios pateikiamos 21 lentelėje.

9 klausimas/1 vieta

KOKIŲ ŽINIŲ JUMS TRŪKSTA TEIKIANT PAGALBĄ VAIKUI, APGYVENDINTAM LAIKINUOSE VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE?		
KATEGORIJOS	TEIGINIAI	DAŽNIS
Mediciniųjų	Mediciniųjų.; mediciniųjų.; mediciniųjų.;	3
Kursų, seminarų, paskaitų.;	Visu pirma reikalingi kursai.; manau, kad labai svarbu ir naudinga kursų lankymas.; reiktų aplamai įvairiomis temomis kursų.; Kursų, seminarų.;	4
Teisinių	Teisinių žinių vaiko globos klausimais; teisinių; teisinių;	3
Psichologinių	Psichologijos.; psichologinių žinių.; Psichologinių žinių, kaip dirbti su sutrikusio elgesio vaikais.; Psichologinių.;Psichologinių.;Psichologinių;	6
Bendradarbiavimo ir informacijos kaitos	Bendravimo su kitomis tokio tipo įstaigomis.; manau, kad reiktų daugiau dalintis informacija su kitomis įstaigomis.; bendradarbiavimo su;	3
Įvairūs teiginiai	jokių netrūksta, bet tobulėjimui nėra ribų; Informacinių priemonių.;	2

9 klausimas/2 vieta

KOKIŲ ŽINIŲ JUMS TRŪKSTA TEIKIANT PAGALBĄ VAIKUI, APGYVENDINTAM LAIKINUOSE VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE?		
KATEGORIJOS	TEIGINIAI	DAŽNIS
Kaip dirbti su vaiku?	kaip dirbti ir kaip elgtis su sunkiais vaikais; trūksta žinių siekiant padėti vaikui.; reikia papildomai žinių kaip dirbti su tokiais vaikais.;	3
Piktnaudžiaujantiems psichotropinėmis medžiagomis	vartojantiems psichotropines medžiagas, rūkantiems ir pan.; vartojantiems psichotropines medžiagas.; piktnaudžiaujantiems alkoholiu, rūkantiems it kt.;	3
Psichologinių	Psichologo; Psichologinių ; Apie vaiko psichologiją; psichologinių.; psichologinių.;	5
Įvairių sričių specialistų pagalbos	ir socialinio darbuotojo pagalbos.; medikai; Vaikų teisių tarnyba; medikai, mokytojai.; Psichologo, mediko, pedagogo	7
Pedagoginių	pedagoginių.; Pedagoginių.; pedagoginių.;	3
Teisinių	teisinių.; Teisinių.; teisinių.; teisinių.; Teisinių.;	5
Įvairūs teiginiai	Vaiko biografijos; antra, būtinas didžiulis dėmesys ir noras išklausti vaika.; Suaugusių (socialinės rizikos grupės) žmonių pažinimo;	3

9 klausimas/3 vieta

KOKIŲ ŽINIŲ JUMS TRŪKSTA TEIKIANT PAGALBĄ VAIKUI, APGYVENDINTAM LAIKINUOSE VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE?		
KATEGORIJOS	TEIGINIAI	DAŽNIS
Teisinių	Teisinių.; juridinių.; teisinių.; teisinių.; įstatymo žinojimo.;	5
Mediciniųjų	Mediciniųjų.; mediciniųjų.; mediciniųjų.;	3
Psichologinių	Psichologinių; Psichologinių.;	2
Pedagoginių	Pedagoginių.; pedagoginių ir; manau kad šiek tiek trūksta pedagoginių.;	3
Savarankiškumo ugdymas	trūksta žinių kaip paruošti jaunuolius savarankiškam gyvenimui; kaip apdėti jiems integruotis į visuomenę, atrasti savo vietą; kaip išugdyti vaikų savarankiškumą.;	3
Įvairūs teiginiai	kaip elgtis kritiniu atveju, krizinėse situacijose.; vaiko individualių poreikių;	2

Apibendrinus gautus duomenis ir suskirsčius juos į kategorijas matome, kad laikinųjų vaikų globos namų darbuotojui labiausiai trūksta *įvairių specialistų pagalbos*. Analizuojant šią kategoriją sudarančius teiginius, matyti, kad darbuotojas išskiria *pagalbą ir bendradarbiavimo reikmę ne tik tarp Laikinių vaikų globos namų darbuotojų, bet ir tarp kitų sistemų darbuotojų, pvz.; Vaikų teisių apsaugos tarnybos darbuotojų*.

Išskiriama kategorija, kurioje apjungti teiginiai, nurodantys, kad viena iš trūkstamos informacijos sričių yra *kaip padėti vaikui, piktnaudžiaujančiam įvairiomis psichotropinėmis medžiagomis*.

Taip pat išskiriamas *kursų, seminarų, paskaitų būtinumas kaip sąlyga, leisianti įgyti reikiamų žinių, kaip dirbti su vaikais, apgyvendintais laikinuose vaikų globos namuose iš šeimų, negalinčių dėl vienokių ar kitokių priežasčių pasirūpinti savo vaiku*.

Laikinių vaikų globos namų darbuotojai dažniausiai įvardija tokias trūkstamos informacijos sritis: *teisinė, medicininė, pedagoginė, psichologinė*.

Reikėtų paminėti ir tą faktą, jog *žinių trūkumą gali sąlygoti ir silpnas bendradarbiavimas su kitomis, panašiomis įstaigomis pvz.;* „Bendravimo su kitomis tokio tipo įstaigomis.“, „manau, kad reiktų daugiau dalintis informacija su kitomis įstaigomis.“

Dešimto klausimo tikslas - išsiaiškinti Laikinių vaikų globos namų darbuotojų nuomonę apie *tolimesnį šeimos stebėjimą susigrąžinus vaiką*. Atsakymai į 10 klausimą buvo suskirstyti į 5 interpretuotinas kategorijas, kurios pateikiamos 21 lentelėje.

21 lentelė

10 klausimas

Ar sutinkate su nuomone, kad šeima, susigrąžinusi vaiką, turėtų būti ir toliau stebima specialistų? Kokia Jūsų nuomonė šiuo klausimu?		
KATEGORIJOS	TEIGINIAI	DAŽNIS
Prevencinis šeimos stebėjimas	Taip, sutinku.; Sutinku, nes dažna situacija pasikartoja ir vaikai jaučiasi pasimetę, nebesuvokia, kur yra gerai, ir kaip turi būti gerai; Taip; Taip; Taip šeima turi būti stebima specialistų tol, kol nebus ilgalaikių teigiamų rezultatų; Taip, sutinku, manau, jog šeima, į kurią grąžintas vaikas, gali vėl susidurti su įvairiais sunkumais, ne - visada laikosi įsipareigojimų.; Sutinku. Reikalinga priežiūra ir palaikymas; Taip nors pusę metų; Sutinku, nes daugelis šeimų nekorektiškai elgiasi su vaiku; Taip, sutinku. Tokiai šeimai parama ir kontrolė yra būtina, kad nenuslystų.; Sutinku su šia nuomone. Daugelis šeimų ir toliau turi problemų ir reikalingos tolesnės pagalbos; Taip. Sutinku. Turi būti VTAT specialistų.;	12
Tėvų motyvacija keistis	Tačiau čia išskyla tėvų motyvacijos problema; Pirmiausiai tėvai turi norėti, kad jiems būtų padėta, tai pirmas ir svarbiausias žingsnis organizuojant pagalbą šeimai.; Reikia atsižvelgti, ar šeima nori, kad jai būtų padedama.;	3
Įvertinti ar būtinas stebėjimas	Priklauso nuo šeimos, nes į globos namus patenka vaikai ne vien iš asocialių šeimų.; Manau, kad ne visas šeimas reikia stebėti.; Manau, kad pirmiausia reikia įvertinti, ar šeimai reikia tolesnio stebėjimo.; Reikia atsižvelgti į tai, ar preventinis stebėjimas yra būtinas.; Reikia atsižvelgti į šeimos mikroklimatą.;	5
Specialistų darbu su šeima reikmė	Lietuvoje trūksta specialistų, kurie dirbtų tik su šeimomis.; tam, kad dar būtų galima taikyti ir preventinį stebėjimą, reikia daugiau specialistų, nes darbuotojai ir taip apskrovę darbais.; Manau, kad trūksta kompetentingų specialistų, galinčių dirbti su šeima.;	3
Įvairūs teiginiai	Tėvai bus atviresni ir sieks pagalbos, jei visuomenės nuomonė bus palankesnė ir pozityvi bei nebebus kalbama, kad šeimos yra asocialios.; Nėra taikomas pas mus toks stebėjimas.;	2

Apibendrinant dešimtame klausime išskirtas kategorijas, *stebimas teigiamas respondentų požiūris į prevencinį šeimos stebėjimą po vaiko susigrąžinimo*. Respondentai teigia, kad šeimas, iš kurių laikinai buvo paimtas vaikas, būtina stebėti tam tikrą laiką, kad nebūtų „situacijos pasikartojimų“, „ne visada laikosi įsipareigojimų“, „kad nenuslystų“ ir t.t.

Nors yra akcentuojamas būtinumas stebėti šeimą tam tikrą laiką, tačiau pabrėžiamas ir tas faktas, kad *nėra lėšų papildomai veiklai, nėra pakankamai specialistų, o esami negali tam skirti dėmesio dėl per didelio krūvio darbe*.

Tačiau tam, kad būtų taikytas šeimos prevencinis stebėjimas, Laikinių vaikų globos namų darbuotojai teigia, jog *reikalingas įvertinimas, ar tai yra būtina*, pvz.; „Priklauso nuo šeimos, nes į globos namus patenka vaikai ne vien iš asocialių šeimų.“ „Manau, kad pirmiausia reikia įvertinti, ar šeimai reikia tolesnio stebėjimo“. Anot specialistų, ne visada yra būtinas šis stebėjimas.

IŠVADOS

- Apibendrinus profesionalų, dirbančių Laikinuose vaikų globos namuose, nuostatų į realų ir siektiną socialinio darbo su socialinės rizikos šeima, siekiant įgalinti šeimą, tyrimo rezultatus, galima teigti, kad magistro darbo pradžioje kelta tyrimo hipotezė pasitvirtino, nes statistinių-demografinių bei jau atliktų mokslinių tyrimų, taip pat dokumentų ir teisės aktų bei Kauno miesto vaikų gerovės centro “Pastogė” veiklą reglamentuojančių dokumentų pagrindu sukonstruotas siektinas socialinio darbo su socialinės rizikos šeima modelis tirtų Laikinių vaikų globos namų veikloje įgyvendinamas dalinai.
- Laikinių vaikų globos namų veikloje stebimi tik tam tikri siektino socialinio darbo su socialinės rizikos šeima modelio struktūriniai komponentai, kurie apčiuopiami ne tiesiogiai teikiama kompleksinė pagalba šeimai kaip sistemai, neišskiriant nė vieno jos nario, bet kaip gretutinė atliekamos veiklos dalis.
- Remiantis tyrimo rezultatais, galima teigti, kad pagrindinė Laikinių vaikų globos namų veikla siejama su laikinu vaikų apgyvendinimu bei bazinių poreikių tenkinimu tuo metu, kai tėvai negali rūpintis savo vaiku. Tuo tarpu socialinis darbas su socialinės rizikos šeima respondentų įvardijamas kaip tėvų ir vaikų ryšio palaikymo skatinimas, taip pat daroma prielaida, kad vaiko apgyvendinimas Laikinuose vaikų globos namuose paskatins biologinius tėvus imsis iniciatyvos spręsti esamas šeimos problemas.
- Nors laikinosios globos tikslas grąžinti vaiką į šeimą, tačiau darytina išvada, kad šiandien vykdomas socialinis darbas nėra tiesiogiai orientuotas į šeimos įgalinimą, tam, kad vaikas galėtų grįžti pas biologinius tėvus. Laikinieji vaikų globos namai neatlieka kompleksinės socialinės pagalbos tarnybos funkcijų ir maža ar mažai tikslinga dalis siektino socialinio darbo su socialinės rizikos šeima modelio struktūrinių komponentų vykdomi šios įstaigos veikloje.
- Priežastys, sąlygojančios dalinį siektino socialinio darbo su socialinės rizikos šeima modelio struktūrinių komponentų įgyvendinimą, įvardijamos kaip lėšų bei specialistų, galinčių teikti kompleksinę pagalbą visai šeimai, neišskiriant nei vaikų, nei tėvų, trūkumas.
- Tačiau apibendrinus apklausos rezultatus, būtina pažymėti, kad jau yra stebimi siektino socialinio darbo teigiami poslinkiai Laikinių vaikų globos namų veikloje. Tai patvirtina ir respondentų teiginiai apie ateityje galimas bei numatomas veiklos kryptis, dirbant su socialinės rizikos šeimomis. Profesionalų, dirbančių Laikinuose vaikų globos namuose, nuostatos į socialinį darbą su socialinės rizikos šeima yra vertinamos teigiamos.

Rekomendacijos

Remiantis R.Šerytės ir A.Tautkutės atliktų tyrimų rezultatais bei išvadomis, manome, kad :

- reikalingas sistemingas socialinis darbas su socialinės rizikos šeimomis;
- reikalinga tikslingos globėjų atrankos ir jų rengimo globali sistema ;
- Laikinieji vaikų globos namai Lietuvoje turėtų teikti kompleksinę pagalbą, apimančią tris veiklos kryptis: socialinio darbo su socialinės rizikos šeimoms, socialinio darbo su vaiku ir socialinio darbo su globėjų šeimomis.

Laikinieji vaikų globos namai neturėtų apsiriboti vien stacionarių paslaugų teikimu vaikui. Lietuvoje vaikų globos sistemoje stacionarių globos namų, teikiančių paslaugas, susijusias su apgyvendinimu ir bazinių poreikių tenkinimu, yra sąlyginai daug, tačiau menkai išplėtotą tarnybų, teikiančių socialines paslaugas socialinės rizikos šeimoms, nuo tėvų atskirtiems vaikams ir globėjų šeimoms, infrastruktūra.

Siektino modelio su socialinės rizikos šeima ir su globėjų šeima veiklos strategiją realiai įgyvendina Kauno vaikų gerovės centras “Pastogė”. Rekomenduojame Lietuvoje veikiančių Laikinių vaikų globos namų sistemą reorganizuoti pagal mūsų pateiktą siektino modelio schemą.

Vaikų gerovės centro programos projekto teorinis – hipotetinis modelis kaip alternatyva Laikiniesiems vaikų globos namams

Projekto tikslas. Teikti kompleksinę pagalbą nuo tėvų atskirtam vaikui, socialinės rizikos šeimai ir globėjų šeimai.

Siekdamas įgyvendinti tikslą, centras turėtų atlikti šiuos uždavinius:

1. Dirbti socialinį darbą su socialinės rizikos šeima.
2. Dirbti prevencinį socialinį darbą su socialinės rizikos šeimomis.
3. Organizuoti globėjų atranką.
4. Konsultuoti globojančias bei besiruošiančias globoti šeimoms (asmenis).
5. Organizuoti laikinąją vaikų globą vaikų skyriuje ir globėjų šeimoje.

Vaikų gerovės centro struktūra pagal rekomenduojamas veiklos kryptis:

Socialinės pagalbos šeimai tarnyba turėtų atlikti šias funkcijas:

- Rinkti informaciją ir atlikti pirminį šeimos įvertinimą.

- Organizuoti ir vesti vaiko laikinosios globos plano sudarymą ir jo peržiūrėjimus.
- Dirbti socialinį darbą su tėvais.
- Dirbti socialinį darbą su vaikais.
- Dirbti prevencinį darbą su šeima, į kurią gražintas vaikas.

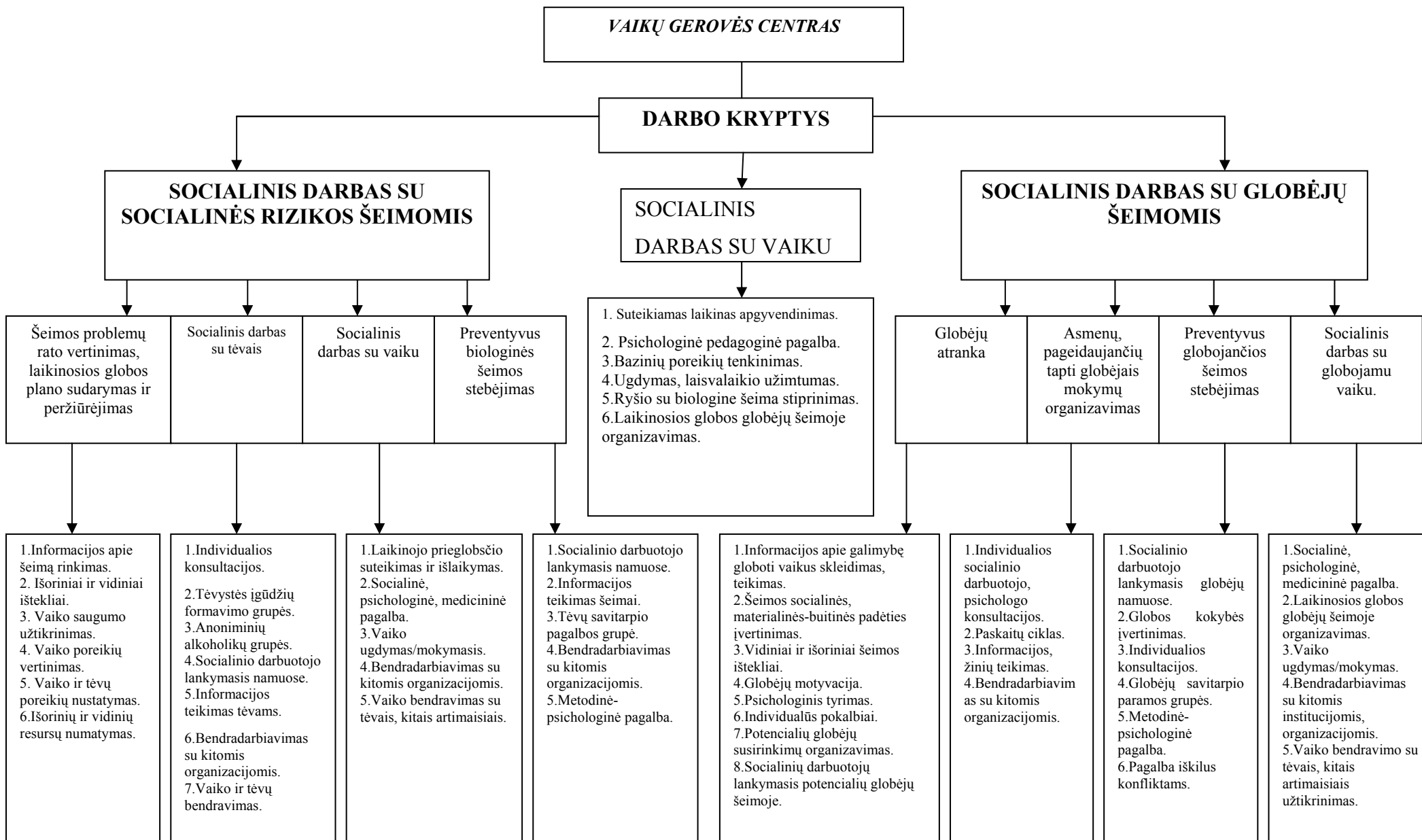
Globojančių šeimų tarnyba turėtų atlikti šias funkcijas:

- Parinkti ir apmokyti asmenis, pageidaujančius globoti vaikus.
- Teikti globėjams individualias konsultacijas.
- Organizuoti globėjams savitarpio pagalbos grupes.

Vaikų skyrius turėtų atlikti šias funkcijas:

- Suteikti vaikui, netekusiame tėvų globos laikiną pastogę.
- Kartu su kitomis institucijomis atstovauti vaikui, ginti jo teisę ir teisėtus interesus.
- Užtikrinti, kad laikinai apgyvendinti vaikai lankytų mokyklą, ugdytųsi po pamokų ir turėtų laisvalaikį.
- Užtikrinti socialinę, pedagoginę ir psichologinę pagalbą.

VAIKŲ GEROVĖS CENTRO VEIKLOS KRYPTYS



Centro, teikiančio kompleksinę socialinę pagalbą laikinai nuo tėvų globos atskirtam vaikui, biologinei šeimai ir globėjų šeimai, struktūrą turėtų sudaryti minėtos tarnybos, dirbančios ne atskirai, o komandoje.

Pagalbos šeimai tarnybos specialistai turėtų teikti kompleksinę pagalbą socialinės rizikos šeimai, siekiant įgalinti tėvus tam, kad vaikas galėtų grįžti ir augti su biologiniais tėvais. Pagrindinės kryptys, kuriomis turėtų dirbti pagalbos šeimai tarnybos specialistai:

1. Šeimos problemų rato vertinimas, laikinosios globos plano sudarymas ir peržiūrėjimas:

Šeimos problemų rato vertinimas. Pagalbos šeimai tarnybos specialistai turėtų rinkti informaciją apie šeimą ir jos socialinį kontekstą, šeimos narių individualius bei bendrus poreikius, turimus ir numatomus išteklius. Informacija turėtų būti renkama bendradarbiaujant su kitomis tarnybomis, galinčiomis įtakoti esamą ar būsimą šeimos padėtį. Atliekant šeimos situacijos analizę reikėtų įvertinti kiekvieno šeimos nario situaciją tam, kad būtų galima įvardyti priežastis sąlygojančias šeimos, kaip sistemos funkcionavimo, sunkumus.

Šeimos problemų rato vertinimas ir pagalbos šeimai būdų numatymas yra nuolatos kintantis procesas, nes teikiant kompleksinę pagalbą socialinės rizikos šeimai reikia aktyviai domėtis išoriniais veiksniais, įtakančiais šeimos gyvenimą bei pačioje šeimoje vykstančiais kitimais. Visos numatomos poveikio formos turėtų būti įvardijamos sudarant vaiko laikinosios globos planą.

Vaiko laikinosios globos planas - tai poveikio šeimai priemonių visuma. Plano tikslas - numatyti galimus pagalbos socialinės rizikos šeimai būdus, įvertinti minėtos pagalbos efektyvumą bei numatyti kitas galimas įtakos priemones.

2. Socialinis darbas su tėvais.

Vaiko apgyvendinimas Laikinuose vaikų globos namuose nėra priežastis, sąlygojanti šeimos problemų išnykimą. Tam, kad vaikas galėtų grįžti į biologinę šeimą, reikalingas ne tik šeimos problemų rato vertinimas bei vaiko laikinas apgyvendinimas, bet ir tikslingas socialinis darbas su tėvais.

Socialinis darbas su tėvais turėtų būti vykdomas remiantis konkrečios šeimos situacija. Pagrindinė sąlyga – numatyti, kokios pagalbos reikia konkrečiam šeimos nariui, kaip ją teikti, t.y. individualios konsultacijos, tėvystės įgūdžių formavimo grupės, savipagalbos grupės, anoniminių alkoholikų grupės, socialinių darbuotojų lankymasis namuose, informacijos teikimas tėvams ir kt. bei kiek tikslinga bus teikiama pagalba.

3. Socialinis darbas su vaiku.

Vaiko atskyrimą nuo šeimos ir laikino prieglobsčio suteikimą galima įvardyti tik kaip dalinį socialinio darbo su vaiku etapą. Laikinių vaikų globos namų veikla neturėtų apsiriboti

vaiko apgyvendinimu ir bazinių poreikių tenkinimu. Vaikui, atskirtam nuo biologinių tėvų, turėtų būti teikiama tikslinga, kompleksinė įvairių specialistų pagalba siekiant sudaryti lengvesnes sąlygas vaikui adaptuotis naujoje aplinkoje bei numatyti galimybę vaikui grįžti į biologinę tėvų šeimą ar tikslingai paruoštą globėjų šeimą.

Socialinis darbas su tėvais ir vaiku turėtų būti vykdomas sistemingai, tuo pačiu metu. Laikinių vaikų globos namų darbuotojai esant ne tik Vaikų skyriui, bet ir Pagalbos šeimai tarnybai turėtų galimybę tuo pačiu metu teikti pagalbą visai šeimai, kas sąlygotų nuoseklesnį kiekvieno šeimos nario pažinimą, problemų rato vertinimą bei pagalbos teikimą.

4. Prevencinis biologinės šeimos stebėjimas.

Šeimos įgalinimas, vaiko grąžinimas į šeimą turėtų būti Pagalbos šeimai tarnybos galutinis tikslas. Tačiau būtina įvertinti, ar šeima pajėgi viena funkcionuoti, ar ją reikia dar tam tikra laiką stebėti, kokią pagalbą tikslinga būtų teikti.

Tikslingai teikiama kompleksinė pagalba visą vaiko laikinosios globos laikotarpį neturėtų būti staiga nutraukiama tam, kad šeima nepasijustų nesaugi, bejėgė, negrįžtų į ankstesnį etapą. Prevencinis darbas su biologine šeima reikalingas, kad tėvai, susigrąžinę vaiką, iškilus sunkumams turėtų galimybę kreiptis pagalbos į specialistus, žinančius jų situaciją.

Centro, teikiančio kompleksinę socialinę pagalbą laikinai nuo tėvų atskirtam vaikui, biologinei šeimai ir globėjų šeimai, struktūrą turėtų sudaryti minėtos tarnybos, dirbančios ne atskirai, o komandoje.

Globojančių šeimų tarnyba turėtų teikti paslaugas potencialiems globėjams, šeimoms globojančioms vaikus ir globojamiems vaikams. Pagrindinės kryptys, kuriomis turėtų dirbti globojančių šeimų tarnyba yra šios:

1. Organizuoti ir vykdyti potencialiu globėju atranka;

Šeiminės globos populiarinimui turėtų būti išnaudojamos visos žiniasklaidos ir masinės informacijos priemonės, internetas, taip pat galima būtų remtis bendruomenės narių ir organizacijų (kaip pvz. bažnyčia, nevyriausybines organizacijos ir pan.) parama. Globėjų atranka turėtų būti vykdoma vadovaujantis įstatymuose nustatytais kriterijais, taip pat atliekant pirminį šeimos ir globėjų asmenybės įvertinimą, atsižvelgiant į tokius aspektus kaip globėjų asmenybės charakteristikos, globėjų amžius ir sveikatos būklė, psichologinė atmosfera šeimoje, šeimos materialinės - buitinės sąlygos, šeimos narių tarpusavio santykiai, globos motyvacija ir lūkesčiai vaikui, požiūris į vaikų auklėjimą ir kt. Globėjų pasirengimą tokiam žingsniui ir asmenybės savybes turėtų įvertinti psichologas.

Taip pat turėtų būti atsižvelgiama į išorinius šeimos išteklius, socialinį tinklą, iš kurio galima sulaukti pagalbos globojant; turėtų būti atsižvelgiama ir į kaimynų ar kitų šeimą pažįstančių asmenų rekomendacijas.

2. Organizuoti privalomus globėjų mokymus ir kvalifikacijos kėlimo seminarus;

Griežta atranka negarantuoja, kad globos kokybė globėjo šeimoje bus pakankamai gera.

Globėjų mokymai turėtų būti privalomi ir vykdomi paraleliai atrankos procesui. Turėtų būti įvertinama ar globėjas dalyvavo mokymuose, kaip aktyviai dalyvavo ir kokius gebėjimus jam dar reikėtų tobulinti. Potencialūs globėjai turėtų susitikti su jau turinčiomis patirties globėjų šeimomis, taip pat išklaudyti paskaitas ar dalyvauti seminaruose, kuriuose aptariamos temos, susijusios su vaiko raida bei įvadais jos laikotarpiais kylančiomis problemomis, ypač paauglystės tarpsniu, temos, vaikų auklėjimo būdais, vaiko elgesio valdymu, konfliktų sprendimu, smurtu prieš vaiką ir pagalba jam, išsiskyrimu ir netekties problema. Globėjams turėtų būti suteikiama žinių apie vaiko sveikatą ir jos stiprinimą, vaiko socialinių įgūdžių ugdymą, bendravimo vaikais ypatumus, apie vaikų elgesio ypatumus ir galimas socialines problemas, apie vaiko biologinę šeimą.

Globėjų kvalifikacijai kelti turėtų būti organizuojami seminarai ar paskaitos ne tik ruošiamiems, bet ir globojantiems asmenims. Temos seminarams galėtų būti parenkamos pagal pageidavimus, dažniausiai pasitaikančias problemas.

3. Teikti socialinę pagalbą globojančiai šeimai;

Globojantiems vaikus asmenims turėtų būti organizuojamos savitarpio paramos grupės, kad jie galėtų pasidalinti savo patirtimi arba pasisemti patirties iš kitų šeimų. Savitarpio paramos grupės gali būti organizuojamos esant globėjų pageidavimui ir socialinio darbuotojo iniciatyva.

Pagal įstatymų nustatytus kriterijus turėtų būti tikrinama globos kokybė, taip pat globos išmokų panaudojimo tikslingumas.

Globėjams turėtų būti sudarytos sąlygos gauti informaciją ir individualias socialinio darbuotojo, psichologo, teisininko ar kitos srities specialisto konsultacijas. Turėtų būti teikiama pagalba esant konfliktinėms situacijoms globėjo šeimoje ar tarp globėjo šeimos ir biologinių tėvų.

4. Teikti pagalbą globojamam vaikui.

Centre turėtų dirbti socialinis darbuotojas, atsakingas už socialinę pagalbą konkrečiai šeimai, kad globėjai ir globojamas vaikas jaustųsi saugiai ir galėtų bet kada kreiptis pagalbos į priskirtą atsakingą asmenį. Socialinis darbuotojas turėtų lankyti globojamą vaiką adaptaciniu periodu globėjų namuose arba sudaryti galimybę vaikui apsilankyti tarnyboje. Globojamam vaikui, kaip ir globėjams, turėtų būti sudaromos galimybės gauti individualias konsultacijas, aptarti elgesio, mokymosi, bendravimo sunkumus, padėti juos įveikti.

Globojamiems vaikams pagal poreikį galėtų būti organizuojamos savitarpio paramos grupės

Literatūros sąrašas

1. 4th International Research Conference on Social Security, In twerp, Belgium 5 – 7 May 2003. [Žiūrėta 2005 01 24 www.issa.int]
2. Atmintinė vaikų globėjams. (2005). Vilnius. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.
3. Bajorūnas, Z. (1997). Šeimos edukologija. Vilnius: Mintis.
4. Bitinas, B. (1994). Bendrosios pedagogikos pagrindai. Vilnius: VPU leidykla.
5. Broom, L., Bonjean, M., Broom, H. (1992). Sociologija. Kaunas: Litera universitatis Vytauti magni.
6. Elijošienė, I., Garšvienė, A., Kaffemanienė, I. (2001). Metodiniai nurodymai rašantiems kursinius, bakalauro, magistro darbus. Šiauliai: ŠU leidykla.
7. Filosofijos žodynas. (1975). Vilnius: Mintis.
8. http://www.pastoge.lt/lt/apie_mus [žiūrėta internete 2005-01-25]
9. Ignatavičienė, S., Žukauskienė, R. (1997). Rizikos grupės vaikai. Vilnius.
10. Jovaiša, L. (1987). Pedagogikos pagrindai. Kaunas.
11. Jovaiša, L. (2002). Edukologijos įvadas. Vilnius.
12. Jungtinių Tautų Vaikų teisių komiteto išvados dėl Lietuvos Respublikos įžanginės ataskaitos. 2001.
13. Juodaitytė, A. (2003). Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius: Petro ofsetas.
14. Kaffemanas, R. (2000). Globos namų ir specialiųjų mokyklų auklėtinių elgesio problemos. Specialusis ugdymas (III). Šiauliai.
15. Kairys, J. (2001). Tarp paramos ir pagalbos. Utena: Kintava.
16. Kardelis, K. (2002). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas:
17. Kauno m. Vaikų gerovės centro “Pastogė” nuostatai. (2005). Kaunas.
18. Kauno miesto savivaldybės administracijos Vaikų gerovės centro „Pastogė” 2004 metų veiklos ataskaita. (2005). Kaunas.
19. Kukauskas, R. (1998). Nauja vaikų globos institucijos samprata. Vaikas visuomenėje ir jo socializacija. Kaunas.
20. Kviesskienė G. (2000). *Socializacijos pedagogika*. Vilnius.
21. Kviesskienė, G. (1999). Prievartos prevencija (pedagoginiai aspektai). Socialinis ugdymas (II). Vilnius.
22. Kviesskienė, G. (2001). Šeima ir vaikai: socialinės – pedagoginės problemos. *Socialinis ugdymas*. (IV). Vilnius.
23. Leliūgienė, I. (1997). Žmogus ir socialinė aplinka. Kaunas: Technologija.
24. Lietuvos Respublikos konstitucija.(1996). Vilnius.

25. Lietuvos Respublikos Piniginės socialinės paramos mažas pajamas gaunančio šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims) įstatymas. 2003
26. Lietuvos Respublikos. Civilinis kodeksas. (2000). Vilnius.
27. Lietuvos vaikai. (2003). Vilnius: Lietuvos Respublikos statistikos departamentas.
28. Litvinienė, J. (2002). *Šeima – vaiko ugdymo institucija*. Klaipėda.
29. Lukoševičienė, I. (1997). Nepilnamečiai. *Dienovidis*. Sausio 17 d. p. 13,15.
30. Luobikienė, I. (2000). *Sociologija: bendrieji pagrindai ir tyrimų metodika*. Kaunas: Technologija.
31. Mayring, Ph. (2000). *Qualitative Inhaltsanalyse*. [žiūrėta internete 2005-02-15: www.qualitative-research.net/fqs-texte/2-00/2-00mayring-d.htm]
32. Merkys, G. (1999). *Pedagoginio tyrimo metodologijos pradmenys*. Šiauliai
33. Miškinis, K. (1993). Šeimos pedagogika. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
34. Psichologijos žodynas. (1993). Vilnius. Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
35. Radzevičienė, L. (1999). Socialinio pedagogo vaidmuo vaikų globos ir ugdymo įstaigos. Šiuolaikinės specialiosios ir socialinės pedagogikos problemos (mokslinės konferencijos medžiaga). Šiauliai.
36. Sakalauskas vaikų teisių apsauga Lietuvoje. (2000). Vilnius: Vaikų teisių informacijos skyrius.
37. Šaparnis, G. (2000). Kokybinių ir kiekybinių metodų derinimas, diagnozuojant mokyklos vadybą nestandartizuoto atviro tipo klausimynu. Šiauliai.
38. Socialinis pranešimas 2001. (2002). Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Vilnius.
39. Socialinis pranešimas 2003. (2004) [žiūrėta internete 2005-03-12 www.socmin.lt]
40. Socialinių paslaugų katalogas 2000 m., patvirtintas LR SAD ministro 2000m. liepos 10 d. įsakymu Nr. 70
41. Stankūnienė, V., Eidukienė V. ir kt. (2001). Paramos šeimai politika: samprata ir patyrimas. Vilnius.
42. Sutton, C. (1999). Socialinis darbas, bendruomenės veikla ir psichologija. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija.
43. Tarptautinių žodžių žodynas.(1985). Vilnius.
44. Vaikų teisių apsaugos kontrolės institucijos.(2001). Vilnius.
45. Vaikų teisių konvencija. (1996). Vilnius.
46. Vaitkevičius, J. (1995). Socialinės pedagogikos pagrindai. Vilnius
47. Vydūnas (1992). Raštai, III . Vilnius: Mintis.
48. Мудрик, А.В. (1997). *Введение в социальную педагогику*. Москва.
49. Страусс А. Корбин Дж. (2001) Основы качественного исследования. Москва

Zusammenfassung

In der Magisterarbeit werden die Einstellungen der Spezialisten, die in den vorläufigen Kinderheimen tätig sind, zu dem realen und zu dem zu bestrebten Modell der sozialen Arbeit mit der Familie des sozialen Risikos untersucht.

Problemfragen.

1. Aus welchen Strukturkomponenten besteht das zu bestrebte Modell der Sozialarbeit mit der Familie des sozialen Risikos?
2. Welche Komponente des Modells der zu bestrebten Sozialarbeit mit der Familie des sozialen Risikos in der realen Sozialarbeit verwirklicht werden?

Forschungsobjekt. Einstellungen der in den vorläufigen Kinderheimen arbeitenden Fachleute zum Modell der realen und der zu bestrebten Sozialarbeit mit der Familie des sozialen Risikos.

Forschungshypothese. Es ist möglich, dass nicht alle Strukturkomponente des Modells der zu bestrebten Sozialarbeit mit der Familie des sozialen Risikos in der realen Sozialarbeit verwirklicht werden.

Forschungsziel. Erschließen, welche Strukturkomponente des Modells der zu bestrebten Sozialarbeit mit der Familie des sozialen Risikos, mit dem Ziel, die Familie zur Kindererziehung zu ermöglichen, in der realen Sozialarbeit verwirklicht werden, indem man die Einstellungen der Fachleute, die in den vorläufigen Kinderheimen arbeiten, identifiziert.

Aufgaben.

1. Statistisch- demografische Daten sowie die Daten der schon durchgeführten wissenschaftlichen Forschungen bzw. Dokumente und Rechtsakten, die die Sozialarbeit mit der Familie des sozialen Risikos regeln, analysieren und das zu bestrebte Modell der Sozialarbeit mit der Familie des sozialen Risikos konstruieren.
2. In Anlehnung an das Modell der zu bestrebten Sozialarbeit mit der Familie des sozialen Risikos die Forschungsmethodik erarbeiten.
3. Die Forschung der realen Sozialarbeit mit der Familie des sozialen Risikos durchführen und die Ergebnisse mit Hilfe der Content- Analyse bearbeiten.
4. Die Schlussfolgerungen der Forschung vorstellen.
5. In Anlehnung an die Ergebnisse und Schlussfolgerungen der Forschung das theoretisch-hypothetische Modell des Programms eines Kinderschutzzentrums erarbeiten.

Forschungsmethoden.

Methoden der Datensammlung :

- Analyse der wissenschaftlichen Literatur .
- Analyse der die Sozialarbeit mit der Familie des sozialen Risikos regelnden Dokumente sowie der Dokumente, die die Tätigkeit des Kinderschutzzentrums „ Pastogé“ regeln.

- Umfrage.

Methoden der Datenverarbeitung : Content- Analyse.

Forschungsteilnehmer. An der Forschung nahmen 30 Fachleute, die in 5 vorläufigen Kinderheimen Litauens arbeiten, teil.

Im ersten Teil werden statistisch- demografische Daten sowie Daten der schon durchgeführten wissenschaftlichen Untersuchungen, Dokumente und Rechtsakten, die die soziale Arbeit mit den Familien des sozialen Risikos regeln, verallgemeinert. Mit der Analyse der wissenschaftlichen Literatur werden die Lage der Familien des sozialen Risikos sowie die Lage der dort aufwachsenden Kinder im heutigen Litauen besprochen. Hier wird untersucht, warum sich die Zahl der Familien des sozialen Risikos und der dort aufwachsenden Kinder vergrößert, obwohl man den Geburtenrückgang beobachtet. Auch werden die Fragen der Sozialhilfe für die Familien, Ziele, Bestrebungen sowie vorgesehene Veränderungen besprochen. In Anlehnung an die Analyse der schon erwähnten Literatur wurde das Modell der zu bestrebten Sozialarbeit mit der Familie des sozialen Risikos konstruiert.

Das Ziel der durchgeführten Forschung war zu erschließen, welche Strukturkomponente des zu bestrebten Modells der sozialen Arbeit mit der Familie des sozialen Risikos in der realen Sozialarbeit verwirklicht werden, um die Familie zu ermöglichen, ihre Kinder selbst zu erziehen. In Anlehnung an die Forschungsergebnisse kann man behaupten: obwohl das Ziel der vorläufigen Pflege ist, das Kind in seine Familie zurückzusetzen, kann man sagen, dass die heutige Sozialarbeit nicht direkt darauf orientiert, die Familie zu ermöglichen, das Kind in seiner Herkunftsfamilie zu erziehen.

Die wichtigste Tätigkeit des vorläufigen Kinderheimes ist mit der vorläufigen Unterbringung der Kinder und mit der Befriedigung der wichtigsten Bedürfnisse verbunden, für die Zeit, solange die Eltern nicht imstande sind, sich um ihr Kind selbst zu kümmern. Die Sozialarbeit mit der Familie des sozialen Risikos wird minimal durchgeführt. Man beschränkt sich auf die Förderung der Beziehungserhaltung zwischen den Eltern und den Kindern. Man beobachtet auch die Einstellung der Fachleute, dass die Unterbringung der Kinder im vorläufigen Kinderheim die Eltern dazu bewegen wird, auf eigene Initiative Familienprobleme zu lösen.

Am Ende der Magisterarbeit wird eine Empfehlung gegeben, wie man den Familien des sozialen Risikos und deren Kindern Hilfe effektiver leisten könnte. Das ist das Projekt des Programms eines Kinderschutzzentrums, es ist das theoretisch- hypothetische Modell dessen, wie man Familienkrisen lösen und vorläufige Pflege in Litauen organisieren könnte.